‘Volwaardig meedoen in de maatschappij, begint met volwaardige toegang.’

MASTER THESIS

Joris van Impelen
5487420

28 juni 2016

Informatiepagina

Naam:	Joris van Impelen
School:	Universiteit Utrecht
Opleiding:	Master Sportbeleid & Sportmanagement
Scriptie-begeleider:	Inge Claringbould
Stage-organisatie:	Gehandicaptensport Nederland
Stage-begeleider:	Dos Engelaar
Ondersteuning:	Caroline van Lindert, Mulier Instituut
Periode:	September 2015 t/m juli 2016

Voorwoord

Het schrijven van dit voorwoord geeft mij veel voldoening. Het einde van mijn scriptie is in zicht. Bijna een jaar geleden startte ik aan mijn afstudeeronderzoek als onderdeel van de master Sportbeleid en Sportmanagement aan de USBO. Voor de mensen die mij persoonlijk kennen een begrijpelijke keuze, aangezien ik een groot sportfanaat ben. In de krant sla ik altijd als eerste de sportpagina open en zelf ben ik een fanatiek zaalvoetballer, hardloper en wintersporter. Zo heb ik in de afgelopen twee jaar o.a. de halve marathon van Berlijn en Parijs gelopen. Gedurende de master heb ik stage gelopen bij Gehandicaptensport Nederland. Een uitstekende plek om mij verder te ontwikkelen. In een kleine organisatie kreeg ik namelijk de kans om veel projecten zelf op te starten en verantwoordelijkheid te dragen voor mijn keuzes.

Logischerwijs was het daarom geweest om mijn afstudeeronderzoek alleen voor Gehandicaptensport Nederland te schrijven. Vanuit het bondskantoor werd ik echter gestimuleerd om met externe partijen te brainstormen in de zoektocht naar een interessant onderwerp voor mijn afstudeerscriptie. Zo ben ik o.a. in gesprek gegaan met Caroline van Lindert (Mulier Instituut) om te kijken of mijn onderzoek invulling zou kunnen geven aan een actueel onderwerp binnen de gehandicaptensport. Toevallig waren zij bezig met het opzetten van de app sportdrempelvrij, waar Gehandicaptensport Nederland ook partner van is. Hun aandacht ging uit naar de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking. Een thema dat me ontzettend aansprak. In dit onderwerp kon ik mijn ei kwijt, doordat de diversiteit in de gehandicaptensport hier goed in naar voren kon komen. Zo verzamelde ik zelf mijn data door het afnemen van diepte-interviews en het uitvoeren van observaties binnen de sportaccommodaties.

Het afnemen van de interviews was voor mij van onschatbare waarde. Ik had van te voren nooit kunnen verwachten hoeveel impact dit op mij zou hebben. In korte tijd heb ik mensen gesproken met zowel meervoudige, auditieve, visuele, lichamelijke en chronische handicaps of aandoeningen. In deze gesprekken heb ik hun perspectief op de wereld kunnen aanhoren en dit heeft mij in sommige gevallen diep ontroerd.

Het schrijven van het scriptieonderzoek was niet altijd gemakkelijk vanwege de tijdsdruk en mijn werkzaamheden op mijn stage. Zo loopt de organisatie van bocce op de Nationale Spelen van Special Olympics parallel aan mijn afstudeerdatum. Hierdoor zijn er momenten geweest dat ik geen zin meer had om naar de Universiteitsbibliotheek te gaan. In deze periode ben ik echter erg gestimuleerd door mijn vriendin Michelle om toch door te zetten.

Zij sprak altijd op mij in dat we een mooi vooruitzicht hadden met onze reis naar Zuid-Amerika en het zicht op wellicht een mooie kans als fulltime medewerker van Gehandicaptensport Nederland. Een persoonlijk dankwoord ben ik tevens verschuldigd aan Lesley, Benjamin en Jasper, die te vaak te horen hebben gekregen dat ik ergens niet bij aanwezig kon zijn vanwege mijn scriptie. Daarnaast wil ik mijn ouders bedanken voor het helpen in het zoeken naar respondenten. Hier heb ik erg veel aan gehad. Dankjewel!

Ook mijn collega's Dos en Wendy wil ik bedanken voor de mentale steun en de tijd die ik hiervoor heb gekregen. Daarnaast een dankwoord aan Caroline van Lindert voor het geven van positieve feedback en het beoordelen van mijn kladversies.

Tenslotte gaat mijn grootste dank uit naar mijn scriptiebegeleidster, Inge Claringbould. Ik heb het waanzinnig gewaardeerd, op welke wijze ik elke keer feedback heb gekregen en de handvatten die je mij hierin hebt aangereikt. De aantekeningen van onze gesprekken heb ik er telkens weer bij gepakt, wanneer ik een nieuw stuk ging schrijven.

Samenvatting

In de afgelopen jaren is de aandacht voor mensen met een beperking flink toegenomen. Zo is onlangs het 'verdrag in zake van de rechten van de mens', opgesteld door de Verenigde Naties(2007), aangenomen. Eén van de rechten houdt in dat gebouwen, dus ook sportaccommodaties, toegankelijk gemaakt dienen te worden voor mensen met een beperking. In 2014 en 2015 heeft Stichting Onbeperkt Sportief hier een rapport voor opgesteld waarin richtlijnen staan beschreven om een accommodatie toegankelijk te maken. Dit is nodig, aangezien de ontoegankelijkheid van sportaccommodaties één van de omgevingsfactoren blijkt te zijn waardoor de sportparticipatie van mensen met een beperking achter blijft bij die van de reguliere sporters. Huidig onderzoek richt zich vaak op het belang om te sporten voor mensen met een beperking en hoe sportaccommodaties ingericht kunnen worden om de sportdeelname te stimuleren. Er is echter nauwelijks kwalitatief onderzoek dat in gaat op de ervaringen van mensen met een fysieke beperking met sportaccommodaties.

In dit onderzoek wordt door middel van een interpretatieve benadering onderzoek gedaan naar de betekenisgeving van mensen met een fysieke beperking aan sportaccommodaties. Hierin wordt met name ingegaan op de toegankelijkheid en beschikbare faciliteiten en hoe deze betekenisgeving hun handelen beïnvloedt. De centrale onderzoeksvraag die hierin gesteld is, luidt als volgt:

''Welke betekenissen geven volwassen (potentiële) sporters met een fysieke beperking uit Utrecht en omstreken aan (de toegankelijkheid en faciliteiten van) sportaccommodaties en welke consequenties heeft dit voor hun sport- en beweeggedrag?''

De dataverzameling in dit onderzoek is verkregen via observaties, documentanalyse en gestructureerde diepte-interviews. Deze data zijn aan de hand van de vooraf opgestelde deelvragen gepresenteerd. De onderzoeksresultaten zijn geanalyseerd door drie concepten van Bourdieu: veld, habitus en position-taking. Deze theorie maakt het mogelijk om de betekenisgeving aan sportaccommodaties te bestuderen en in te zien op welke wijze sporters met een fysieke beperking binnen dit veld hun positie innemen, onderhevig aan de invloed van hun habitus.

Uit het onderzoek blijkt dat de verschillende betekenissen aan sportaccommodaties verschillend van aard zijn, doordat ieder individu vanuit een ander soort beperking en dus perspectief situaties ervaart. Het onderzoek laat echter wel zien dat sporters met een fysieke beperking meer moeite moeten doen om toegang te krijgen tot een sportaccommodatie. Dit komt doordat zij meer belemmeringen tegen komen op zowel fysiek, sociaal als mentaal gebied. De sporters met een fysieke beperking ervaren dat zij 'anders zijn', zij zien dat de valide mens doorgaans als de norm geldt voor het inrichten van de fysieke omgeving van een sportaccommodatie.

Door hier bewust van te zijn, heeft deze positionering consequenties op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking. Dit kan resulteren in zowel actief of accepterend gedrag. De sporters met een beperking die actief gedrag vertonen, kaarten verbeterpunten op het gebied van toegankelijkheid bij sportaccommodaties aan bij de sportaccommodatiebeheerders. Echter, kunnen de belemmeringen ook zorgen voor een houding waarin de sporters met een fysieke beperking de situatie accepteren. Hieraan gerelateerd gedrag is dat zij ruimtes binnen de sportaccommodatie ontwijken of belemmeringen niet meer melden, omdat ze niet gezien willen worden als een 'zeurkous' of 'betweter'. In aanvulling op bovenstaande is naar voren gekomen, dat de eigen woonomgeving ook mogelijkheden biedt als sportaccommodatie voor mensen met een fysieke beperking. Hier kunnen zij veilig en vertrouwd sporten, zonder dat ze veel extra inspanningen hoeven te verrichten om het sporten voor hen toegankelijk te maken.

Summary

The past years has seen an increase in attention towards the disabled. Recently, the United Nations created and published the 'Covenant for Human Rights'. One of the statements in the covenant states that buildings and accommodations – including sport accommodations – should be made accessible for disabled. In 2014 and 2015, the Foundation 'Onbeperkt Sportief' (Unlimited Sportive) developed the guidelines in the Netherlands for making an accommodation accessible for disabled people. This is relevant, as the inaccessibility of an accommodation is one of the determinants that causes the participation of disabled in sports to lag behind compared to 'regular' sports (Von Heijden et al., 2013). Contemporary research often focuses on the importance for disabled people to participate in sports, and how sport accommodations could be arranged and established to stimulate sport participation among disabled. However, there is hardly any qualitative research investigating the relation between 'sport for disabled' and sport accommodations.

This research aims to investigate the meaningfulness of sport accommodations for people with a physical limitation by means of an interpretative approach. We particularly focus on the accessibility, the available facilities and how these influence behaviour and actions of physical disabled people. The question central to this research is:

"Which meanings do adult (potential) athletes with a physical limitation from Utrecht (and surroundings) attach to (the accessibility and facilitations of) sport accommodations and how does that influence their sport- and physical behaviour?"

Data, for this research, is collected through observations, documentation study, and structured interviews. The results are analysed by making use of three concepts of Bourdieu: 'field', 'habitus' and 'position-taking'. This theory enables the study of 'meaningfulness' to sport accommodations and creates insight in the way physical disabled people take their positions in this field, subject to the influences of their habitus.

The research shows that the meanings to sport accommodations are different, because individuals with different limitations experience situations from disparate perspectives. However, the research does demonstrate that an athlete with a physical limitation has to do more effort to get access to a sport accommodation. This can be explained by the fact that they encounter more obstacles on physical, social and mental areas. Athletes with a physical limitation have the feeling they 'are different' and regard the 'regular' athletes as dominant factors within a sport accommodation. This directly influences the sport- and physical behaviour of disabled, because they are aware of their position. This may lead to active as well as passive behaviour.

Athletes with a physical limitation that are motivated, present improvements regarding the accessibility by the owner of the sport accommodation. However, the obstacles can also result in a passive attitude. In those cases, athletes with a physical limitation either avoid sport accommodations or do not present improvements anymore, because they do not want to be seen as ‘nag’ or ‘smartass’.

In addition, the interviews showed that the own living environment could be described as a sport accommodation for people with a physical limitation. It provides them with a reliable and safe environment for sports, without the obstacles they have to overcome when they go to regular sport accommodations.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding **9**
1.1. Aanleiding **9**
1.2. Probleemstelling **11**
1.3. Het vraagstuk **13**
1.4. Relevantie van het onderzoek **14**
1.5. Doelgroep **15**
1.6. Terminologie **16**
1.7. Operationalisering belangrijkste concepten **17**
1.8. Leeswijzer **18**

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader **19**
2.1. Theoretische lens **19**
2.2. Bourdieu: Veld, Habitus, Position-taking **19**
2.2.1. Veld 19
2.2.2. Habitus 21
2.2.3. Position-taking 24

Hoofdstuk 3: Literatuurstudie **29**
3.1. Beeldvorming over mensen met een beperking in de sport **29**
3.2. Belang om te sporten voor mensen met een beperking **30**
3.3. Rol van sociale integratie bij sporten met een beperking **31**
3.4. Belemmeringen voor mensen met een beperking om te sporten **32**
3.5. Sportaccommodaties in Nederland **34**
3.6. Belang toegankelijk voor sportaccommodaties in internationaal verband **36**
3.7. Invloed toegankelijkheid op beweeggedrag van mensen met een beperking **38**

Hoofdstuk 4: Methodologie **41**
4.1. Selectie van respondenten **41**
4.2. Methode van data-verzameling: **42**
4.3. Methode van dataverwerking en analyse **44**
4.4. Betrouwbaarheid en validiteit **45**

Hoofdstuk 5: Resultaten **47**
5.1. De weg naar de sportaccommodatie **47**
5.1.2. Vervoer 49
5.1.3. Informatie 50
5.1.4 Entree 51
5.2. Op de sportaccommodatie **53**
5.2.1. Het sportveld 53
5.2.2.De weg door de sportaccommodatie 57
5.2.3. De kantine 59
5.2.4. Kleedkamer 59
5.2.5. Faciliteiten 60
5.3. Thuis **62**
5.3.1 Thuis als sport- of beweegaccommodatie 62
5.3.2. Beweegomgeving om te revalideren 63
5.3.3. Van thuis naar een sportvereniging 63

Hoofdstuk 6: Analyse 66
6.1 Op weg naar de sportaccommodatie 66
6.2. Op de sportaccommodatie 67
6.3. Thuis 71
Hoofdstuk 7: Conclusie 73
7.1. Deelconclusies 73
7.2. Centrale hoofdvraag 76
Hoofdstuk 8: Discussie en aanbevelingen 78
8.1. Beperkingen respondenten 78
8.2. Afbakening van het onderzoek en omvang van het probleem 78
8.3. Aanbevelingen 79
Hoofdstuk 9: Literatuurlijst 80
Bijlage 84

Hoofdstuk 1: Inleiding

> *"Vandaag is een historische dag voor mensen met een beperking, zij kunnen straks zonder hindernissen gebruik maken van openbare gebouwen, toegankelijkheid wordt de norm, ontoegankelijkheid de uitzondering."*(NOS redactie, 2016)

Bovenstaand citaat is afkomstig van PvdA-kamerlid Otwin van Dijk, één van de motoren achter het aannemen van het 'Verdrag in zake van rechten van personen met een handicap'. Hierin geeft hij aan dat er eindelijk een stap vooruit gemaakt gaat worden in de toegankelijkheid van gebouwen, en dus ook van sportaccommodaties. Maar hoe ervaren de sporters met een fysieke beperking deze toegankelijkheid eigenlijk in de afgelopen jaren en heeft dit invloed op hun handelen? Het thema dat in dit onderzoek centraal staat is 'de betekenisgeving van mensen met een fysieke beperking aan sportaccommodaties en de consequenties die dit heeft op hun sport- en beweeggedrag'.

1.1. Aanleiding

Internationaal gezien wordt steeds meer aandacht besteed aan de rechten van mensen met een beperking (Verenigde Naties, 2007). Zo heeft de Verenigde Naties (2007) het 'Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' aangenomen. In het verdrag staat wat de overheid moet doen om ervoor te zorgen dat de positie van mensen met een beperking verbetert. Dit verdrag heeft als doel de mensenrechten van mensen met een beperking te bevorderen, beschermen en te waarborgen. Onder deze rechten valt o.a. dat mensen met een beperking evenveel recht hebben om te sporten als mensen zonder beperking. Sport wordt vaak mogelijk gemaakt in sportaccommodaties, waardoor deze gebouwen toegankelijk gemaakt dienen te worden voor mensen met een beperking om hier te kunnen sporten en bewegen (Verenigde Naties, 2007). In Nederland is hier op 21 januari 2016 de eerste stap vooruit gemaakt door algemeen verplicht te stellen dat gebouwen en bedrijven toegankelijk gemaakt moeten worden voor mensen met een handicap (NOS redactie, 2016).

Binnen de gehandicaptensport is in de periode 2000-2008 in Nederland de organisatorische integratie ingetreden. De organisatorische integratie zorgde er echter voor dat de sporten werden onderverdeeld onder de reguliere sportbonden, zo is bijvoorbeeld het G-voetbal geïntegreerd bij de KNVB. Het doel van de organisatorische integratie was om ervoor te zorgen dat er gelijke behandeling kwam tussen mensen met en zonder een beperking in het sporten, hierbij waren ondersteuning en voorzieningen sleutelbegrippen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2014). Voor de organisatorische integratie werd de gehandicaptensport georganiseerd door NEBAS NSG, de bond voor gehandicaptensport. Sportverenigingen die zich inzetten voor sport voor mensen met een beperking konden zich hierbij aansluiten.

Minister Schippers (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport) stelt in haar kamerbrief (VWS, 2014) dat iedereen met een beperking dichtbij makkelijk moet kunnen sporten. Dit wil zij bereiken door gemeenten en andere lokale partijen te stimuleren en te ondersteunen om zo met elkaar te verbinden. Eén van de programmaonderdelen van het gehandicaptensportbeleid 2015-2018 (VWS, 2014) is het versterken van sportverenigingen en andere sport- en beweegaanbieders. Dit is een belangrijk punt aangezien mensen met een beperking nog veel praktische knelpunten ervaren wanneer ze zich bij een sportclub melden. Een belangrijk knelpunt blijkt de toegankelijkheid van sportaccommodaties te zijn. In het nieuwe sport- en beweegbeleid, dat ''Grenzeloos Actief''[1] heet, is bepaald dat na 2018 iedereen met een beperking die wil sporten of bewegen, een toegankelijk en passend aanbod in de buurt moet kunnen vinden (VWS, 2015).

In 2014 en 2015 is er tevens een hernieuwde uitgave gepubliceerd door Stichting Onbeperkt Sportief met betrekking tot de richtlijnen over de toegankelijkheid van zowel indoor- als outdoor sportaccommodaties (van Aller, 2014; van Aller, 2015). Deze richtlijnen moeten bouwers van nieuwe accommodaties stimuleren om faciliteiten voor mensen met een beperking toegankelijk te maken. Eén van de redenen die mensen met een beperking aangeven over waarom ze niet sporten, is namelijk de (on)toegankelijkheid van sportaccommodaties. In de monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een lichamelijke handicap geeft 6% van de mensen met een ernstige handicap aan dat dit de grootste belemmering is om te sporten (Von Heijden, van den Dool, van Lindert & Breedveld, 2013).

In oktober 2015 heeft het Mulier Instituut een app[2] ontwikkeld om meer inzicht te krijgen in hoe de toegankelijkheid van een sportaccommodatie belemmerend kan werken voor een sporter met een beperking. Met deze app, genaamd sportdrempelvrij, kunnen mensen met een beperking altijd en overal sportaccommodaties op hun toegankelijkheid beoordelen en vinden. De app focust zich op de bereikbaarheid, voorzieningen en bruikbaarheid van sportaccommodaties. Via deze app geeft het Mulier Insituut meer inzicht in de belemmeringen die mensen met een beperking ervaren bij het bezoeken van bijvoorbeeld een sporthal, zwembad of voetbalveld. Dit project, dat is ontwikkeld door het Mulier Instituut, ontvangt steun van het Revalidatiefonds en het ministerie van VWS. De sportdrempelvrij app stelt uiteindelijk gegevens op, die worden gebruikt om conclusies en aanbevelingen te kunnen geven op het gebied van de huidige toegankelijkheid van sportaccommodaties.

[1] Grenzeloos Actief is het door de overheid en ministerie van VWS opgestelde sport- en beweegbeleid om een landelijk dekkende structuur en passend sport- en beweegaanbod te creëren, waarbij iedereen in Nederland met een beperking de mogelijkheid heeft om te sportenc.q. bewegen.
[2] http://www.sportdrempelvrij.nl/home

Hoewel diverse ontwikkelingen zich dus richten op het toegankelijker maken van sport voor mensen met een beperking, bestaat er nog weinig inzicht in hoe mensen met een fysieke beperking deze accommodaties in Nederland ervaren. Daarom zal in dit onderzoek worden ingegaan op de betekenissen die mensen met een fysieke beperking in Utrecht en omstreken geven aan de toegankelijkheid en faciliteiten van een sportaccommodatie en hoe dit invloed heeft op hun sport- en beweeggedrag.

1.2. Probleemstelling

In de laatst verschenen 'Rapportage Sport 2014' opgesteld door het Sociaal Cultureel Planbureau (Tiessen-Raaphorst, 2014) is de sportdeelname van mensen met een handicap weergegeven. Deze gegevens zijn gehaald uit de gezondheidsenquête van het CBS. Het biedt informatie over mensen met een fysieke functiebeperking (motorisch, visueel en auditief). Uit dit rapport blijkt dat 57 % van de mensen zonder een fysieke handicap tussen de 12-79 jaar aan wekelijkse sportdeelname doet. Van de mensen met een lichte fysieke handicap doet 51 % wekelijks aan sport, terwijl de mensen met een matige/ernstige fysieke handicap slechts 36% wekelijks een sport beoefenen. Hieruit blijkt dat de sportparticipatie van mensen met een handicap achterblijft ten opzichte van de reguliere sporters. Daarnaast sporten ze ook minder in verenigingsverband (Von Heijden, van den Dool, van Lindert & Breedveld, 2013). Deze achterstand van sportparticipatie is nadelig voor mensen met een beperking, aangezien sport bijdraagt aan processen als gezondheid, het ontwikkelen van persoonlijke eigenschappen en competenties en het vergroten van hun zelfvertrouwen en eigenwaarde (Page, O'Connor & Peterson, 2001).

In onderstaande afbeelding, die gebaseerd is op gegevens uit de CBS gezondheidsenquête uit 2011, wordt dit nogmaals schematisch weergegeven. Het organogram wordt verder uitgesplitst naar een motorische, visuele en auditieve beperking. De sportparticipatie wordt hier tevens weergegeven ten opzichte van wekelijkse sportdeelname of de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. In onderstaand figuur is het opvallend te zien dat vooral mensen met een motorische handicap achterblijven ten opzichte van de sporters zonder handicap, maar ook ten opzichte van de andere soorten handicaps.

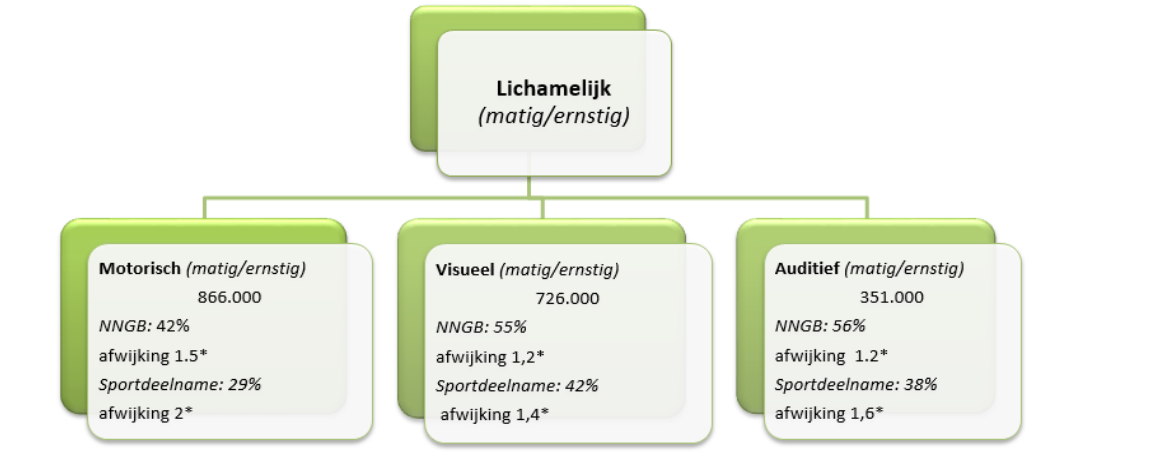

Figuur 1: Beweegachterstand en aantal mensen met een lichamelijke handicap

Dat de sportparticipatie van mensen met een fysieke handicap zo laag ligt wordt door het ministerie van VWS als een probleem gezien, aangezien sport voor mensen met een beperking veel waarde kan hebben. Sport geeft hun namelijk inzicht over hoe ze het best kunnen omgaan met hun beperking (Brittain, 2004). Daarnaast draagt sport bij aan het ontwikkelen van een persoonlijke identiteit en zorgt het ervoor dat de sporters met een beperking hun eigen competenties kunnen laten zien (Page et al., 2001; Anderson 2009). Het Ministerie van VWS stelt zelfs dat sport een krachtig middel is om integratie van mensen met een beperking in de Nederlandse samenleving te vergroten. Doordat sport mensen met elkaar verbindt en in contact brengt. Om bovenstaande redenen is het belangrijk om een hogere sportparticipatie te verkrijgen voor mensen met een beperking.

Het behalen van een hogere sportparticipatie onder mensen met een fysieke handicap wordt gehinderd door zowel persoonlijke- als omgevingsfactoren (Von Heijden et al., 2013). Eén van de omgevingsfactoren die belemmerend werken op de sportparticipatie van mensen met een fysieke handicap is de (on)toegankelijkheid van sportaccommodaties. Opvallend te zien is dat deze ontoegankelijkheid een lichte stijging (van 4% naar 6%) tussen 2008 en 2012 heeft doorgemaakt in het beoordelen van sportaccommodaties als belemmering om te sporten voor motorisch gehandicapten (Von Heijden et al., 2013). Op deze belemmering kan de overheid invloed uitoefenen aangezien er een groot budget van de sport gaat naar sportaccommodaties (Hoekman, 2013). Om de sportparticipatie voor mensen met een beperking te verhogen is het dus van belang om deze belemmerende factoren nader te onderzoeken. In dit onderzoek staat dan ook de betekenisgeving van mensen met een fysieke beperking aan de toegankelijkheid en faciliteiten van sportaccommodaties centraal en wordt er bekeken hoe dit invloed heeft op hun handelen.

1.3. Het vraagstuk

Hieronder staan de doelstelling en de hoofdvraag die centraal staat gedurende dit onderzoek beschreven. De vraagstelling is opgedeeld in een centrale hoofdvraag en uit deelvragen.

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de betekenissen die mensen met een fysieke beperking geven aan de toegankelijkheid en faciliteiten van sportaccommodaties en hoe deze betekenissen consequenties hebben op hun sport- en beweeggedrag. Door volwassen sporters met een fysieke beperking een stem te geven krijgen we meer inzicht in de belemmeringen die zij ervaren bij het bezoeken van een sportaccommodatie.

Met deze opgedane kennis, probeert de onderzoeker het belang van een goede toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking onder de aandacht te brengen van sportverenigingen, exploitanten en bouwers van sportaccommodaties, beleidsmakers en politici op nationaal en lokaal niveau.

Vraagstelling

De centrale vraagstelling die bij de doelstelling hoort is als volgt:

''Welke betekenissen geven volwassen (potentiële) sporters met een fysieke beperking uit Utrecht en omstreken aan (de toegankelijkheid en faciliteiten van) sportaccommodaties en welke consequenties heeft dit voor hun sport- en beweeggedrag?''

Deelvragen

De volgende theoretische en empirische vragen zijn opgesteld om antwoord te krijgen op de centrale hoofdvraag:

I. *Welke wetenschappelijke inzichten bestaan er over het belang en de belemmeringen van mensen met een fysieke beperking om te sporten en op welke wijze heeft de toegankelijkheid van een sportaccommodatie hier invloed op?*
II. *Hoe ervaren (potentiële) sporters met een fysieke beperking de toegankelijkheid tot de sportaccommodatie, in termen van bereikbaarheid, vervoer, informatie en entree?*
III. *Hoe ervaren mensen met een fysieke beperking hun sport- en beweeggedrag binnen een sportaccommodatie en waar hebben zij behoefte aan?*
IV. *Hoe ervaren de sporters met een fysieke beperking de faciliteiten van de sportaccommodaties, denk hierbij aan zwembaden, sporthallen en sportvelden?*

V. *Op welke manier levert de betekenisgeving (van de toegankelijkheid en faciliteiten) aan sportaccommodaties consequenties op voor het sport- en beweeggedrag van sporters met een fysieke beperking?*

1.4. Relevantie van het onderzoek

Wetenschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek zit in het ontwikkelen van kennis en inzicht in de ervaringen van mensen met een fysieke beperking met de toegankelijkheid van sportaccommodaties. Dus: Hoe stemmen mensen met een fysieke beperking hun sportieve gedrag af op hun ervaringen met sportaccommodaties? Eerdere onderzoeken binnen de gehandicaptensport zijn vooral gericht op het belang om te sporten en de belemmeringen die zij daarin tegen komen. De onderzoeken op het gebied van sportaccommodaties gaan over de bruikbaarheid van specifieke accommodaties en hoe deze een rol kunnen spelen in sportstimulering. Zo is er dus nauwelijks onderzoek gedaan naar betekenisgeving die mensen met een fysieke handicap geven aan sportaccommodaties en welke consequenties dit heeft op hun sport- en beweeggedrag.

Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is te zien in zowel de bestuurlijke, maatschappelijke als organisatorische context. Binnen de bestuurlijke context is dit onderzoek relevant, aangezien het kan helpen beleid te ontwikkelen over hoe we moeten omgaan met gehandicaptensport in de samenleving, met specifiek oog voor het toegankelijk maken van sportaccommodaties. Vanuit die context draagt dit onderzoek mogelijk ook bij aan de integratie van mensen met een beperking in de samenleving. Het onderzoek zorgt ervoor dat er meer aandacht wordt besteed aan de belemmerende factoren voor mensen met een beperking om te gaan sporten. Een gevolg hiervan kan zijn dat deze belemmerende factoren worden verbeterd en dat mensen met een beperking hierdoor meer gaan sporten c.q. bewegen. De organisatorische relevantie in dit onderzoek zit in de functies van organisaties die verantwoordelijk zijn voor het toegankelijk maken van sportaccommodaties, zoals het Ministerie van VWS, NOC*NSF en gemeenten. Dit onderzoek moet hen inzicht opleveren hoe zij mogelijke problemen over de toegankelijkheid en faciliteiten van sportaccommodaties als organisaties moeten aanpakken.

Daarnaast zijn de conclusies van dit onderzoek mogelijk van praktische waarde voor ontwerpers en bouwers van (nieuwe) sportaccommodaties. Het onderzoek kan van toegevoegde waarde zijn voor het toegankelijker maken van sportaccommodaties voor mensen met een beperking.

1.5. Doelgroep

Hieronder wordt de doelgroep beschreven waarop dit onderzoek zich richt.

- Mensen met een fysieke beperking

In dit onderzoek wordt specifiek ingegaan op mensen met een fysieke beperking. Onder mensen met een fysieke beperking vallen mensen met een motorische, chronische, visuele of auditieve beperking. Er is voor deze doelgroep gekozen aangezien mensen met deze beperkingen allemaal vanuit een ander perspectief kijken naar de toegankelijkheid van een sportaccommodatie. Op deze manier wordt het onderzoek zo breed mogelijk ingestoken om zoveel mogelijk waardevolle gegevens en resultaten boven te krijgen op dit gebied.

- Sporters en niet-sporters

Het onderzoek is gericht op zowel sporters als niet-sporters. De niet-sporters worden aangeduid als potentiële sporters. Zij zijn in hun leven wel al eerder in aanmerking gekomen met sportaccommodaties en sport. Zij zijn hier echter mee gestopt of aan het revalideren en aan het bekijken of ze weer gaan sporten of bewegen. In dit onderzoek worden beide perspectieven meegenomen, om te voorkomen dat er alleen betekenissen naar boven komen van mensen die sporten en daarmee al aantonen dat er geen drempels voor hen zijn.

- Volwassenen

Voor dit onderzoek is gekozen om de betekenisgeving van volwassenen boven de 18 jaar te onderzoeken. Hiervoor is gekozen doordat de jeugd met een beperking vaak begeleid wordt voor, tijdens en na het sporten. Deze begeleiding zou de betekenisgeving aan de toegankelijkheid van sportaccommodaties aan kunnen tasten. Door de invloed van de begeleiding, bijv. ouders, zullen zij niet meer onafhankelijk zijn in hun betekenisgeving aan een sportaccommodatie.

- Utrecht en omstreken

Het onderzoek vindt plaats binnen de gemeente Utrecht en omstreken. De gemeente Utrecht is een partner van de app sportdrempelvrij en is geïnteresseerd in de betekenisgeving van mensen met een fysieke beperking t.a.v. de toegankelijkheid van sportaccommodaties. Dit is o.a. een thema waar ze op beleidsniveau mee bezig zijn. Utrecht en omstreken is tevens gekozen als onderzoeksgroep vanwege praktische redenen. Het ligt dichtbij de opdrachtgevers Mulier Instituut en Gehandicaptensport Nederland. Beide partijen hebben in deze gemeente ook een groot netwerk, wat helpt bij het werven van respondenten voor dit onderzoek.

- Uitsluiting van de volgende handicaps

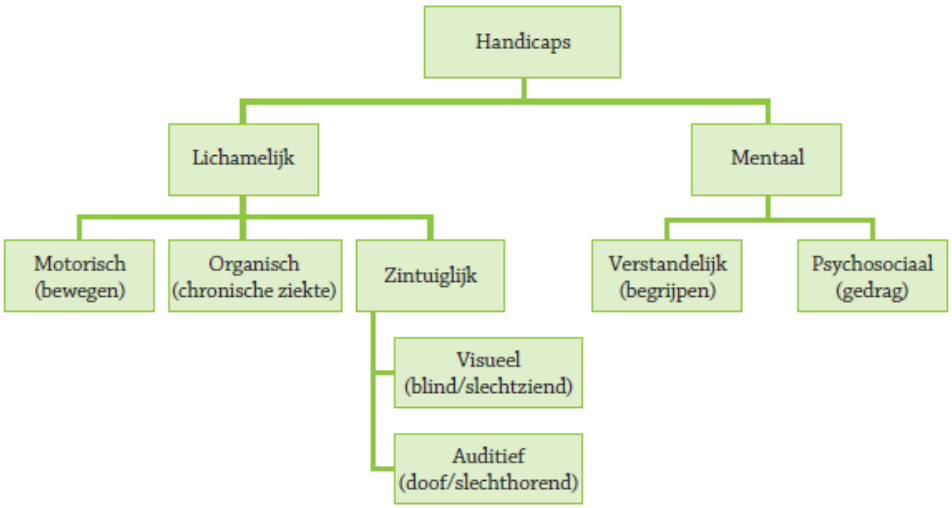

Figuur 2: Indeling van handicaps (Von Heijden, 2013)

In bovenstaand figuur wordt onderscheid gemaakt tussen mentale en lichamelijke handicaps (Von Heijden, 2013).

In dit onderzoek worden mensen met een verstandelijke beperking niet meegenomen. Mensen met een verstandelijke beperking beoordelen de toegankelijkheid van een sportaccommodatie op een andere manier dan getoetst wordt in dit onderzoek. Dit komt mede doordat deze doelgroep meer behoefte heeft aan begeleiding. Zij zullen door hun verstandelijke beperking op een andere manier betekenis geven aan de sportaccommodatie dan mensen met een fysieke handicap. Mensen met een psychosociaal gedrag worden in dit onderzoek ook niet onderzocht. Zij ondervinden doorgaans weer andere belemmeringen dan mensen met een lichamelijke, auditieve of visuele handicap bij de toegankelijkheid en faciliteiten van een sportaccommodatie.

1.6. Terminologie

Binnen de gehandicaptensport worden er verschillende termen gebruikt om de handicap of beperking te beschrijven, hieronder wordt geschetst welke terminologie consistent gebruikt wordt tijdens dit onderzoek:

- In dit onderzoek wordt de term beperking gebruikt in plaats van handicap.
- In dit onderzoek wordt de doelgroep omschreven als mensen/sporters met een fysieke beperking.

1.7. Operationalisering belangrijkste concepten

Onderstaand worden de concepten uit de centrale hoofdvraag toegelicht.

Toegankelijkheid

Het begrip toegankelijkheid bestaat uit diverse aspecten. Zo valt toegankelijkheid onder te verdelen in drie aspecten:

- Sociale toegankelijkheid: waarin het bijvoorbeeld draait om de ontvangst bij een sportaccommodatie. Kunnen de sporters gemakkelijk om hulp vragen en voelen zij zich op hun gemak? Hier kunnen mede-sporters ook een belangrijke rol inspelen.
- Informatieve toegankelijkheid: waarin bekeken wordt of de informatie beschikbaar en toegankelijk is voor de doelgroep.
- Fysieke toegankelijkheid: fysieke aanpassingen in faciliteiten en materialen die aanwezig zijn binnen de sportaccommodatie, waardoor sporters met een beperking zich zelfstandig door de accommodatie kunnen bewegen.

In het onderzoek is de focus gelegd op de volgende aspecten van toegankelijkheid:

- Bereikbaarheid van de sportlocaties: bijvoorbeeld parkeermogelijkheden, zichtbaarheid, bereikbaarheid met openbaar vervoer.
- Toegankelijkheid in bewegwijzering, leuningen/geleidingen, toegang tot accommodatie en vluchtroutes.
- Bruikbaarheid sportruimten: bijvoorbeeld akoestiek, kleurverschillen, gebruik van toestellen en apparatuur.
- Bruikbaarheid van nevenruimten: aangepaste douches, toilet en kleedruimte.

Sportaccommodaties

Een sportaccommodatie is een locatie waar een sport beoefend kan worden. Sportaccommodaties kunnen overdekt of openlucht zijn. Het is een verzamelnaam voor sportzaalaccommodaties, sporthalaccommodaties, sportparkaccommodaties, tennishalaccommodaties, zwembaden en overige overdekte sportaccommodaties.

Faciliteiten

Bij faciliteiten gaat het om wat de sportaccommodatie te bieden heeft. Denk hierbij aan velden, zalen, kantine, kleedkamers, tribune, bar, sauna en dergelijke.

Sport

De respondenten zijn verder onder te verdelen in sporters die op verschillende manieren actief aan sport doen, dat wil zeggen dat zij één of meer keer per week, ongeorganiseerd of georganiseerd sporten bij een sportaccommodatie. Het niveau en de sport wordt vooraf in de context beschreven.

Betekenisgeving

Betekenisgeving is de basis van het menselijk handelen (Weick, 1995). Dit vindt plaats tijdens sociale interactie en wordt hierin ook herkend en gereproduceerd. Gerelateerd aan dit onderzoek houdt dit in dat er gezocht moet worden naar de betekenisgeving die ten grondslag ligt aan het denken en handelen van volwassen sporters met een fysieke beperking in relatie tot de (on)toegankelijkheid van sportaccommodaties.

1.8. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komt het theoretisch kader aan bod. Hierin wordt het theoretisch perspectief besproken en worden verschillende theorieën en concepten toegelicht die gericht zijn op de betekenisgeving die sporters met een beperking geven aan de toegankelijkheid en faciliteiten van een sportaccommodatie.

Hoofdstuk 3 bevat een overzicht van eerder onderzoek dat ingaat op achtergronden van de onderzoeksvraag. Hierin wordt o.a. ingegaan op het belang en de belemmeringen voor mensen met een beperking om te sporten en welke invloed de toegankelijkheid van sportaccommodaties hierop heeft.

In hoofdstuk 4 staat de methodologie centraal. Hierin worden o.a. de onderzoekspopulatie, de gehanteerde onderzoeksmethoden, de gehanteerde methode van dataverwerking en analyse en de waarborging van betrouwbaarheid en validiteit binnen het onderzoek beschreven.

In hoofdstuk 5 staan de resultaten centraal. Hier worden de verzamelde data gepresenteerd. Deze data zijn gebaseerd op een documentanalyse, semigestructureerde diepte-interviews en observaties.

Hoofdstuk 6 gaat in op de analyse van de onderzoeksresultaten aan de hand van het theoretisch kader en de literatuurstudie.

In hoofdstuk 7 zal er vervolgens een antwoord worden geformuleerd op de deelvragen en de centrale hoofdvraag.

Ten slotte zal in hoofdstuk 8 afgesloten worden met een discussie en het benoemen van enkele aanbevelingen.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Allereerst, wordt in paragraaf 2.1. de theoretische lens toegelicht waarmee naar het onderzoek wordt gekeken. Vervolgens worden in paragraaf 2.2. de belangrijkste theoretische concepten geschetst voor dit onderzoek. Aan de hand van drie concepten van Bourdieu, wordt er een analysekader gevormd waarmee naar de verzamelde data gekeken kan worden. In dit analysekader wordt tevens ingegaan op het concept betekenisgeving, waarin zichtbaar wordt vanuit welke lens een sporter met een beperking betekenis geeft.

2.1. Theoretische lens

Dit onderzoek gaat uit van een *interpretatieve benadering*. De *interpretatieve benadering* is subjectief, aangezien zij ervan uitgaat dat er niet één objectieve werkelijkheid bestaat (Edwards & Skinner, 2005). Dit onderzoek is tevens sociaal-constructivistisch van aard. Het constructivisme stelt dat verschijnselen in de werkelijkheid sociale constructies zijn. Dit betekent dat een bepaald verschijnsel slechts ervaren wordt als iets dat werkelijk bestaat, omdat daarover in de samenleving een formele of informele afspraak is gemaakt. De werkelijkheid bestaat dus niet uit een stelsel van natuurlijke wetmatigheden, maar wordt vormgegeven door sociale constructies. Sociale constructies ontstaan door betekenisgeving van mensen. Er wordt betekenis gegeven door middel van sociale interacties, waarin mensen vanuit hun achtergrond, ervaringen en kenmerken hun opvattingen delen (Weick, 1995). Bij het gebruik van een interpretatieve wetenschapsopvatting is het belangrijk dat de onderzoeker zich inleeft in de onderzochte personen, zodat ze tekenen en symbolen leren begrijpen en in die specifieke context interpreteren. Deze interpretatieve benadering wordt dus gebruikt om de verschillende betekenissen toe te kennen die mensen met een fysieke beperking geven aan de toegankelijkheid en faciliteiten van sportaccommodaties.

2.2. Bourdieu: Veld, Habitus, Position-taking

In onderstaande paragraaf zullen drie concepten van Bourdieu aan bod komen: *veld, habitus en position-taking*. Deze concepten zorgen ervoor dat de verschillende betekenissen geanalyseerd kunnen worden om het gedrag van de sporters met een fysieke beperking binnen de sportaccommodaties te begrijpen.

2.2.1. Veld

Volgens Bourdieu (Calhoun, Gerties, Moody, Pfaff & Indermohan, 2012) bevindt ieder individu zich in een veld. Bourdieu omschrijft een veld als een sociaal domein met zijn eigen regels en manier van organiseren. Binnen dit veld nemen de verschillende actoren posities in en vertonen hieraan gerelateerd gedrag (Calhoun et al,2012).

De positie die zij in dit veld innemen bepaalt hoe zij zich in deze ruimte bewegen. De sportaccommodatie kan binnen het onderzoek als een veld worden gezien. Hier geven verschillende actoren betekenis, waaronder de sporter met een beperking. Deze sporter met een beperking neemt een bepaald kapitaal mee in het veld, dit bepaald zijn of haar positie. In een veld worden bepaalde machtsstructuren geproduceerd en in stand gehouden door de personen die zich binnen het veld bevinden (Calhoun et al., 2012). Wanneer een sporter met een beperking het 'sportveld' betreedt, zal zij andere soorten kapitaal meenemen dan een valide sporter. Daarnaast zal een persoon met een beperking zichzelf anders positioneren in de dominante machtsstructuren binnen het veld.

Volgens Bourdieu (Calhoun et al, 2012), is de sportaccommodatie dus een veld waarin sporters met een beperking zich bevinden wanneer zij willen sporten c.q. bewegen. Dit veld bestaat uit verschillende subvelden waarin de sporters met een beperking zich kunnen bewegen. Ieder subveld kan op haar eigen manier invloed uitoefenen op het gedrag van de sporters met een beperking. Onderstaand worden in aanvulling op het 'veld' concept van Bourdieu verschillende theorieën toegelicht die gebaseerd zijn op de invloed van een ruimte. Deze zullen in dit onderzoek worden toegepast om te kijken of de fysieke omgeving van een ruimte invloed heeft op de manier hoe een sporter met een beperking zich manifesteert binnen dit veld.

Dale en Burrel (2008) gebruiken de term 'spatial turn' om een ruimte en de betekenis van een ruimte mee te nemen in een analyse van een organisatie. Zij stellen dat deze fysieke omgeving invloed heeft op de organisatie (Dale & Burrel, 2008). Hierin maken zij gebruik van 'The Social Production of Space' theorie van Henri Lefebvre (Dale & Burrel, 2008, p.4). De Fransman geeft aan dat een veld gezien moet worden als een sociaal product, het omvat voor hem zowel fysieke als mentale aspecten. Door een veld zo te conceptualiseren reikt dit handvatten aan voor het begrijpen van de materiële en sociale wisselwerking. De materialiteit kun je namelijk onderverdelen in twee aspecten: fysieke kenmerken en het 'imaginary' aspect. Het 'imaginary' aspect kun je vertalen als de betekenisgeving aan datgene wat fysiek in het veld aanwezig is. Betekenisgeving aan deze ruimte is gebaseerd op fysieke kenmerken. Tevens is ruimte een veld waar onderhandeling, conflicten, macht, dominantie en weerstand kan ontstaan en op deze manier dus invloed kan uitoefenen op een organisatie (Dale & Burell, 2008).

Een ander aanvullend perspectief is afkomstig van Latour (2005), hij gaat uit van een actor-netwerk theorie. Deze stelt dat objecten, zoals een ruimte, invloed kunnen uitoefenen op mensen. De inrichting van een ruimte is van invloed op de interactie tussen mensen in die omgeving (Latour, 2005). Volgens deze theorie is een ruimte dus van invloed op bijvoorbeeld hoe mensen met elkaar samenwerken of elkaar ontmoeten (Latour, 2005).

Mobach (2009) voegt hieraan toe dat een doordachte inrichting van een ruimte ontmoeting tussen mensen zou kunnen stimuleren en daarmee dus de interactie kan beïnvloeden. De inrichting van een ruimte kan het gedrag van mensen binnen en rondom een organisatie beïnvloeden (Mobach, 2009). Een ander belangrijk aspect wat Mobach (2009, p.42) benoemt zijn contactintermediairen, dit zijn eigenschappen in een ruimtelijke omgeving die mensen in staat stellen om relaties met elkaar aan te gaan, zoals bijvoorbeeld een tafel en stoelen. Deze fysieke eigenschappen bepalen de context waarbinnen de sociale interactie plaatsvindt. Zij hebben de kracht om mensen elkaar te laten ontmoeten, waarin nog onderscheid gemaakt kan worden tussen geplande en toevallige ontmoetingen, maar ook om mensen elkaar juist niet te laten ontmoeten (Mobach, 2009).

Bourdieu (Calhoun et al, 2012) geeft aan dat binnen een veld er meerdere verschillende actoren aanwezig zijn. Mobach (2009) voegt hieraan toe dat de inrichting van een ruimte ontmoeting tussen verschillende actoren zou kunnen stimuleren, een multifunctionele sportaccommodatie zou hier een goed voorbeeld van zijn. Hier kunnen sporters met een beperking door de inrichting van een ruimte eerder in contact komen met sporters zonder een beperking. In tegenstelling tot bovenstaande geeft Janssen(2014) juist weer dat door een gescheiden gebruik in tijd en ruimte sociale ontmoeting slechts beperkt plaats vindt. Zo geeft hij weer dat een multifunctionele sportaccommodatie, maar zelden ingezet kan worden als een ontmoetingsplaats. Zo is er weinig contact tussen de verschillende sportorganisaties of verenigingen die gebruik maken van de sportaccommodatie. De mogelijkheden binnen een multifunctionele sportaccommodatie worden dus niet altijd gebruikt, waardoor het noodzakelijk is om geplande ontmoetingen te organiseren voor het samenkomen van de verschillende organisaties.

Belangrijk te zien aan bovenstaande theorieën is dat de ruimte binnen een sportaccommodatie invloed kan uitoefenen op de sportbeleving van bijvoorbeeld sporters met een beperking. In dit onderzoek wordt dit meegenomen door te letten op hoe een ruimte van invloed kan zijn op de manier hoe een sporter met een beperking zich manifesteert binnen dit veld. Volgens Bourdieu (Calhoun et al., 2012) bepaalt de positie die zij binnen een veld innemen namelijk hoe zij zich binnen deze ruimte bewegen.

2.2.2. Habitus

Bourdieu (Calhoun et al., 2012) gaat ervan uit dat ieder individu beschikt over een habitus. Dit is een plek van waaruit de wereld begrepen wordt, het is de plek van interactie tussen structuur en gedrag (Calhoun et al., 2012). Habitus is verkregen door repetitie, als een gewoonte. Het is wat ons lichaam al weet, zonder er bewust bij na te denken (embodied knowledge).

De habitus is onderhevig aan invloeden uit de samenleving. Hij wordt binnen een bepaalde sociale omgeving gevormd, hierdoor zullen individuen met een overeenkomstige sociale achtergrond een vergelijkbare habitus ontwikkelen. Zij zullen hier vanuit ook de wereld als vanzelfsprekend ervaren en daarmee de wereld met alle bijbehorende sociale verschillen in hun denken, oordelen en handelen reproduceren (Calhoun et al., 2012). Sporters met een beperking hebben allemaal een verschillende habitus, aangezien ieder individu op een andere manier is vormgegeven. Naast habitus stelt Bourdieu dat ieder individu beschikt over verschillende soorten kapitaal, zij vormen een onderdeel van de habitus, waarmee mensen zich t.a.v. hun omgeving positioneren. Hierdoor kunnen mensen altijd terugvallen op het door hen opgebouwde kapitaal. Naast economisch (inkomen, bezit) en symbolisch kapitaal, noemt hij vooral sociaal kapitaal (de netwerken waar men toegang tot heeft) en cultureel kapitaal (datgene wat iemand aan kennis en vaardigheden heeft opgebouwd) (Breedveld, 2015). Zo vormt ieder individu dus zijn eigen habitus en verwerft op zijn eigen manier kapitaal. Mensen met een beperking zullen hun kapitaal mede door hun handicap verwerven. Zo komen zij in bepaalde netwerken terecht en leren zij hoe ze moeten omgaan met hun handicap. Deze verschillende soorten kapitaal neemt een individu mee een veld in.

Vanuit het interpretatiekader van Bourdieu is het proces van betekenisgeving onderdeel van een individu zijn habitus, hierin neemt hij/zij zijn eigen positie en de context van de omgeving mee. De betekenisgeving van een individu heeft vervolgens weer consequenties op zijn/haar handelen (Calhoun et al, 2012). Zo geeft een sporter met een beperking dus betekenis aan een veld, in dit geval een sportaccommodatie, vanuit zijn habitus. De positie die zij binnen de sportaccommodatie innemen en de context van deze omgeving oefenen hierin invloed uit op de betekenisgeving.

In aanvulling tot Bourdieu gaat Weick(1995) dieper in op het concept ‘betekenisgeving’, om te kijken vanuit welk perspectief een sporter met een beperking betekenis geeft. Op deze wijze geeft Weick (1995) als het ware invulling aan hoe de habitus van een individu gevormd wordt en hoe deze interacteert met de omgeving en de posities van verschillende actoren in het veld. Weick (1995) gaat er vanuit dat mensen continue betekenis geven aan de werkelijkheid op basis van hun handelen. Dit proces wordt contextueel en relationeel bepaald, en gaat er dus vanuit dat situaties van elkaar verschillen en dat er mede daardoor ook andere relaties bestaan en ontstaan. Processen vormen zich doordat mensen met elkaar interacteren vanuit verschillende opvattingen en overtuigingen. Zo trachten zij grip te krijgen op situaties. Door bepaalde signalen uit de dubbelzinnige situaties te reduceren, delen en filteren ontstaat er een gemeenschappelijk frame. Deze gecreëerde waarheid is een sociale constructie, en doordat hier naar gehandeld wordt, zal deze sociale constructie in stand gehouden worden. Dit proces laat zien dat de betekenissen die mensen ergens aan toekennen altijd subjectief zijn.

Weick (1995) behandelt zeven kenmerken die plaatsvinden bij betekenisgeving, hiervan zijn er vier specifiek van toepassing op dit onderzoek:

- Grounded Identity in construction

Hier gaat het erom dat de persoon die betekenis geeft niet los gezien kan worden van wie hij of zij is. De betekenisgever zegt iets over zichzelf bij het construeren van een betekenis. Zo geeft een sporter met een fysieke beperking op een andere manier betekenis aan een sportaccommodatie, dan iemand met een fysieke beperking die niet sport. De betekenisgever ziet zichzelf namelijk als sporter. In de semigestructureerde diepte-interviews is hier rekening mee gehouden door te vragen hoe zij zichzelf zullen beschrijven. Hoe zij zichzelf beschrijven is namelijk van invloed op de betekenissen die zij geven aan sportaccommodaties en hun sport- en beweeggedrag.

- Retrospective

Dit kenmerk van betekenisgeving gaat erover dat betekenisgeving altijd achteraf wordt toegekend. Het is altijd gebaseerd op individuele ervaringen uit het verleden. De ervaringen die de potentieel volwassen sporters met een fysieke beperking hebben meegemaakt zijn bepalend voor de betekenissen die zij geven aan de sportaccommodaties. Doordat iedere respondent andere ervaringen heeft meegemaakt binnen een sportaccommodatie geven zij allemaal op een andere manier betekenis. In de interviews is het daarom belangrijk om aandacht te besteden aan herinneringen die sporters met een beperking hebben aan sportaccommodaties.

- Enactive of sensible environments:

Een ander kenmerk van betekenisgeving is dat dit proces niet los staat van de omgeving. Er wordt nooit betekenis gegeven aan iets door maar één persoon. Hier gaat altijd interactie met de omgeving aan vooraf. Hierbij gaat het niet alleen om de interpretatie van de omgeving die al bestaat, maar tevens om het creëren van een zinvolle omgeving. De werkelijkheid wordt dus beïnvloed door de omgeving, maar andersom beïnvloeden mensen ook weer de omgeving.

Zo is het belangrijk om te weten dat interactie en het plaats vinden van gebeurtenissen in een sportaccommodatie invloed uitoefenen op de betekenissen die mensen met een fysieke beperking geven aan sportaccommodaties. In de semigestructureerde diepte-interviews is hierdoor aandacht besteed aan de omgeving en interacties om te kijken hoe deze van invloed zijn geweest op de betekenisgeving van de sporters met een fysieke beperking.

- Social

De sociale omgeving heeft invloed op mensen die ergens betekenis aan geven. Zo hebben o.a. familie, vrienden en kennissen invloed op mensen met een fysieke beperking als zij betekenis geven aan een sportaccommodatie. Zij kunnen de sporter met een beperking beïnvloeden door negatief of positief te praten over een bepaalde soort accommodatie, bijv. een zwembad. Het is belangrijk om dit gegeven mee te nemen tijdens de semigestructureerde diepte-interviews.

Alomvattend moeten we volgens Weick (1995) bij de betekenisgeving van sporters met een beperking rekening houden dat zij beïnvloed worden door hun omgeving en dat zij hun omgeving ook weer beïnvloeden. Daarnaast geven zij betekenis door veel aandacht te geven aan de invloed van ervaringen uit het verleden en sociale interacties. Deze elementen zijn essentieel om te begrijpen vanuit welk perspectief de sporter met een beperking betekenis geeft.

In vergelijking met Weick (1995) geeft Bourdieu eveneens aan dat de sociale omgeving een belangrijke invloed uitoefent op hoe een sporter met een beperking betekenis geeft. Deze vormt namelijk de habitus van een individu. In tegenstelling tot elkaar stelt Bourdieu (Calhoun et al., 2012) dat betekenisgeving verder beïnvloed wordt door de positie die een individu inneemt binnen een bepaalde context of veld. Het model van Weick (1995) is daarnaast echter meer toegespitst op ervaringen uit het verleden en sociale interacties die ervoor zorgen op welke manier een sporter met een beperking betekenis geeft.

In het onderzoek worden beide perspectieven op betekenisgeving besproken. Zo wordt Weick geanalyseerd door in te gaan op ervaringen uit het verleden, sociale interacties en de invloed vanuit de omgeving. Daarnaast wordt Bourdieu behandeld om aan te tonen dat er interactie is tussen betekenisgeving en gedrag. Dit komt voort vanuit iemand zijn habitus en de positie die hij/zij inneemt binnen een bepaald veld.

2.2.3. Position-taking

Posities worden in het veld gevormd door het proces van ‘position-taking’ en door dit proces worden posities weer gereproduceerd (Calhoun et al., 2012). Bourdieu stelt dat individuen een positie innemen in het veld en dat deze de mogelijkheden van het individu bepaalt om bij te dragen aan verandering van de dominante discourse in een veld (Calhoun et al, 2012). In dit onderzoek wordt er gekeken naar hoe sporters met een beperking positie innemen binnen een veld en wat de invloeden en consequenties hiervan zijn op hun eigen sport- en beweeggedrag.

Doordat een sporter met een beperking dus ander sociaal en cultureel kapitaal meeneemt als een valide sporter in het 'sport-veld', wordt er op een andere manier positie ingenomen. Hierdoor zal een sporter met een beperking zich op een andere manier bewegen in een sportaccommodatie.

Zo stelt Bourdieu dat de dominante discourses in een 'sport-veld' ervoor zorgen dat iemand met een beperking anders positie inneemt dan een valide sporter. Zij beleven de sportaccommodatie op een andere manier, doordat zij zich bewust zijn van hun beperking. Puwar (2004) gaat dieper op dit proces van 'position-taking' in door de betekenis van diversiteit binnen velden aan het licht te brengen. Haar theorie is gespitst op de diversiteit van mensen en het wel of niet behoren tot de heersende 'norm'. Zo stelt zij dat er binnen een organisatie sprake is van een 'somatische norm', wat inhoudt dat een bepaald stereotype lichaam normaal gevonden wordt in een ruimte, terwijl het andere lichaam de norm neemt (Puwar, 2004). Deze somatische norm is context gebonden en wordt pas zichtbaar wanneer een 'space invader' intreedt, dat wil zeggen als een ander lichaam de ruimte betreedt. In de sportsector heerst er een dominante discourse waarin valide sporters de 'somatische norm' zijn. Dit zorgt ervoor dat het individuele perspectief pas zichtbaar wordt, wanneer iemand anders is dan een valide sporter en dus buiten de 'somatische norm' valt. Sporters met een beperking zijn in dit geval de 'space invaders'. Puwar (2004) betitelt hen als 'dissonant bodies'. De velden waarin zij zich begeven, in dit geval een sportaccommodatie, zijn niet zo toegankelijk als voor iedereen. Een sporter met een beperking behoort tot de minderheid, doordat het lichaam afwijkt van de rest. Volgens Puwar (2004) worden deze lichamen beoordeeld als 'a matter out of place'. Ze behoren wel tot de groep, maar voelen zich niet toegetreden.

Dit kan leiden tot onzekerheid van het bestaan, aangezien sporters met een beperking bewust zijn van het feit dat zij niet de norm zijn. Volgens Puwar (2004) wordt dit teweeg gebracht doordat de lichamen, in dit geval valide sporters, die onder de 'somatische norm' vallen door bewegingen, houdingen of blikken benadrukken dat de anderen anders zijn. Dit gedrag is weliswaar onbewust, maar wordt door de minderheid wel als vervelend ervaren. Zij hebben het idee dat ze in een keurslijf zitten. Hun gedrag valt op en wordt beoordeeld. In dit geval wordt het gedrag van een sporter met een beperking altijd gekoppeld aan de handicap.

Puwar (2004) laat tevens inzien dat wanneer iemand die tot de minderheid behoort een publieke of politieke ruimte betreedt dit leidt tot desoriëntatie. Wanneer een sporter met een beperking een sportaccommodatie binnen treedt zorgt dit bijvoorbeeld voor verwarring bij de meerderheid. Bijvoorbeeld wanneer sporters met een beperking de sportaccommodatie binnen treden confronteren zij de valide sporters als het ware met hun eigen norm.

Wanneer de minderheid zichtbaar wordt, kan de meerderheid dit zien als een bedreiging of gevaar, omdat ze niet weten hoe ze ermee om moeten gaan. Door deze in- en uitsluiting mechanismes horen sporters met een beperking dus niet tot de 'somatische norm' waarop sportaccommodaties gebouwd zijn. Zij kunnen zich dus als 'space invaders' niet welkom voelen, wanneer zij een sportaccommodatie betreden.

Bourdieu (Calhoun et al., 2012) gaat er vanuit dat de somatische norm en het veld uitdrukkingen zijn van de habitus van mensen. Dit kan inzicht bieden in waarom een sportaccommodatie (als veld) voor mensen met een beperking anders is dan voor valide sporters. Het is belangrijk om in dit onderzoek mee te nemen op welke wijze zij de toegankelijkheid en faciliteiten van een sportaccommodatie ervaren en hoe dit weer van invloed is op welke wijze zij positie innemen binnen dit veld.

De manier hoe iemand positie inneemt bepaalt of hij/zij kan bijdragen aan de veranderingen van dominante discourse in een veld (Calhoun et al., 2012). Zo geeft het interpretatiekader van Bourdieu eigenlijk weer dat de manier hoe een sporter met een beperking positie inneemt laat zien hoe iemand zich binnen de sportaccommodatie gedraagt.

In tegenstelling tot Bourdieu stelt het gedragsmodel van de Vries(1988) dat gedrag niet alleen voort komt uit het innemen van een positie, maar dat dit vooral tot stand komt door de intentie om het gedrag te veranderen. Het ASE-model van de Vries(1988) is een gedragsverklaringsmodel dat een overzicht geeft van redenen die het gedrag van een individu mogelijk zouden kunnen beïnvloeden (de Vries, Dijkstra & Kuhlman, 1988). Zo laat het model o.a. knelpunten zien die het moeilijk maken om het gedrag van een bepaalde doelgroep *(lees mensen met een fysieke beperking)* te kunnen veranderen. De essentie van het model is dat het gedrag uiteindelijk ontstaat, vanuit een bepaalde intentie. Deze intentie wordt volgens de Vries et al.(1988) beïnvloed door drie determinanten: attitude, sociale invloed en eigen-effectiviteit. Onderstaand worden deze determinanten in het model afgebeeld:

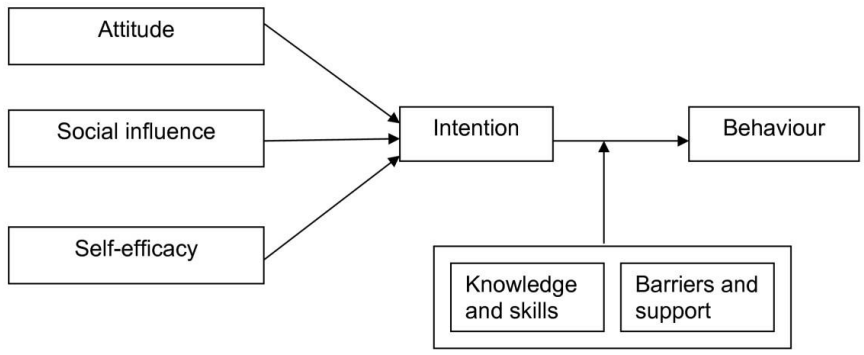

Figuur 3: ASE-model van de Vries et al.(1988)

- Attitude

Bij attitude gaat het om de houding van iemand t.o.v. een bepaald gedrag. Kijkt deze persoon er positief of negatief tegenaan? Deze houding is aangeleerd en kan dus ook weer veranderen. Voor mensen met een beperking draait het bij attitude erom hoe hun houding t.o.v. sport is. Zo kan een positieve houding zorgen voor voldoende motivatie om veranderingen aan te brengen.

- Sociale invloed

Bij sociale invloed gaat het om de beïnvloeding van bijv. iemand met een beperking door familie, ouders, vrienden, scholen of de gemeenschap (Gemeente Rotterdam, Dona Daria & Spior, 2011). In dit model gaat het erom hoe een individu deze invloed ervaart en welke consequenties dit heeft op zijn gedrag. Afhankelijk van persoonlijkheidskenmerken en relaties kunnen bijv. verschillende personen in hetzelfde gezin de invloed van ouders anders ervaren. Voor iemand met een beperking is het dus van belang om te kijken hoe hij/zij sociaal wordt beïnvloed in zijn of haar intentie om te gaan sporten of bewegen. Deze sociale invloed heeft tevens impact op hoe de sporter met een beperking handelt binnen de sportaccommodatie.

- Eigen effectiviteit

Bij 'self-efficacy' gaat het om het geloof in eigen kunnen. Het gaat om de inschatting in welke mate iemand daadwerkelijk in staat is om beoogd gedrag te vertonen. Dit kan bijvoorbeeld mede bepaald worden door het gevoel van eigenwaarde. Voor iemand met een beperking gaat het erom of diegene er zelf in gelooft dat hij/zij capabel genoeg is om te sporten. Dit neemt de sporter met een beperking mee in de manier waarop hij of zij handelt binnen de sportaccommodatie.

Als deze determinanten positief zijn, betekent het nog niet automatisch dat iemand zijn gedragsintenties ook werkelijk omzet in gedrag (de Vries et al., 1988). Hiervoor moet diegene nog over bepaalde competenties beschikken. Bijvoorbeeld communicatieve vaardigheden of het omgaan met verstoorde relaties. Deze competenties hebben uiteindelijk weer invloed op de eigen-effectiviteit. Het investeren in competenties vergroot over het algemeen het geloof in eigen kunnen. Naast deze competenties kunnen er ook nog andere barrières zijn die de stap tussen gedragsintentie en daadwerkelijk gedrag beïnvloeden (de Vries et al., 1988). De (on)toegankelijkheid van een sportaccommodatie is hier een voorbeeld van. Wanneer een persoon met een beperking dus van plan is om te gaan sporten en daarin ondersteund wordt door zijn omgeving en zichzelf hier klaar voor acht, komen dergelijke belemmeringen om de hoek kijken. Deze kunnen zo groot zijn dat iemand toch besluit om niet te gaan sporten c.q. bewegen. De motivatie kan echter ook zo hoog liggen dat dergelijke barrières worden overwonnen.

Concluderend kan gesteld worden dat de betekenissen van sporters met een beperking aan sportaccommodaties consequenties kan opleveren voor hun sport- en beweeggedrag. Volgens Bourdieu (Calhoun et al., 2012) worden deze consequenties ingevuld door de manier hoe een sporter met een beperking positie inneemt binnen een sportaccommodatie. De Vries(1988) stelt echter dat hun handelen beïnvloed wordt door de gedragsintentie die een sporter met een beperking heeft. Deze gedragsintentie komt voort uit zijn attitude, eigen capaciteiten en de sociale omgeving.

In dit onderzoek worden de perspectieven van Puwar en Bourdieu gehanteerd om te kijken op welke manier sporters met een beperking positie innemen binnen een sportaccommodatie en hoe dit invloed heeft op hun sport- en beweeggedrag. Het gedragsmodel van de Vries(1988) wordt hieraan gekoppeld door te analyseren hoe verschillende betekenissen daadwerkelijk resulteren in gedragsverandering.

Hoofdstuk 3: Literatuurstudie

In deze literatuurreview zal worden ingegaan op eerder gedaan onderzoek en geschreven literatuur in relatie tot de toegankelijkheid van sportaccommodaties en de invloed hiervan op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking. Allereerst zal het beeld wat er bestaat over mensen met een beperking in de sportsector worden toegelicht. Hierna zal er aandacht worden gegeven aan het belang dat mensen met een beperking sporten en of sociale integratie hier een rol bij kan spelen. Vervolgens wordt er ingegaan op de belemmeringen die mensen met een beperking tegenkomen wanneer zij gaan sporten. Dan wordt de blik gericht op de sportaccommodaties in Nederland en op welke wijze er tegen het belang van de toegankelijkheid van sportaccommodaties in Nederland wordt aangekeken. Afsluitend wordt er bekeken wat de invloed is van de (on)toegankelijkheid van sportaccommodaties op het sport- en beweeggedrag van mensen met een beperking. Het vraagstuk wat gedurende deze literatuurreview centraal zal staan is als volgt:

''Welke wetenschappelijke inzichten bestaan er over het belang en de belemmeringen van mensen met een fysieke beperking om te sporten en op welke wijze heeft de toegankelijkheid van een sportaccommodatie hier invloed op?''

3.1. Beeldvorming over mensen met een beperking in de sport

Welke beelden bestaan er over mensen met een beperking in de sportsector?

In de sport bestaan andere beelden over mensen met een beperking als mensen zonder beperking. Bourdieu (Calhoun et al., 2012) geeft dit weer door te stellen dat mensen met een beperking binnen dit veld op een andere manier positie innemen. Het veld heeft een belichaamde norm, die gericht is op mensen zonder een beperking. Als het ware is het veld 'embodied'. In aanvulling hierop leggen Coakley en Pike (2014) dit uit via het discourse van 'the empire of the normal'. Dit discourse heeft de macht om te beschrijven welk lichaam belangrijk is en welke niet. Het lichaam van een sporter met een beperking past niet in dit beeld. In 'the empire of the normal', zoals het normatieve dominante lichaam door Coakley &Pike (2014) wordt genoemd, is er weinig ruimte voor lichamelijke en verstandelijke verschillen tussen mensen. Doordat deze er wel zijn worden mensen met een beperking vaak neergezet als hulpbehoevend, van oudsher werden ze vaak beoordeeld vanuit het medische model.

Anderson (2009) voegt hieraan toe dat een handicap er per definitie al voor zorgt dat je anders bent dan een normale atleet. Brittain(2004) stelt dat dit komt doordat 'disability' vaak gerelateerd wordt aan incompetentie en onmogelijkheden. Door deze beeldvorming worden de sporters met een beperking niet meegenomen in de valide sportwereld.

De sporters met een beperking die wel winnen, worden gezien als superhelden. Dit zijn sporters die inspirerende sportprestaties leveren, maar zij worden niet gezien als 'gewone' mensen (Coakley & Pike, 2014).

Door mensen met een beperking op deze manier te marginaliseren in de sport, creëren mensen zonder een beperking de illusie dat zij leven in een normale wereld en werkelijkheid (de Pauw, 1997). Valide sporters beoordelen mensen namelijk op hun jeugdige uitstraling, activiteiten en fysieke uiterlijk. Hierdoor worden mensen met een beperking vaak gemeden en behandeld als inferieure mensen (de Pauw, 1997). In de onderzoeksbevindingen van Fitzgerald (2012) naar het beeld van Paralympische sporters, worden mensen met een beperking zelfs betiteld als 'anders' en 'eng'. Puwar(2004) geeft aan dat dit komt door de somatische norm, waarin de mensen met een beperking worden gezien als 'space invaders'. Deze beeldvorming heeft er vroeger voor gezorgd dat sporten voor mensen met een beperking alleen gerechtvaardigd was op therapeutische of revaliderende basis (Purdue, 2012). Zij hadden niet de mogelijkheid om te sporten zoals valide mensen (Purdue, 2012). De beeldvorming die over mensen met een beperking in de sport bestaat is dus voornamelijk dat zij 'anders' zijn dan de reguliere sporters. Hierdoor worden zij ook niet beoordeeld op dezelfde manier als valide sporters. Desalniettemin is het belangrijk dat mensen met een beperking deelnemen aan sport.

3.2. Belang om te sporten voor mensen met een beperking

Waarom is het van belang dat mensen met een beperking sporten?

Anderson (2009) concludeert dat het van groot belang is dat mensen met een beperking sporten, doordat zij door sport gesocialiseerd worden en zo een eigen identiteit met persoonlijke eigenschappen ontwikkelen. Dergelijke processen zijn volgens het interpretatiekader van Bourdieu (Calhoun et al., 2012) van invloed op het vormen van hun habitus en op de manier hoe zij positie innemen binnen een veld. Een persoonlijke identiteit wordt vormgegeven door individuele kenmerken die ontstaan in een sociale omgeving. Sport zorgt ervoor dat de persoon met een beperking tevens een atletische habitus ontwikkelt. Dit is de mate waarin het individu zich identificeert met de rol van de atleet en kijkt naar anderen voor erkenning voor die rol (Anderson, 2009). Een ander belangrijk element van sport is dat het een mogelijkheid is voor mensen met een beperking om hun eigen competenties te laten zien (Page, O'Connor & Peterson, 2001). Zo heeft sport een belangrijke betekenis voor hen, aangezien het hun eigenwaarde en zelfvertrouwen vergroot (Page et al.,2001; Geertzen; 2008). Dit heeft weer zijn invloed op de habitus van de sporter met een beperking en de manier waarop hij/zij positie inneemt binnen de sportsector (Calhoun et al., 2012).

Brittain (2004) heeft onderzocht wat de motieven zijn van mensen met een beperking om te sporten. Door de ontstane beeldvorming wordt de handicap van mensen met een beperking als eerste gezien als het gaat om de sociale identiteit van de persoon. Dit heeft impact op het vormen van hun eigen identiteit en habitus. Wat kan resulteren in negatieve effecten op de betrokkenheid van mensen met een beperking om te gaan sporten, doordat zij niet geconfronteerd willen worden met deze beeldvorming en sportaccommodaties daarom ontwijken (Brittain, 2004).

Sport levert mensen met een beperking echter ook veel waarde op, zo geeft het inzicht in hun zelfbeeld en leren ze via sport hoe ze moeten omgaan met hun beperking (Brittain, 2004). Deze conclusies van Brittain (2004) geven inzicht hoe mensen met een beperking de waarde van sport zien en welke ideeën en handelingsperspectieven gehandicapte sporters hebben. Coakley en Pike (2009) geven aan dat sport vaak wordt ingezet als middel om te werken aan persoonlijke ontwikkeling en gezondheid voor mensen met een beperking. Nixon (2007) voegt hieraan toe dat sport de deelnemers met een beperking in staat stelt om het respect en de acceptatie van andere mensen in de samenleving te verdienen. Zo kan sport er ook voor zorgen dat stigmatisering en achterstelling wordt overwonnen (Nixon, 2007).

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat sporten voor mensen met een beperking om meerdere redenen van belang is. Zo kan sporten helpen bij het inzicht in hun zelfbeeld en het omgaan met hun beperking, maar kan het ook voordelen bieden zoals een betere gezondheid, ontwikkeling van hun persoonlijke identiteit en het verhogen van hun eigenwaarde en zelfvertrouwen. Sport kan op deze manier zelfs helpen om de negatieve beeldvorming over mensen met een beperking t.o.v. valide sporters te veranderen. Op deze manier speelt sport een belangrijke rol om sociale integratie van mensen met een beperking in de maatschappij te realiseren.

3.3. Rol van sociale integratie bij sporten met een beperking

Hoe speelt sociale integratie bij sporten met een beperking een rol?

Vanuit de politiek bestaat er een toenemende aandacht voor integratie van mensen met een beperking in de maatschappij. Sport is een middel dat de overheid kan inzetten om sociale integratie te realiseren. Op deze wijze kan dit een belangrijke rol hebben in de positionering van mensen met een beperking binnen dit veld (Calhoun et al., 2012). Integratie voor mensen met een beperking in de reguliere sportwereld is hierdoor één van de pijlers van het gehandicaptensportbeleid (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), 2014). Zo stelt Minister Schippers in haar kamerbrief (VWS, 2014) dat het laten meedoen van mensen met een beperking in de reguliere sport kan zorgen voor integratie binnen de sport.

Sociale integratie kan echter alleen plaats vinden als de randvoorwaarden goed geregeld en georganiseerd zijn. Insluiting van mensen met een beperking in de samenleving, kan bijvoorbeeld gehinderd worden door de afwezigheid van aanpassingen in faciliteiten en accommodaties (Nixon, 2007). Dit kan een negatieve impact hebben op de motivatie van mensen met een fysieke beperking om te gaan sporten en tevens er voor zorgen dat zij op een andere manier positie innemen binnen dit veld (Calhoun et al., 2012). Hiervoor is het van belang dat de overheid sport voor mensen met een beperking toegankelijk maakt, zodat uiteindelijk de sportparticipatie verhoogd kan worden (VWS, 2014).

Sociale integratie in de sport verloopt niet altijd makkelijk. Zo stellen Elling, de Knop en Knoppers (2001) in hun onderzoek dat het moeilijk is om toe te treden binnen een homogene club als buitenstaander. Toetreding van nieuwe leden, bijv. sporters met een beperking, in een vereniging kan invloed uitoefenen op de manier waarop bestaande leden hun sociale omgeving ervaren (Voestermans & Verheggen, 2007). Deze toetreding kan volgens Voestermans en Verheggen (2007) resulteren in weerstand. Deze weerstand laat zich zien in confrontatie of het negeren van nieuwkomers. De nieuwe leden zitten niet op buitenstaanders te wachten. Doordat bijv. mensen met een beperking bij een vereniging komen, moet de vereniging aangepast worden. Ze willen anderen liever niet toe laten treden tot de vereniging, omdat de cultuur van de vereniging dan kan veranderen. Anderson (2010) stelt echter wel dat de grenzen van in- en uitsluiting in de sport sociaal geconstrueerd zijn. De grenzen van in- en uitsluiting worden namelijk zelf opgesteld door mensen vanuit sociale interactie en worden daarna aangenomen als waarheid. Door nog eens kritisch naar deze grenzen te kijken, kan segregatie in de sport op basis van bijvoorbeeld validiteit tegen gegaan worden.

Zo valt te zien dat sociale integratie een belangrijke rol in neemt binnen de sportwereld voor mensen met een beperking. Vanuit de politiek wordt dit proces gestimuleerd, maar in de praktijk kan dit nog weleens weerstand opleveren. Deze weerstand kan er o.a. voor zorgen dat mensen met een beperking zich belemmerd voelen om te sporten bij een sportvereniging en hierdoor op een andere manier positie innemen binnen dit veld.

3.4. Belemmeringen voor mensen met een beperking om te sporten

Wat zijn de belemmeringen die mensen met een beperking tegenkomen wanneer zij willen sporten?

Hoewel het nu duidelijk is dat mensen met een beperking er belang bij hebben om te sporten, ondervinden zij verschillende belemmeringen die hen tegenhouden om te gaan sporten. Deze belemmeringen hebben te maken met de inrichting van de velden.

In het onderzoek van Stichting Onbeperkt Sportief (Von Heijden et al., 2013), waarin gekeken wordt naar de sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap, wordt op het gebied van belemmeringen om te sporten onderscheid gemaakt tussen persoonlijke- en omgevingsfactoren. In het onderzoek van Jaarsma (2014) naar de belemmeringen en bemiddelaars om te sporten voor Paralympische atleten worden deze persoonlijke- en omgevingsbelemmeringen tevens zichtbaar gemaakt.

Persoonlijke factoren als belemmering:

Von Heijden et al. (2013) benoemen vier persoonlijke factoren die belemmerend werken voor mensen met een motorische handicap om te gaan sporten: (1)het niet mee kunnen komen met andere deelnemers, (2)het niet deel kunnen nemen vanwege lichamelijke beperkingen, (3)het niet kunnen sporten in een persoonlijk slechte periode, waarin zij geconfronteerd worden met hun handicap en (4)zich niet op hun gemak voelen tussen andere deelnemers vanwege de bestaande negatieve beeldvorming over mensen met een beperking. Het onderzoek van Jaarsma (2014) voegt hier nog aan toe dat deze belemmeringen eerder plaats vinden bij rolstoelatleten dan bij ambulante atleten. Zij raken door de belemmeringen namelijk sneller gedemotiveerd (Jaarsma, 2014).

Naast bovenstaande persoonlijke factoren worden stigma en sociale handicap ook benoemd als belemmeringen die invloed hebben op de habitus en position-taking van sporters met een beperking (Calhoun et al., 2012). Zo stelt Nixon (2007) dat stigma en sociale handicap ontmoedigend werken voor mensen met een beperking om te gaan sporten. Hierdoor ervaren zij namelijk dat ze niet tot de reguliere stroom sporters behoren (Nixon, 2007). Vooral voor jongeren kan stigma en sociale handicap belemmerend werken om te sporten, aangezien zij zich graag willen conformeren met het ‘normale lichaam’ (Kooijker, 2006). Doordat zij zich schamen over hun eigen lichaam en bang zijn om hier vragen over te krijgen, weerhoudt dit hen om te gaan sporten in verenigingsverband (Kooijker, 2006; Van Amsterdam, Knoppers & Jongmans, 2013). Puwar (2004) geeft aan dat de sporters met een beperking zich niet toegetreden voelen tot de belichaamde norm die heerst binnen dit veld. Cassidy, Jones en Portrac (2009) benoemen dat stigma een negatieve invloed heeft op de eigen identiteit en habitus van een sporter met een beperking. Deze negatieve beoordeling valt ook terug te zien in het feit dat sporters met een beperking veel minder waardering krijgen voor hun sportprestaties als valide sporters (Nixon, 2007; Cassidy et al., 2009).

De meest besproken persoonlijke belemmering om te gaan sporten ligt dus op het gebied van stigmatisering en redenen waardoor de sporter zich niet in staat voelt om fysiek of sociaal te sporten.

Deze belemmeringen zorgen voor onzekerheid, wat het lastig maakt voor mensen met een beperking om te gaan sporten c.q. bewegen. Deze persoonlijke belemmeringen hebben tevens hun invloed op hun habitus en de manier waarop zij positie innemen binnen een sportaccommodatie.

Omgevingsfactoren als belemmering:

Naast de persoonlijke factoren zijn er ook omgevingsfactoren die sporten voor mensen met een handicap belemmeren. Deze hebben te maken met de inrichting van het veld, waardoor het voor een sporter met een beperking anders is om positie in te nemen dan voor een valide sporter (Calhoun et al., 2012). Volgens von Heijden et al. (2013) zijn er veel verschillende omgevingsfactoren die belemmerend kunnen werken voor mensen met een motorische beperking om te gaan sporten. Zij verdelen deze factoren onder de categorieën sportaanbod, organisatorisch en sociale invloed. Onder sportaanbod vallen belemmeringen als (1) te weinig en ondeskundige begeleiding, (2) geen aangepaste sportaccommodatie, (3) geen aangepaste materialen, lessen of spelregels en (4) te weinig aanbod in de buurt. Onder organisatorisch vallen belemmeringen als (1) te duur vervoer (2) lestijden die niet uitkomen, (3) financieel of (4) moeilijk om genoeg mensen te vinden. Omgevingsfactoren die onder sociale invloed geplaatst zijn (1) mensen met een handicap worden niet geaccepteerd of (2) ze krijgen niet voldoende hulp uit de omgeving (Von Heijden et al.,2013). Uit dit onderzoek blijkt dat vervoer en financiën de grootste belemmeringen zijn. Terwijl het gebrek aan sportfaciliteiten als de meest genoemde omgevingsfactor wordt genoemd in een vergelijkbaar onderzoek van Jaarsma(2014).

Voor mensen met een visuele handicap komen veel belemmerende omgevingsfactoren overeen. Zij geven aan dat het ontbreken van een sportmaatje, te weinig informatievoorziening, het vervoer en het ontbreken van aanpassingen in regelgeving en sportaccommodaties de grootste belemmeringen zijn om te sporten (Wagemakers, 2008).

Samenvattend zijn er dus verschillende omgevingsfactoren die van invloed zijn op het sportgedrag van mensen met een beperking. Veel genoemde belemmeringen zijn het vervoer, financieel en het ontbreken van aanpassingen in regelgeving en accommodaties. Deze inrichting van het veld maakt het voor sporters met een beperking lastiger om te gaan sporten c.q. bewegen.

3.5. Sportaccommodaties in Nederland

Wat is er bekend over de sportaccommodaties in Nederland?

Nederland heeft vele soorten sportaccommodaties, dit gaat van indoor- en outdoor locaties tot zwembaden en van sportparken naar gymzalen. Al deze sportaccommodaties zijn voorbeelden van velden waaraan sporters met een beperking betekenis geven.

Het beheren en bouwen van al deze sportaccommodaties is één van de belangrijkste middelen die de overheid heeft om sport te stimuleren (Hoekman, Knol & Van der Poel, 2010).

Van het beschikbare budget gaat een aanzienlijk percentage naar sportaccommodaties om zodoende sportstimulering optimaal te ondersteunen. Hoekman, Hoenderkamp en Van der Poel (2013) geven in het rapport 'Sportaccommodaties in beeld' aan dat ongeveer 77% van het totale overheidsbudget voor sport en 86% van het gemeentelijke sportbudget wordt besteed aan de bouw, beheer en exploitatie van sportaccommodaties. Ondanks de uitgaven van de overheid komt de rekening van sportaccommodaties steeds meer terecht bij de gebruiker en dus de sportconsument (Hoekman et al., 2013). Hierdoor is het belangrijk om te kijken op welke wijze het aanbod van sportvoorzieningen geoptimaliseerd kan worden. Onderzoek hierna draagt bij aan het efficiënter lokaliseren en inzetten van sportaccommodaties (Breedveld, Van der Poel & Elling, 2012). Oplossingen om de bezuinigingen tegen te gaan zijn het stimuleren van multifunctionele accommodaties of het aangaan van intergemeentelijke samenwerking (Hoekman et al., 2013; Consult Actief, 2014). Door de inrichting van dit veld te verbeteren, moet dit erin resulteren dat sporters met een beperking meer gebruik gaan maken van de sportaccommodaties.

Het landschap van sportaanbieders is de afgelopen jaren verfijnd (Sebregts, 2010). Sebregts (2010) stelt dat Nederlandse sportaccommodaties steeds vaker worden geëxploiteerd door private partijen. Er zijn steeds meer commerciële organisaties waar klanten en abonnees gebruik maken van de geboden voorzieningen en sportaccommodaties (Goossens & Roording, 2006). Hierdoor zijn er bijvoorbeeld nieuwe sporten ontstaan, die inspelen op de wensen en behoeften van de consument. Dit heeft weer zijn invloed op de inrichting van het veld (Calhoun et al., 2012). De moderne sport is dus constant in staat van verandering, dit zorgt voor zowel de opkomst als de ondergang van bepaalde sportaccommodaties (Waterman, 2014). Het is lastig bij sportaccommodaties om ze efficiënt te lokaliseren en slim in te spelen op het gebruik van de ruimte. Daarnaast dient er ook rekening gehouden te worden met de wensen en behoeften van de sportconsument. Sebregts (2010) concludeert dat de waarde van sport binnen de ruimtelijke plannen en sportaccommodaties wordt onderschat, terwijl de maatschappelijke betekenis van sport wel steeds groter wordt. Dit houdt in dat sport binnen de sportaccommodatie vaak gescheiden van elkaar wordt beoefend. Hierdoor wordt er geen gebruik gemaakt van mogelijke samenwerking of ontmoeting (Janssen,2014). Voor de gehandicaptensport is het hierdoor moeilijker te integreren, doordat valide sporters niet geconfronteerd worden met sporters met een beperking. De habitus van een sporter met een beperking wordt o.a. ontwikkeld door hun sociale omgeving (Calhoun et al., 2012), waar op deze manier valide sporters geen deel vanuit maken.

Samenvattend zijn sportaccommodaties van wezenlijk belang in Nederland om sport- en beweeggedrag te stimuleren, zowel voor valide als invalide sporters. Door de opkomst van de commerciële sector is het echter lastig om aan iedereen zijn wensen en behoeften te voldoen. Zij zijn door financiële redenen niet altijd in staat om elke sportaccommodatie toegankelijk te maken voor iedereen.

3.6. Belang toegankelijk voor sportaccommodaties in internationaal verband

Hoe wordt in breder internationaal verband tegen het belang van de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking aangekeken?

Om mensen met een beperking te laten sporten is het belangrijk dat sportaccommodaties toegankelijk zijn voor iedere specifieke handicap. De inrichting van deze ruimte is hierin van groot belang, doordat dit ervoor zorgt dat mensen gestimuleerd worden om te sporten en andere mensen ontmoeten (Mobach, 2009). Internationaal is hier aandacht aan besteed door de Verenigde Naties (2006), zij hebben het 'Verdrag in zake de rechten van personen met een handicap' geschreven. Het doel van dit verdrag is om mensen met een handicap dezelfde mogelijkheden te geven als mensen zonder handicap. Zo is bijv. een artikel uit dit verdrag dat alle gebouwen, met inbegrip van sportaccommodaties, toegankelijk moeten zijn voor alle mensen met een beperking.

> *'Artikel 30: 5C: teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties' (Verenigde Naties, 2007, p.18)*

In Nederland heeft dit geresulteerd in een rapport waarin richtlijnen zijn opgesteld voor toegankelijkheid in zowel indoor- als outdoor sportaccommodaties (Van Aller, 2014; Van Aller, 2015). Dit is namelijk een belangrijke randvoorwaarde om sport en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk te maken. De richtlijnen gaan over fysieke toegankelijkheid en zijn onderverdeeld in bereikbaarheid (er komen, vervoer e.d.), toegankelijkheid(naar binnen kunnen, deuren en paden) en bruikbaarheid(het gebruiken, in dit geval sport specifieke aanpassingen) (Van Aller, 2014).

Nederland heeft dus belang bij het toegankelijk maken van sportaccommodaties, maar
Coakley en Pike (2009) zien dat hierin ook nog ruimte voor verbetering is doordat sport vaak nog exclusief georganiseerd wordt voor reguliere (top)sporters. Hierdoor worden de sportfaciliteiten disproportioneel verdeeld en wordt er te weinig aandacht gegeven aan de toegankelijkheidseisen om sporten voor mensen met een beperking mogelijk te maken.

Zo stellen Coakley en Pike (2014) dat er te weinig toegankelijke sportaccommodaties, vervoersmogelijkheden, aangepaste sportmaterialen, deskundige coaches en uitdagende trainingsvormen en wedstrijden zijn voor mensen met een beperking. Deze tekortkomingen zorgen ervoor dat sporters met een beperking op een andere manier positie innemen binnen deze velden dan de valide sporters die wel over alle materialen kunnen beschikken (Calhoun et al., 2012). Zo stelt Anderson (2010) dat er meer aanpassingen gemaakt moeten worden in de sportaccommodaties. De sport wordt hierdoor toegankelijker en dit resulteert erin dat de doelgroep sneller wordt geaccepteerd. De praktische toegankelijkheid is voor deze doelgroep een belangrijk aspect (Anderson, 2010).

Een andere beperking binnen dit veld komt volgens Geertzen (2008) vanuit het verleden. Zo stelt Geertzen (2008) dat er nauwelijks aangepaste accommodaties in Nederland zijn waar sporters met een beperking terecht kunnen, dit in tegenstelling tot andere buurlanden. In landen als Duitsland, Engeland en Frankrijk is de gehandicaptensport qua sportaccommodaties beter ontwikkeld, doordat deze landen na de Tweede Wereldoorlog direct veel sportvoorzieningen hebben gebouwd voor gehandicapte veteranen. Daarnaast stelt Geertzen (2008) dat als er in Nederland iets gebeurt op het gebied van sport voor mensen met een fysieke beperking dit meestal niet zichtbaar is voor de reguliere sportwereld. Zo stelt hij:

> *'In speciale revalidatiecentra kunnen ze terecht, maar er is nauwelijks een 'normaal' sportcentrum te vinden waar aanpassingen zijn gemaakt. Zelf speel ik hockey en ik loop regelmatig hard, maar daarbij kom ik nooit een gehandicapte sporter tegen. Zo blijft het iets vreemds; een weggestopt fenomeen.' (Geertzen, 2008, p.1)*

Geconcludeerd kan worden dat er in Nederland al belang gehecht wordt aan het toegankelijk maken van sportaccommodaties voor mensen met een beperking, door middel van politieke ondersteuning. In de praktijk blijkt echter dat andere belangen, bijv. topsport, meer ondersteuning krijgt, waardoor het toegankelijk maken van sportaccommodaties niet de hoogste prioriteit heeft in de sport. Financiële redenen zorgen er tevens vaak voor dat een sportaccommodatie niet geheel toegankelijk gemaakt wordt voor mensen met een beperking vanwege de hoge kosten. Door de afwezigheid van aanpassingen binnen de sportaccommodatie nemen de sporters met een beperking op een andere manier positie in dan valide sporters binnen dit veld (Calhoun et al., 2012).

3.7. Invloed toegankelijkheid op beweeggedrag van mensen met een beperking

Op welke wijze heeft de toegankelijkheid van een sportaccommodatie invloed op het sport- en beweeggedrag van mensen met een beperking?

De toegankelijkheid van een sportaccommodatie is een belangrijk criterium voor mensen met een beperking om te gaan sporten. Zo stelt Mobach(2012) dat de inrichting van een veld invloed heeft op het sport- en beweeggedrag van een sporter met een beperking. In aanvulling hierop geeft het rapport van Von Heijden et al. (2013) aan dat wanneer de sportaccommodatie niet toegankelijk is, dit een belemmering vormt om te gaan sporten. Opvallend is dat deze reden om niet te gaan sporten door de jaren heen (2008-2013) een lichte stijging in percentage heeft doorgemaakt. Volgens Nixon (2007) kan deze belemmering ervoor zorgen dat insluiting van mensen met een beperking in de samenleving wordt tegengehouden. De afwezigheid van aanpassingen in de accommodatie zorgt er namelijk voor dat sporters met een fysieke beperking worden beperkt in hun mogelijkheden en dus op een andere manier positie innemen dan valide sporters (Calhoun et al., 2012). Hieraan voegt Nixon (2007) toe dat er voornamelijk praktische barrières liggen in toegankelijkheid, de sportaccommodatie, sportstructuur of uitrusting. Dit maakt het dan onmogelijk voor sporters met een beperking om mee te participeren. Op deze manier is de inrichting van het veld van invloed op het sport- en beweeggedrag van sporters met een beperking. Een ander belangrijk criterium dat invloed uitoefent op het sport- en beweeggedrag is de afstand die gebruikers van de lokale sportaccommodaties moeten afleggen en daarnaast de bereikbaarheid van de accommodatie (Waterman, 2014). Dit zijn factoren die een sportaccommodatie tevens toegankelijk maken.

Door een sportaccommodatie toegankelijk te maken voor mensen met een handicap kan er ook meer geïntegreerd sporten plaats vinden. Mensen met een visuele en auditieve handicap geven aan dat via geïntegreerd sporten de onwetendheid van mensen zonder beperking over hoe om te gaan met mensen met een beperking zal afnemen (Wagemakers, 2008; Van Vliet, 2008). Sportaccommodaties zijn hier meestal nog niet op ingericht, doordat sportaccommodaties in de meeste gevallen sport specifiek zijn (Breedveld et al, 2012). Zelden komt het voor dat een sportaccommodatie doelgroep specifiek is, bijvoorbeeld voor mensen met een handicap (Breedveld et al, 2012). Dit zou de toegankelijkheid van sportaccommodaties voor mensen met een beperking kunnen verhogen, doordat de inrichting van het veld dan is aangepast op hun beperking. Anderson (2009) stelt echter wel dat ouders een belangrijke rol hebben in het sport- en beweeggedrag van hun kind met een beperking. Er zijn in Nederland namelijk ook sportaccommodaties die wel voldoen aan alle toegankelijkheidseisen.

Zo hebben ouders de mogelijkheid om een sportaccommodatie uit te kiezen die toegankelijk is voor hun kind. Ouders weten welke handicap ze hebben en kunnen beoordelen aan welke sport ze wel of niet mee kunnen doen. Zij zijn verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat hun kind in een gestructureerde sportomgeving terecht komt met een aangepaste accommodatie en met aangepaste sportmiddelen (Anderson, 2009).

Wanneer een sportaccommodatie ontoegankelijk is voor mensen met een beperking is dit een belemmering voor mensen met een beperking om te gaan sporten. Zo lijkt de inrichting van dit veld een grote invloed uit te oefenen op het sport- en beweeggedrag van mensen met een beperking. Bij de toegankelijkheid gaat het ook om de afstand en de bereikbaarheid. Door sportaccommodaties meer toegankelijk te maken, zal er ook sneller sprake zijn van geïntegreerd sporten, wat een positief resultaat kan hebben op het sport- en beweeggedrag van mensen met een beperking. Zo concludeert Sebregts (2010) over het algemeen dat de waarde van sport binnen de ruimtelijke plannen en sportaccommodaties wordt onderschat, terwijl de maatschappelijke betekenis van sport wel steeds groter wordt.

Resumé

Het beeld dat bestaat over mensen met een beperking in de sportsector is dat zij 'anders' zijn, en hierdoor nemen zij op een andere manier positie in dan valide sporters. Rondom het belang om te sporten voor mensen met een beperking en de belemmeringen die zij hierin ondervinden is veel onderzoek gedaan. Het belang wordt vooral aangetoond door in te gaan op persoonlijke ontwikkeling, gezondheidsmotieven en het bevorderen van sociale integratie. Sport helpt mensen met een beperking om in contact te komen met anderen en zorgt hierdoor voor een sneller integratieproces in de maatschappij. Naast de positieve punten van sport zijn er ook belemmeringen die ervoor zorgen dat mensen met een beperking niet sporten of bewegen. Deze worden vooral zichtbaar gemaakt in persoonlijke- en omgevingsfactoren. Waarbij persoonlijke factoren gericht zijn op factoren die de sporter onzeker maken om te sporten en omgevingsfactoren vooral barrières zijn waardoor sporten onmogelijk wordt gemaakt, zoals een ontoegankelijke sportaccommodatie. Het is daarom belangrijk dat alle sportaccommodaties in Nederland toegankelijk worden gemaakt. Dit stimuleert zowel de sportparticipatie als het geïntegreerd sporten. Vanuit de politiek is in Nederland al veel ondersteuning voor het toegankelijk maken van sporten voor mensen met een beperking. In de praktijk blijkt echter dat dit weerstand oplevert, bijvoorbeeld vanwege de opkomst van de commerciële sector, die vanwege financiële redenen er vaak voor kiest om niet aan alle toegankelijkheidseisen te voldoen.

Het valt me op dat in de bovenstaande onderzoeken veel gesproken wordt over de ontoegankelijkheid en hoe dit belemmerend kan werken voor de fysieke en sociale gezondheid. Met dit onderzoek hoop ik echter inzicht te geven over hoe sporters met een beperking de toegankelijkheid van een sportaccommodatie beleven, en welke punten daadwerkelijk niet toegankelijk zijn. Zo hoop ik een bijdrage te leveren aan het debat over het toegankelijk maken van sportaccommodaties voor mensen met een fysieke beperking. Dit doe ik door de betekenisgeving van mensen met een fysieke beperking over de toegankelijkheid van sportaccommodaties te onderzoeken en te analyseren hoe deze betekenisgeving consequenties oplevert op hun sport- en beweeggedrag.

Hoofdstuk 4: Methodologie

Dit hoofdstuk heeft betrekking op welke procedures voor het uitvoeren van dit onderzoek zijn doorlopen. Bij de keuze van methodologie gaat het om vooraf vastgestelde handelingen. Tijdens het onderzoek is er nog wel de ruimte om te kunnen anticiperen op gebeurtenissen uit de verkregen data of andere zaken die in het onderzoek naar voren komen.

Voor de beantwoording van de centrale hoofdvraag wordt er gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek, door middel van observaties, semigestructureerde diepte-interviews en documentanalyse. Via kwalitatief onderzoek kunnen er o.a. betekenissen achterhaald en beschreven worden die volwassenen met een fysieke beperking zelf geven aan de toegankelijkheid en faciliteiten van sportaccommodaties (Edwards & Skinner, 2005).

In de methodologie wordt eerst de selectie van respondenten uitgelegd. Hierna worden de verschillende methodes van dataverzameling (literatuurstudie, documentanalyse, observaties en semigestructureerde diepte-interviews) toegelicht. Vervolgens wordt de methode van data-analyse gedefinieerd en wordt er beschreven hoe er wordt omgegaan met betrouwbaarheid en validiteit in dit onderzoek.

4.1. Selectie van respondenten

Dit onderzoek richt zich op de betekenisgeving van sporters of niet-sporters met een fysieke beperking, hieronder vallen o.a. auditieve, visuele, lichamelijke en chronische aandoeningen of beperkingen. In de selectie van respondenten is rekening gehouden met deze diversiteit binnen de doelgroep. Zo is er voor gekozen om vanuit iedere handicap respondenten te spreken, om zo divers en gevarieerd mogelijk gegevens te ontvangen van mensen met een fysieke beperking. Naast de verschillende soorten handicaps is er binnen de selectie van respondenten tevens rekening gehouden met de verschillende soorten sportaccommodaties, van sporthal tot zwembad en van tennishallen naar voetbalvelden. Tevens zijn er respondenten geïnterviewd vanuit verschillende soorten sporten, van recreatief niveau tot topsport en van individueel tot teamsport.

De selectie van respondenten vond in eerste instantie plaats vanuit het netwerk dat de onderzoeker binnen zijn stage had opgebouwd. Zo zijn er verschillende sporters en niet-sporters vanuit het bestand van Gehandicaptensport Nederland benaderd. Tevens is er gebruik gemaakt van de contacten met andere sportbonden om zo respondenten vanuit verschillende soorten sporten te interviewen. Vervolgens is de sneeuwbalmethode gehanteerd om aan nieuwe contacten te komen en zijn er uit het netwerk van de onderzoeker weer contacten doorgegeven van onbekenden met een fysieke beperking. In totaal zijn er 15 respondenten geïnterviewd. Hiervan zijn er 12 sporters en 3 niet-sporters die wel bekend zijn met sportaccommodaties.

Van de sporters zijn er drie actief in de topsport. De sporten die zijn meegenomen zijn als volgt: atletiek, blindenvoetbal, rolstoeltennis, zwemmen, fitness, rolstoelhockey, zitvolleybal, goalball, tafeltennis, showdown en dansen.

4.1.1. Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie bestaat uit 12 sporters en uit 3 niet-sporters. In de volgende tabel zijn de sporters toegespitst naar de soort handicap die zij hebben en van wat voor sportaccommodatie ze gebruik maken. In de tabel staat de T voor 'topsport', de R staat voor 'recreatief' en de X staat voor niet-sporter.

Handicap:	**Zwembad**		**Tennishal**		**Sporthal**		**Niet-Sporters**	**Totaal**
Visueel						R,R	X	3
Chronisch		R, R			T	R		4
Auditief						R		1
Lichamelijk/(rolstoel)		R		R,R	T, T		XX	7
Totaal	3		2		7		3	15

Tabel 1: Respondenten geselecteerd naar handicap, sportaccommodatie en niveau

Van alle respondenten zijn er 7 mensen met een fysieke beperking die hiermee geboren zijn en hebben 8 mensen een fysieke beperking die is verworven. Daarnaast is er ook rekening gehouden op welke manier zij sporten. Zo kunnen mensen met een beperking volledig geïntegreerd sporten, gedeeltelijk geïntegreerd sporten en aangepast sporten. Gedeeltelijk geïntegreerd sporten houdt in dat ze in een aangepast groepje binnen een reguliere sportvereniging sporten. De cijfers zijn hieronder in tabelvorm weergegeven.

Geïntegreerd sporten	**Aantal**
Niet-sporters	3
Aangepast sporten	6
Gedeeltelijk geïntegreerd sporten	4
Volledig geïntegreerd sporten	2

Tabel 2: Respondenten geselecteerd naar wijze van sporten

4.2. Methode van data-verzameling:

Voor het uitvoeren van dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve dataverzameling, omdat dit een goede basis vormt voor het interpreteren van data en van hieruit conclusies te trekken. Hieronder worden de verschillende methodes toegelicht:

- Literatuurstudie

De bestaande wetenschappelijke literatuur is in het voorgaande hoofdstuk gebruikt om de onderzoeksresultaten op waarde te schatten. De literatuurstudie heeft als doel om de eerste deelvraag te beantwoorden. Deze gaat over de wetenschappelijke inzichten die bestaan over het belang en de belemmeringen die mensen met een fysieke beperking ondervinden om te sporten en op welke wijze de toegankelijkheid van een sportaccommodatie hier invloed op heeft. De al aanwezige kennis wordt bovendien gebruikt als een richtsnoer voor een analyse van de data praktijk (Boeije, 2008).

- Documentanalyse

In de documentanalyse zijn verschillende documenten bestudeerd, zowel interne als publieke documenten (zie bijlage 5). De interne documenten zijn afkomstig van Gehandicaptensport Nederland en het Mulier Instituut. Dit betroffen onder andere rapportages en monitoren. Deze hadden vooral betrekking op de beeldvorming over mensen met een handicap en de belemmeringen die zij ondervinden bij het sporten c.q. bewegen. De publieke documenten waren voornamelijk afkomstig van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en NOC*NSF. Deze hadden betrekking op het gehandicaptensportbeleid. Hierop werd de onderzoeker gewezen door het Mulier Instituut. Daarnaast zijn er verschillende nieuwsartikelen over gehandicaptensport en sportaccommodaties geanalyseerd. Deze bevindingen keren terug in het analysehoofdstuk, waarin deze documenten worden gekoppeld aan de onderzoeksresultaten. Er is voornamelijk toegespitst op gehandicaptenspot en sportaccommodaties om te kijken of er een verband is tussen de sportparticipatie van mensen met een handicap en de toegang tot sportaccommodaties.

- Observaties

Observaties zijn voornamelijk gericht op hoe sporters met een fysieke beperking zich bewegen binnen een sportaccommodatie. De observaties worden gebruikt voor het beantwoorden van de deelvraag over hoe de sporters met een fysieke beperking hun sport- en beweeggedrag beleven binnen een sportaccommodatie. De nadruk hierbij ligt op de invloed van de ruimte en van de andere aanwezige mensen. De observaties zijn hier een aanvulling op de interviews, doordat het interne processen bevestigd. Deze bevindingen komen terug in het resultatenhoofdstuk, waarin zij bepaalde onderzoeksresultaten extra bevestigen en verstevigen. De observaties hebben plaats gevonden op meerdere sportaccommodaties in de gemeente Utrecht en omstreken, zoals de Hoogstraat (fitness als zwembad) en Racketcentrum Houten.

Dit is gebeurd in dezelfde periode als de interviews zijn afgenomen. De observaties zijn per sporter eenmalig afgenomen en deze duurden ongeveer 1,5 uur per keer (zie bijlage 3).

De onderzoeker nam tijdens de sportbijeenkomsten de positie in van observant. Hij benaderde de sporter met een open houding, waarna hij in verloop van tijd specifieker werd. Een voorbeeld hiervan is wanneer de sporters met een beperking de kantine toetreden. Deze specificering kwam dus voornamelijk naar voren bij interessante momenten, waarin de observator nauwlettend een individu volgde gedurende een sportles of in de sportkantine. De observaties waren specifiek gericht op hoe een individu zich in een ruimte manifesteert en op welke manier hij positie inneemt binnen een groep. Daarnaast werd er specifiek gelet op interacties met andere mensen om te kijken of deze van invloed waren op hun sport- en beweeggedrag. Tijdens de observaties zijn foto's gemaakt van opvallende gebeurtenissen en zijn er constant aantekeningen gemaakt.

- Semigestructureerde diepte-interviews

Het doel van de semigestructureerde diepte-interviews is om inzicht te krijgen in de betekenissen die gegeven worden aan sportaccommodaties. Bij deze methode van data-verzameling gaat het er om wat elk gesprek oplevert (Boeije, 2008). Ter ondersteuning wordt tijdens de interviews gebruik gemaakt van een topiclijst (zie bijlage 1).Deze topics zijn samengesteld vanuit de literatuurstudie, de documentanalyse en het theoretisch kader. Ieder interview is gestart met een aantal vragen over de persoon zelf. Vervolgens zijn er specifieke vragen gesteld over het wel of niet sporten op dit moment. Daarna is elk interview begonnen met de open vraag wat de respondent van de sportaccommodaties voor mensen met een beperking vindt. Vervolgens zijn in alle interviews de vooraf opgestelde topics aan bod gekomen, niet altijd in dezelfde volgorde.

In totaal zijn er 15 interviews afgenomen. Deze interviews zijn afgenomen met zowel sporters als niet-sporters van boven de 18 jaar die bekend zijn met sportaccommodaties uit de omgeving van Utrecht. Er is besloten om niet meer interviews af te nemen, doordat de reacties van de respondenten herhalingen opleverden. Hierdoor was het verzadigingspunt bereikt.

4.3. Methode van dataverwerking en analyse

In de methode van data-verzameling zijn de verschillende methodes die in dit onderzoek zijn gebruikt besproken. Iedere gebruikte methode vraagt weer om een andere manier van verwerking. Zo is de literatuurstudie gebruikt om antwoord te geven op de theoretische deelvraag. Daarnaast zijn notities uit de observaties meegenomen, interessante passages uit documenten gehaald en zijn de semigestructureerde diepte-interviews met een audiobestand opgenomen en getranscribeerd. De hieruit verkregen data zijn uiteindelijk gebruikt om de data te kunnen analyseren.

Al deze verschillende verkregen data zijn gecodeerd, op basis van de literatuurstudie, topiclist, de gehanteerde theoretische modellen en empirie. Het analyseren van de data is toegepast door gebruik te maken van open, axiaal en selectief te coderen (Boeije, 2008). Hierin zijn eerst drie interviews volledig open gecodeerd. Hieruit kwamen veel overeenkomende codes naar voren. Aan de hand van deze codes zijn de rest van de interviews gecodeerd. In het einde van het codeerproces zijn alle overkoepelende codes nog een keer selectief gecodeerd tot de uiteindelijke codeboom, deze bestaat uit drie hoofdthema's. De codes zijn opgenomen in bijlage 2.

4.4. Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid

Volgens Gratton, Jones & Robinson (2011) gaat het bij de betrouwbaarheid van een onderzoek om de reproduceerbaarheid van de methode. Aangezien dit een kwalitatief onderzoek is gaat het er hierom dat de methode van onderzoek gedetailleerd moet worden beschreven, zodat de keuzes van de onderzoeker gecontroleerd kunnen worden door andere onderzoekers (Gratton et al., 2011). Doordat dit onderzoek gericht is op Utrecht en omstreken, zullen de resultaten niet volledig te reproduceren zijn vanwege de specifieke context. In Utrecht en omstreken zijn er relatief veel sportaccommodaties voor mensen met een beperking beschikbaar, daarnaast heeft het ook een groot revalidatiecentrum die sporters met een beperking attendeert op de mogelijkheden. Naast de plaats van het onderzoek is ook de manier hoe de verkregen data wordt geïnterpreteerd afhankelijk van de onderzoeker. Doordat de onderzoeker weinig ervaring heeft met het afnemen van semigestructureerde diepte-interviews zijn de eerste transcripties kritisch bekeken en besproken met collega onderzoekers. De hieruit voortgekomen verbeterpunten zijn meegenomen in de daaropvolgende interviews.

Om bovenstaande beperkingen te verminderen is er gebruik gemaakt van triangulatie van dataverzamelingsmethoden, dit verhoogt de geldigheid van de onderzoeksresultaten (Gratton et al., 2011). Dit is gedaan door zowel gebruik te maken van de diepte-interviews als de waargenomen observaties. Het onderzoek kent een beperkte generaliseerbaarheid, doordat niet alle sportaccommodaties, sporten en verschillende soorten handicaps zijn meegenomen. Dit was echter ook niet het streven van het onderzoek, hierin ging het namelijk om te begrijpen op welke manieren sportaccommodaties mogelijkheden en beperkingen bieden voor sporters met een fysieke beperking.

Validiteit

Gratton et al.(2011) stelt dat de validiteit van het onderzoek begint met het centraal stellen van de volgende vraag : '' Meet je wat je wilt meten?''. Het beantwoorden van deze vraag gaat over het kiezen van verschillende methoden van dataverzameling, zoals de observaties en de semigestructureerde diepte-interviews. Maar ook om de vraag of de onderzoeksvraag op de juiste wijze geoperationaliseerd is. Tevens gaat het bij validiteit erom of de uitkomsten van het onderzoek ook bruikbaar zijn voor anderen. Doordat dit onderzoek specifiek gericht is op Utrecht en omstreken zorgt de context ervoor dat de uitkomsten voor andere steden en gemeentes anders zouden kunnen zijn. Het onderzoek vindt namelijk plaats in een specifieke context, waardoor de uitkomsten niet rechtstreeks kunnen worden gekopieerd naar een andere situatie. De bevindingen kunnen echter wel aanknopingspunten geven voor ander vergelijkbaar onderzoek. Bij validiteit is ook de positie van de onderzoeker van belang. Binnen het onderzoek zijn er respondenten gesproken die al bekend ware met de onderzoeker vanuit zijn positie als stagiair bij Gehandicaptensport Nederland. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat deze respondenten vrijer spreken dan bij andere onderzoekers. Daarnaast weten ze met welke taken de onderzoeker bezig is binnen de bond en zullen ze hierdoor wellicht onderwerpen anders verwoorden dan wanneer dit niet zo zou zijn. Verder zijn de respondenten anoniem geïnterviewd zodat sociaal wenselijke antwoorden zoveel mogelijk zijn uitgesloten.

Hoofdstuk 5: Resultaten

In dit resultatenhoofdstuk staan de verzamelde data centraal. De onderzoeksresultaten komen uit een combinatie van documentanalyse, semigestructureerde diepte-interviews en observaties. Bij de presentatie van deze resultaten wordt er gebruik gemaakt van parafraseren en citeren.

De structuur van dit hoofdstuk is gebaseerd op de velden waarbinnen de respondenten betekenis geven aan sportaccommodaties. Bourdieu stelt dat een veld een sociaal domein is in het sociale leven en zich kenmerkt door haar eigen organisatieregels. Binnen dit veld nemen de deelnemers verschillende posities in en vertonen hieraan gerelateerd gedrag (Calhoun, 2007). De velden in dit onderzoek worden gepresenteerd door de ruimtes waar sporters kunnen bewegen (thuis en op de sportaccommodatie) en ruimte waarin de sporter de accommodatie moet bereiken(weg naar de sportaccommodatie). In de vooraf opgestelde codeboom (zie bijlage 3) zijn deze velden gepresenteerd als drie hoofdthema's waaraan betekenis wordt gegeven en positie wordt ingenomen. De hoofdthema's zijn als volgt:

- De weg naar de sportaccommodatie
- Op de sportaccommodatie
- Thuis

Binnen deze velden zullen de resultaten op de vier deelvragen(zie 1.3.) gepresenteerd worden. Hier zal worden ingegaan op hoe de respondenten de toegankelijkheid en faciliteiten op de weg naar en binnen de sportaccommodatie ervaren, hoe zij betekenis geven aan hun sport- en beweeggedrag en welke consequenties dit oplevert voor hun handelen.

5.1. De weg naar de sportaccommodatie

In deze paragraaf wordt vanuit de onderzoeksresultaten ingegaan op de betekenis die de respondenten geven aan de weg naar de sportaccommodatie. Binnen dit veld wordt er onderscheid gemaakt naar de betekenissen die respondenten geven aan de bereikbaarheid, vervoer, informatie en de entree van sportaccommodaties. Tevens zal er in deze paragraaf antwoord gegeven worden op deelvraag(1.3.2.& 1.3.5., zie pagina 13).

5.1.1. Bereikbaarheid

Uit de onderzoeksliteratuur blijkt dat de (on)bereikbaarheid/toegankelijkheid van sportaccommodaties één van de redenen is waarom mensen met een fysieke beperking minder sporten dan reguliere sporters (Von Heijden et al., 2013). Uit de verschillende betekenissen op dit gebied komt naar voren dat voornamelijk fysieke aspecten belemmerend werken op de

bereikbaarheid. Zo vinden sporters bijvoorbeeld, het ontbreken van de invalide-parkeerplaatsen een belangrijke belemmering voor de toegankelijkheid van de sportaccommodatie.

Uit de resultaten blijkt dat ze enerzijds tevreden zijn over de toename van het aantal invalide parkeerplaatsen in de afgelopen jaren. Anderzijds zijn ze nog steeds ontevreden doordat invalide parkeerplaatsen bij veel sportaccommodaties nog ontbreken, of omdat er te weinig zijn of dat ze niet ruim genoeg zijn. Wanneer ze niet ruim genoeg zijn kunnen rolstoelgebruikers niet in of uit hun auto komen. Sporters hebben juist extra bewegingsruimte nodig doordat ze vaak een tweede sportrolstoel bij zich hebben. Ten slotte blijkt een deel van de ontevredenheid te maken te hebben met het feit dat de invalide parkeerplaatsen bezet zijn door mensen zonder een beperking. Het volgende citaat maakt dit zichtbaar:

> *"Bij het zwembad zijn er sinds kort invalide parkeerplaatsen dus daar kan ik dan mijn auto kwijt. Ik moet wel zeggen dat ouders daar ook staan om hun kinderen op te halen en dan moet ik daar toch echt staan. Ik laat dan mijn kaart zien. Ze gaan altijd wel weg, maar het is niet leuk. Ik vind het niet leuk om die kaart te laten zien. Ik wil ook geen politieagent spelen, zo van hee heb je wel een kaart? Dus dat is niet fijn. Maar het is niet voor iedereen vanzelfsprekend dat die plaats is voor mensen die niet of moeilijk kunnen lopen.''* (Sporter 6, lichamelijke handicap)

Bovenstaand citaat geeft weer dat de betekenis die rolstoelgebruikers geven aan invalide-parkeerplaatsen consequenties hebben voor hun handelen. Zo willen zij wel de strijd aangaan (door hun kaart te tonen), maar voelen zij zich hier wel bezwaard over. Als dergelijke situaties vaker voorkomen, zullen ze mogelijk ook meer impact hebben op de sporter met een beperking, omdat ze zich steeds opnieuw moeten verantwoorden voor iets dat eigenlijk vanzelfsprekend zou moeten zijn. Vaak zoeken sporters met een beperking voor het oplossen van dit probleem toenadering tot de gemeente. Dit doen zij doordat de gemeente ''krachtiger overkomt'' en de bevoegdheid heeft om verbeterpunten aan te brengen. In de praktijk blijkt dat de gemeente vaak bereid is om hen te ondersteunen, maar ook het benaderen van de gemeente en het volgen van bijbehorende procedures, vormen voor hen extra barrières om uiteindelijk te kunnen sporten.

Sporters met een visuele beperking krijgen voor de bereikbaarheid van sportaccommodaties voornamelijk te maken met het ontbreken van 'guidelines'. Dit zijn ribbeltegels die blinden en slechtzienden aangeven waar zij zich bevinden en waardoor zij zich beter kunnen oriënteren. Doordat sporters met een visuele handicap vaak zelfstandig naar de sportaccommodatie komen maakt het ontbreken van deze 'guidelines' het voor hen lastiger om deze te bereiken. Het gedrag wat hieruit volgt is dat het hen meer moeite en kracht kost om te komen sporten of bewegen buiten de deur.

5.1.2. Vervoer

Een andere reden die vaak genoemd wordt waarom mensen met een beperking minder sporten is het vervoer (Von Heijden et al., 2013). De resultaten geven weer dat het vervoer een belangrijk criterium is op weg naar de sportaccommodatie. Deze geven weer dat er voornamelijk overeenkomsten zijn op het gebied van afstand naar een sportaccommodatie, het openbaar vervoer en de hoge kosten.

Mensen met een fysieke beperking moeten vaak verder reizen naar een sportaccommodatie die aansluit bij hun sportwensen en behoeftes dan mensen zonder beperking. Deze reis ervaren mensen met een fysieke beperking als een hele onderneming, waarvoor zij energie en motivatie moeten verzamelen. Wanneer de reis te lang is of de afstanden te groot zijn geven de respondenten met een fysieke beperking aan dat dit niet meer opweegt tegen het sportplezier. Naast de afstand en het reizen vormen de kosten van het maken van zo'n reis tevens een belangrijke afweging binnen dit veld. De sporters met een beperking zijn vaak afhankelijk van speciaal vervoer, bijv. een aangepaste bus of een rolstoeltaxi. Door de hoge kosten hiervan, is het alternatief om met het OV te reizen, maar dat vormt weer een extra hindernis om de sportaccommodatie te bereiken. Het volgende citaat geeft dit weer:

> *"Ik denk dat vooral vervoer iets is dat beperkend werkt. Sommige mensen hebben niet veel geld om bijvoorbeeld een regiotaxi te nemen. Dus die zullen meer met het ov moeten doen. Zelf vind ik het vreselijk om met het ov te reizen. Omdat je wordt aangekeken en daarnaast vind ik het niet praktisch. Doordat ik langzamer beweeg hou je mensen op en is het ook vaak moeilijk om aansluitingen te halen etc. daarom doe ik het liever niet als het niet moet. Dus ik denk dat dit wel een grote reden is."* (Niet-sporter 3, verlamd)

Specifieke belemmeringen die zij binnen het OV tegen komen zijn:

- Mensen met een auditieve handicap kunnen de informatie die wordt omgeroepen over wijzigingen in het vervoer niet horen, waardoor zij vaak relevante informatie missen.
- Voor rolstoelgebruikers is het vrijwel onmogelijk om hun tweede sportrolstoel in het OV mee te nemen, aangezien deze veel ruimte in beslag neemt.
- Mensen met een visuele handicap zijn vaak afhankelijk van het OV, doordat zij niet zelfstandig kunnen auto rijden en dit betekent dat zij ook altijd met belemmeringen hiervan te maken hebben.

''Kijk als slechtziende ben je afhankelijk van vervoer om ergens te komen als je een stukje moet reizen. Wij kunnen niet zelf rijden dus we moeten gebracht en gehaald worden met het ov of met een regiotaxi. Dit brengt nog wel eens gedoe met zich mee en daar hebben slechtzienden vaak geen zin in.'' (Sporter 10,visuele handicap)

Deze belemmeringen zorgen ervoor dat mensen met een fysieke beperking overwegen om niet te gaan sporten als ze met het OV moeten reizen, of zij gaan op zoek naar een ander alternatief. De ervaringen van mensen met een beperking naar de sportaccommodatie is niet uitsluitend negatief. Zo spreken sporters met een visuele handicap vaak samen af om bij een OV-station te verzamelen en gezamenlijk naar de sportaccommodatie te reizen. Vaak zijn de ziende coaches en vrijwilligers hier ook bij aanwezig, om de drempels die de sporters met een visuele handicap tegenkomen weg te nemen. Sporters ervaren het gezamenlijk reizen als positief, zo kan het OV dus ook een positief effect hebben op hun handelen.

5.1.3. Informatie

Een ander gebied waar aandacht voor is op de weg naar de sportaccommodatie toe, gaat over de bereikbaarheid van informatie. Uit de resultaten blijkt dat informatie een belangrijk middel is om de mensen met een beperking meer inzicht te geven in de sportmogelijkheden en de toegankelijkheid van sportaccommodaties. De informatie die beschikbaar is bereikt de doelgroep voornamelijk via internet, apps, mond-tot-mond reclame, revalidatiecentra of via fysieke promotiematerialen als flyers en folders. Vooral over de informatievoorziening en begeleiding van revalidatiecentra zijn de sporters met een fysieke beperking erg tevreden, doordat zij hen helpen passend sportaanbod te vinden.

Op het gebied van informatievoorziening via internet of via een app zijn de resultaten verdeeld. Enerzijds zijn de respondenten blij dat deze informatie is toegenomen en toegankelijk is gemaakt voor de doelgroep. Anderzijds zijn zij ontevreden doordat de informatie vaak niet up-to-date is. Dit blijkt uit het volgende citaat:

"Op onze site hebben we wel een lijst met de locaties welke wel en niet goed toegankelijk zijn, dus er wordt wel aan gewerkt. Maar ik denk dat niet alle verenigingen de informatie doorgeven aan de personen die het bijhouden. Terwijl we hier nu wel meer gebruik van kunnen maken." (Sporter 9, chronische handicap, topsport)

Het citaat geeft weer dat sporters onzeker zijn over hoe up-to-date informatie op het internet is. De respondenten zien graag dat er op dit gebied meer controle zou plaatsvinden. Tevens geven zij aan dat er meer bekendheid gegenereerd moet worden over waar zij informatie over sport en sportaccommodaties kunnen vinden. Zo zijn er verschillende apps in de wereld (zelfs waar zij de toegankelijkheid van sportaccommodaties kunnen beoordelen) waar de doelgroep niets vanaf weet. Door de onbekendheid hiervan lopen sporters met een fysieke beperking er tegenaan dat er weinig informatie beschikbaar is specifiek voor hen. Het gevolg hiervan is dat zij uiteindelijk toch vaak aankloppen bij de gemeente of revalidatiecentra om te kijken of zij hen kunnen helpen.

Opvallend is dat mensen met een auditieve handicap op het gebied van informatie erg positief ingesteld zijn. Voor deze doelgroep is er de afgelopen jaren meer mogelijk geworden op het gebied van het ontvangen van informatie. Dit komt bijvoorbeeld, omdat er in diverse sportaccommodaties digitale borden zijn geplaatst waar zij informatie op kunnen aflezen binnen de sportaccommodatie, zowel als sporter en als toeschouwer. Dit zorgt ervoor dat zij meer gemotiveerd raken om naar de sportaccommodaties toe te gaan, doordat zij dezelfde informatie krijgen als ieder ander. Het geeft hen een gevoel van gelijkwaardigheid.

> *"Ja als supporters als je op de tribune zit, bijvoorbeeld bij zwemmen, atletiek en schaatsen zijn dat sporten waar in korte tijd zoveel gebeurt dat je veel informatie krijgt van de stadionspeaker. Ik hoor dat niet, dus ik moet dat ergens kunnen lezen. Ik ben blij dat dit de afgelopen jaren sterk is verbeterd. Nu krijg ik sportwedstrijden veel bewuster mee."* (Sporter 12, auditieve beperking)

5.1.4 Entree

De resultaten geven weer dat meningen van sporters met een beperking over de entree van een sportaccommodatie vaak overeenkomen. Zo geven zij aan dat schuifdeuren ideaal zijn en ondervinden zij vooral problemen bij zware of dubbele deuren, drempels, het ontbreken van een hellingbaan en de sociale toegankelijkheid.

De entree is de laatste zone in het veld naar de sportaccommodatie toe. Uit de verschillende onderzoeksresultaten blijkt dat dit gebied van groot belang is voor een sportaccommodatie. De deur is een belangrijk fysiek aspect in deze ruimte, doordat deze zowel uitnodigend als belemmerend kan zijn. De respondenten geven aan dat zij voorstanders zijn van schuifdeuren, doordat deze automatisch open gaan vergemakkelijken ze de toegankelijkheid voor sporters met een fysieke beperking.

Op de vraag van de interviewer naar de verbeterpunten binnen zijn sportaccommodatie antwoordde een sporter:

> *''Nou voornamelijk de entree. Sommige accommodatie hebben mooie schuifdeuren, dan kom je aan en gaan ze open. Maar de meeste tennishallen hebben een dubbele deur, nou daar kom je met je stoel dan niet doorheen. Dat is nooit handig.''* (Sporter 1, lichamelijke handicap, rolstoelgebruiker)

Voornamelijk de rolstoelgebruikers hebben moeite met de entree, wanneer er geen schuifdeuren zijn. Zo bestaat de entree van sportaccommodaties vaak uit dubbele en zware deuren en gaat deze ook wel eens gepaard met drempels, heuveltjes, trapjes en erg steile hellingbanen. Mede omdat rolstoelgebruikers vaak een tweede sportrolstoel bij zich hebben is het voor hen extra moeilijk om binnen te komen. Het gevolg hiervan is dat rolstoelgebruikers deze ongemakken binnen de sportaccommodatie aangeven, mits zij hier vaak zullen sporten. Een aantal sportaccommodaties heeft hier als oplossing de hellingbaan voor. Door het neerleggen van een hellingbaan, dit hoeft soms maar een simpel plankje te zijn, worden de drempels vervangen en is de toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers vergroot. De meeste sportaccommodaties realiseren zich echter niet dat wanneer een rolstoelgebruiker een extra sportrolstoel bij zich heeft, ook een hellingbaan een belemmering voor de toegankelijkheid kan zijn.

Naast de fysieke aspecten van de deur komen uit de onderzoeksresultaten over de entree tevens sociale aspecten naar voren. Zo geven voornamelijk mensen met een visuele handicap aan dat zij behoefte hebben aan iemand die hen ontvangt bij de sportaccommodatie. Deze doelgroep heeft behoefte aan hulp wanneer zij ergens voor de eerste keer aankomen.

> *"Maar de eerste keer dat wij bij een accommodatie aankomen dan is dat lastig. Je weet de weg niet en je weet niet hoe je bij de kleedkamers of bij de zaal moet komen.''* (Sporter 11, visuele handicap)

Sporters met een visuele handicap geven aan dat het fijn is als er iemand op de sportlocatie aanwezig is die hen kan helpen en de weg kan wijzen. Dit geldt ook voor de weg naar de entree toe, die regelmatig vol staat met hindernissen, zoals vuilnisbakken, draaihekjes, ballen en rennende kinderen. Uit de resultaten blijkt dat wanneer deze sociale toegankelijkheid ontbreekt, mensen met een visuele handicap minder graag naar een sportaccommodatie gaan en dat het dus hun sport- en beweeggedrag beïnvloedt.

Afsluitend kan geconcludeerd worden dat onderzoeksresultaten van (potentiële) sporters met een fysieke beperking binnen het veld, de weg naar de sportaccommodatie toe, verschillend van aard zijn.

Dit heeft te maken met de soort handicap van een persoon, waardoor ieder individu andere voordelen en belemmeringen tegenkomt op het gebied van bereikbaarheid, vervoer, informatie en bij de entree van een sportaccommodatie. Over het algemeen kan gesteld worden dat sporters met een fysieke beperking een grotere strijd moeten leveren of meer moeite moeten doen dan valide sporters om de sportaccommodatie te bereiken. Het kost hen meer kracht en energie om naar een sportaccommodatie toe te gaan, doordat zij meer belemmeringen op hun weg tegenkomen dan een valide sporter. Het is een veld waarbinnen sporters met een beperking zich kwetsbaar kunnen voelen, dit wordt versterkt doordat ze in het openbaar vervoer en op de parkeerplaats zichtbaarder zijn. De consequenties van deze strijd zijn dat dit in zowel passief als actief gedrag kan resulteren, waarin zij de situatie accepteren of proberen te verbeteren.

5.2. Op de sportaccommodatie

In de volgende paragraaf wordt vanuit de onderzoeksresultaten ingegaan op de sportaccommodatie zelf. Binnen deze ruimte wordt er onderscheid gemaakt in specifieke velden als het sportveld, de weg door de accommodatie, de kantine, de kleedkamer en de faciliteiten. Tevens wordt er in deze paragraaf antwoord gegeven op de deelvragen (1.3.3. & 1.3.5.,zie pagina 8).

5.2.1. Het sportveld

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de betekenissen van de respondenten aan het sportveld zowel met elkaar overeenstemmen als ook deels van elkaar verschillen.

Fysieke ontoegankelijkheid

De resultaten over het sportveld richt zich voornamelijk op de fysieke inrichting hiervan. Zo laten de resultaten zien dat de respondenten veel waarde hechten aan de fysieke omgeving van het sportveld. Deze moet uitnodigend zijn om in te sporten, zo blijkt uit het volgende citaat:

> *"Ja daar kan een accommodatie natuurlijk wel invloed op hebben. Als een omgeving een beetje leuk is ingericht en het ziet er gezellig uit en het is fysiek gezien makkelijk om er te komen dan heb je een grote kans dat onze doelgroep hier sneller zal blijven terugkeren. Als dit er niet is zal dit natuurlijk niet het geval zijn. Dus je kan er met een accommodatie wel op inspelen, maar ik snap ook dat hier veel kosten aan zitten en dat ieder individu weer wat anders wil en je niet iedereen tevreden kunt houden."* (Niet-sporter 3, verlamd)

De fysieke omgeving kan dus uitnodigend gemaakt worden door de fysieke ontoegankelijkheden zoveel mogelijk uit te sluiten, waardoor de doelgroep zich binnen deze ruimte zelfstandig en vrij kan bewegen. Uit de resultaten blijkt dat deze fysieke ontoegankelijkheden per handicap of per sport verschillend zijn.

Hieronder is een kleine opsomming gemaakt van belemmeringen die sporters met een beperking benoemden in de interviews:

- Rolstoelgebruikers worden binnen de sportruimte weleens gehinderd door obstakels, zoals tafels, stoelen en banken.
- De rolstoeltennissers ondervinden hinder vanwege de ondergrond van het sportveld, bijvoorbeeld op smashcourt tennisbanen. Deze ondergrond is te zwaar om over te bewegen, doordat de rolstoelen er stroever overheen rollen.
- Mensen met een chronische aandoening ondervinden problemen met een te koude temperatuur in de zaal, doordat zij niet in staat zijn hun eigen spieren op te warmen.
- Mensen met een visuele handicap hebben last van de akoestiek in nieuwe sportaccommodaties. Deze zijn vaak erg hol, waardoor zij veel echo's horen en het moeilijker wordt om te oriënteren waar zij zelf zijn of waar de bal is.
- Mensen met een auditieve handicap kunnen hinder ondervinden door de verlichting. Dit zorgt ervoor dat het voor hen moeilijker is om te liplezen.
- Zwemmers met een fysieke beperking hebben te maken met een zeer beperkt aantal openingsuren in het zwembad.

Wanneer bovenstaande fysieke ontoegankelijkheden aanwezig zijn binnen het sportveld heeft dit consequenties op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking. Op basis hiervan overwegen zij soms te stoppen met sporten bij een accommodatie of in zijn geheel. Dit blijkt uit onderstaande citaten:

> *"Vooral met tennis heb je daar mee te maken. Gravel en tapijt is prima. Maar bijvoorbeeld smashcourt, dat is verschrikkelijk. Het is een soort van kunstgravel, dat is voor mij lastiger te rijden. Ik heb wat minder kracht, waardoor het moeilijker rijdt. Zo heb ik door deze ondergrond al twee keer van accommodatie moeten wisselen." (Sporter 1, lichamelijke handicap, rolstoelgebruiker)*

> *"In veel sporthallen is het vaak koud en dat snap ik want als je sport wordt je vanzelf warm. Maar ik sport wel maar lichamelijk doe ik niet heel veel om mijn lijf warm te houden. Ik beweeg mijn benen bijvoorbeeld niet. Zo hebben we afgelopen jaar twee keer in een hal gehockeyd en konden we gewoon niet verder gaan omdat mensen het te koud hadden. " (Sporter 4, chronische handicap, rolstoelgebruiker)*

Toch zijn er ook veel positieve geluiden te horen over het gebruik van de ruimte, innovatie en de aanwezige aangepaste materialen om de sport toegankelijk te maken.

Op het gebied van aangepaste materialen zijn de meeste sportaccommodaties wel voorzien. Alleen in de sportscholen valt dit weleens tegen. Op deze plek kunnen rolstoelers vaak geen gebruik maken van alle apparaten.

Geïntegreerd sporten

Een ander aspect waar binnen het sportveld veel betekenis aan wordt gegeven is het geïntegreerd sporten. Uit de resultaten blijkt dat met name topsporters en mensen met een visuele handicap hier voorstander van zijn. Zij zien sport als een mooi middel om mensen met een beperking te laten integreren in de maatschappij. In de sport gaat het er namelijk om obstakels te overwinnen en een prestatie neer te zetten. In hun ideaalbeeld sport iedereen samen en zal dit de mogelijkheden voor mensen met een beperking vergroten. Topsporters bekijken dit vanuit het perspectief dat zij niet minder zijn dan valide sporters, dit heeft echter wel te maken met de erkenning die zij krijgen voor hun prestaties. Zij ontvangen in hun dagelijks leven veel complimenten, waardoor zij anders in de maatschappij gepositioneerd zijn. De sporters met een visuele handicap zijn voorstander van het geïntegreerd sporten doordat de sporten die zij beoefenen synoniem staan voor gelijkwaardigheid. Wanneer bijvoorbeeld iedereen een blinderende bril moet dragen tijdens het sporten waardoor je niets kunt zien, zoals bijvoorbeeld bij goalball of showdown. In deze sporten past de valide sporter zich dus aan de beperkingen van iemand met een visuele handicap aan. Deze insteek zorgt ervoor dat topsporters en mensen met een visuele handicap in hun sport- en beweeggedrag niet beïnvloed worden door hun sociale omgeving.

Een tegengesteld inzicht over geïntegreerd sporten komt vanuit de recreatieve sporters met een lichamelijke of chronische handicap. Zij geven aan hier geen voorstander van te zijn, doordat het hen een beperkt en kwetsbaar gevoel geeft. Het voelt voor hen niet veilig en vertrouwd, iets wat ze wel voelen bij hun eigen aangepaste groepje.

> *"Nou ik ben laatst eens gaan kijken bij de fitness, maar ik kreeg een brok in mijn keel. Ik dacht joh ik blijf hier ver achter, ja dat is voor mij niet weggelegd. Dus ik ben heel blij dat de mogelijkheid er is om apart te sporten. ik voel me namelijk altijd de mindere (vergeleken bij valide sporters) en dat voelt niet zo gelijkwaardig. De mensen geven wel aan zo van: voor mij is het geen probleem hoor, dat u maar een been heeft. Maar voor mij voelt dat niet zo."* (Sporter 6, lichamelijke handicap)

Zo geeft bovenstaand citaat weer dat geïntegreerd sporten niet voor iedereen is weggelegd. Sommige sporters voelen zich prettiger in een groep van mensen met een beperking, aangezien die ''allemaal wat hebben''. Op deze manier ligt de nadruk niet op hun beperking tijdens het sporten, iets wat ze in het reguliere sporten wel ondervinden. Deze insteek heeft als consequentie dat deze doelgroep naar een alternatief zou zoeken wanneer zij worden gedwongen te sporten in een gemengde sportgroep.

''Anders zijn''

Uit de onderzoeksresultaten binnen het sportveld komt tevens naar voren dat mensen met een beperking zich vaak 'anders' voelen dan valide sporters. Zij ervaren dat zij binnen het sportveld meer hulp van vrijwilligers of trainers nodig hebben. De resultaten laten zien dat zij moeite hebben met het feit dat zij hier afhankelijk van zijn. Zo moeten er bij mensen met bepaalde handicaps, zoals mensen met spasme vrijwel altijd vrijwilligers beschikbaar zijn. Dit kan hen een bezwaard gevoel geven, doordat zij het gevoel hebben weer de tijd van de vrijwilligers in te nemen. Uit de verschillende betekenissen blijkt ook dat ervaringen uit het verleden hier invloed op hebben. Zo zijn er positieve ervaringen, waardoor ze inzien dat sport zowel fysiek als mentaal belangrijk voor hen is en het hen meer zelfstandig maakt. Maar ook negatieve ervaringen waarbij sport confronterend was voor hun eigen beperking, doordat ze inzagen dat ze niet alles konden doen. Het gevoel dat ze niet alles alleen kunnen doen, draagt bij aan het gevoel dat ze ''anders zijn''. In de sport wordt hun beperking sneller zichtbaar. Wanneer zij binnenkomen in een nieuwe situatie voelen zij zich snel bekeken.

> *''Als ik dan met een kunstbeen daar zit voel ik mij niet fijn. Ik merk wel dat als ze langer bij het zwembad zijn dan kennen ze me een beetje en dan is het prima. Maar als ze er voor de eerste keer zijn dan word ik heel erg bekeken. Dat voelt niet lekker, je bent dan kwetsbaar.''* (Sporter 6, lichamelijke handicap)

Bovenstaand citaat geeft aan dat je als sporter met een beperking meer zichtbaar bent, vanwege het feit dat je anders bent. De blikken die naar hen geworpen worden geeft hen het gevoel dat ze anders zijn, ook al doen deze mensen dit niet bewust. Dit geeft de sporter met een fysieke beperking een kwetsbaar gevoel, terwijl deze tijdens de sportbeoefening juist gelijkwaardig wil zijn. Ze willen zich anoniem binnen een sportaccommodatie kunnen bewegen. De consequenties hiervan zijn dat mensen met een beperking zich niet willen begeven in grote groepen met valide mensen, op deze manier sluit de normaliteit van het valide zijn hen als het ware uit. Gelukkig zitten er niet alleen maar nadelen aan het gevoel van ''anders zijn''. Zo levert het ook wel eens voordelen op waardoor een sporter met een beperking eerder wordt geholpen dan valide mensen en voorgetrokken wordt binnen de sportaccommodaties, wanneer het bijvoorbeeld gaat om loopafstand naar de velden. Daarnaast krijgen de sporters met een fysieke beperking die wel sporten vaak veel waardering voor deze prestatie. Dit blijkt uit het volgende citaat:

> *''Nou als ik in mijn eigen omgeving kijk dan merk ik altijd dat er beter naar mij wordt gekeken zelfs. Ik heb het gevoel dat ze het overwaarderen. Ze praten altijd zo positief en vinden het allemaal knap en waarderen het echt. Terwijl ik zelf het gevoel heb van ja dit is toch gewoon hartstikke normaal.''* (Sporter 10, visuele handicap)

5.2.2.De weg door de sportaccommodatie

De verschillende resultaten binnen ‘’de weg door de sportaccommodatie’’ komen grotendeels overeen. Ze zijn toegespitst op zowel de fysieke als sociale (on)toegankelijkheid die sporters met een fysieke beperking tegenkomen binnen dit veld. Tijdens mijn observatie in de tennishal(10-02-2016) werd het belang van een goede toegankelijkheid sterk zichtbaar. De rolstoelers moesten door een dubbele deur die vrij zwaar en stroef was. Het kostte hen veel moeite om dit met twee rolstoelen uit te voeren. Nadat ze door de deuren heen waren was er weinig ruimte op het pad dat naar de sportaccommodatie liep, doordat deze vol stond met stoelen en tafels. Zo moesten de rolstoelgebruikers vragen of deze allemaal wat opzij geschoven konden worden, omdat er straks nog meer rolstoeltennissers aan zouden komen.

Fysieke toegankelijkheid

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat er veel aandacht wordt gegeven aan de fysieke toegankelijkheid op het gebied ‘’weg door de sportaccommodatie’’. Vooral voor de rolstoelgebruikers is dit van belang. Zij geven aan dat ze bij de weg door een sportaccommodatie vaak te maken hebben met drempels, trappetjes, heuveltjes, smalle gangen en het ontbreken van hellingbanen of gladde vloeren. Deze fysieke obstakels zorgen ervoor dat rolstoelgebruikers zich minder vrij en zelfstandig door de sportaccommodatie kunnen bewegen. De sporters met een visuele handicap geven weer hele andere verbeterpunten aan op het punt van fysieke toegankelijkheid. Zij zien graag aanpassingen op het gebied van trappen (markeren met gele strepen), glazen wanden (markeren met witte stikkers) en guidelines. Daarnaast hebben zij moeite met de automatiseringsprocessen binnen een sportaccommodatie. Zo gaan deuren tegenwoordig automatisch open, terwijl mensen met een visuele handicap hier niet op geattendeerd worden. Bovenstaande resultaten laten zien dat het niet gemakkelijk is om voor iedere sporter met een beperking de sportaccommodatie fysiek toegankelijk te maken vanwege de grote diversiteit in de gehandicaptensport. Dit geeft het volgende citaat treffend weer:

> *”Ik denk ook niet dat er een sportaccommodatie bestaat die geschikt is voor alle mensen met een beperking. De gehandicaptensport is erg individueel, waardoor voor ieder individu er weer andere aanpassingen nodig zijn..”* (Niet-sporter 3, verlamd)

Sociale toegankelijkheid

Uit de verschillende resultaten komt het belang van sociale toegankelijkheid tevens naar voren als een belangrijk criterium binnen dit veld. Uit de resultaten blijkt dat voor de gehele doelgroep het belangrijk is om een welkom en vertrouwd gevoel te krijgen bij een sportaccommodatie. Mensen met een auditieve handicap zijn tevens afhankelijk van het verkrijgen van informatie.

Wanneer bijvoorbeeld de bewegwijzering in een sportaccommodatie niet goed is, zorgt dit bij deze doelgroep voor problemen, waardoor het fijn is als iemand hen daarbij kan helpen. Voor mensen met een visuele handicap geldt dat zij graag zouden zien dat, als ze voor de eerste keer op een sportaccommodatie aankomen, ze ontvangen worden door iemand die hen de weg kan wijzen. Zo kan deze persoon aangeven waar zij zich kunnen omkleden en sporten. Als ze hier de eerste keren in geholpen worden kunnen zij zich vervolgens doorgaans prima redden, dit blijkt ook uit het volgende citaat:

> *''Als er iemand is die op een accommodatie jou even de weg wijst dan bereik je hier gelijktijdig mee dat je je welkom voelt. Als je er een paar keer hebt gelopen weet je wel snel de weg. Maar het is wel een heel belangrijk iets in de toegankelijkheid. Het is fijn voor slechtzienden en blinden om hier in het begin mee geholpen te worden.''* (Niet-sporter 1, visuele handicap)

Bovenstaande geeft aan dat zowel de fysieke als sociale toegankelijkheid van belang is voor deze doelgroep wanneer zij willen sporten bij een sportaccommodatie. Hierin is de eerste indruk bepalend, aangezien dit de motivatie beïnvloedt. Wanneer de eerste indruk niet goed is, heeft dit consequenties op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking. Dit blijkt uit het volgende citaat:

> *''Als de accommodatie niet goed is kan ik er niet fijn sporten en bewegen en dat heeft dan invloed op hoe ik tegen sport aan wil kijken. Dus zou ik me er ook niet fijn voelen en dan zou ik daar op den duur stoppen. Ik denk dat de ontoegankelijkheid dus ook een belangrijke belemmering kan zijn bij mensen. Het is toch de eerste aanblik naar het sporten toe. Je moet het zien als je zelf voorstellen bij iemand, dan wil je dat ook direct goed doen. Dus een accommodatie moet er ook direct goed uitzien om een match te krijgen.''* (Sporter 6, lichamelijke handicap)

Wanneer sporters met een fysieke beperking zich dus niet vrij door de sportaccommodatie kunnen bewegen zijn de consequenties, dat zij hier eerder weggaan en op zoek gaan naar een alternatief. Een andere optie is dat zij passief omgaan met de ontoegankelijkheden en dit leren accepteren. Deze passieve houding nemen zij aan doordat zij geen 'zeurkous' of 'betweter' willen zijn.

> *''Ja dan heb je het weer he. Ben je dan de zeurkous of kom je op voor je rechten. Je gevoel zegt natuurlijk het tweede maar je kan wel over komen als de zeurkous en dat wil je niet, want dat geeft ook geen fijn eigen gevoel.''* (Sporter 8, lichamelijke handicap, rolstoelgebruiker, topsporter)

Uit bovenstaand citaat blijkt dat sporters met een fysieke beperking het niet altijd vanzelfsprekend vinden om belemmeringen te melden.

Zij maken vaak een afweging of zij het belangrijk genoeg vinden om te melden of niet. Zelf hebben ze namelijk het gevoel dat ze overkomen als mensen die het altijd beter weten en daarmee de doelgroep benadelen

5.2.3. De kantine

Uit de resultaten blijkt dat de kantine een belangrijk veld is waarbinnen betekenis wordt gegeven aan de sportaccommodatie. De sporters met een beperking geven weer dat de kantine voor hen belangrijk is binnen de sportaccommodatie vanwege de sociale functie ervan. Echter, wanneer deze niet goed bereikbaar is kiezen zij ervoor om er geen gebruik van te maken.

> *"Je moet bijvoorbeeld denken aan een kantine met een trap. Dan wil ik er misschien wel zijn, maar het is dan zo opgave om boven te komen dat is het me niet waard."* (Sporter 1, lichamelijke handicap, rolstoelgebruiker)

Sociale ontmoeting

Op basis van mijn observaties kan geconcludeerd worden dat de kantine bij uitstek de plaats is waar sociale ontmoeting plaats vindt. Toen ik bij het zwemmen op de Hoogstraat observeerde (10-03-2016) zat de kantine vol met revalidanten die aan het napraten waren. De sporters met een fysieke beperking voelen zich hier prettig en gaan gemoedelijk en geïnteresseerd met elkaar om. Uit de resultaten blijkt dat deze ruimte door mensen met een fysieke beperking als de plek wordt gezien waar zij deel worden en uitmaken van de vereniging. De contactintermediairen, zoals tafels en stoelen zorgen ervoor doordat de ruimte ingericht is om met elkaar in gesprek te gaan. Echter blijkt wel dat de sociale ontmoeting voornamelijk plaats vindt binnen de eigen groep. Tijdens mijn observatie (10-0-)2016) zat de groep afgezonderd van de rest en hierdoor komen zij niet zo snel in contact met andere mensen in de sportaccommodatie.

> *''Maar ik mis wel eens die ontmoeting met anderen, omdat we toch een aparte groep zijn.''* (Sporter 5, lichamelijke handicap, rolstoelgebruiker)

5.2.4. Kleedkamer

Uit de resultaten blijkt dat de kleedkamer als een ruimte wordt gezien waar sporters met een beperking veilig moeten kunnen zijn. Zo wordt de kleedkamer beschreven als een veld waar de fysieke inrichting is gericht op invalide-toiletten, douches en omkleedmogelijkheden.

Echter blijkt uit de resultaten dat de functie van de kleedkamer lang niet altijd zo gebruikt kan worden. Het volgende citaat geeft dit treffend weer:

> *''Wat ik vaak tegenkom is dat kleedkamers gebruikt worden als opslagruimtes. Hierdoor is er weinig ruimte meer voor mensen om zich om te kleden. Het is een slechte zaak dat de materialen hier worden opgeslagen, want dit nodigt nieuwe mensen ook niet uit om vaker langs te komen. Hier zouden ze wat aan moeten doen.''* (Sporter 4, chronische handicap, rolstoelgebruiker)

Over het algemeen zijn de respondenten verder tevreden over de fysieke inrichting van de kleedkamer. Alleen de rolstoelgebruikers brengen hier een nuance in aan; zij geven aan dat niet in iedere kleedkamer een invalide-toilet is. Wanneer de invalide-toilet er wel is, is deze vaak zo klein dat rolstoelgebruikers zich hierin niet kunnen keren. Bij de douches moet er gelet worden op de gladde vloeren, drempeltjes en in sommige gevallen het ontbreken van douchezitjes en leuningen waar de sporters met een fysieke beperking zich aan vast kunnen houden. Naast de fysieke ontoegankelijkheden zijn er ook mentale aspecten die ervoor kunnen zorgen dat de kleedkamer geen fijne ruimte is voor mensen met een fysieke beperking. Dit geeft het volgende citaat weer:

> *''In onze kleedkamer bijvoorbeeld daar maken andere groepen ook gebruik van en die mankeren niet de dingen die wij op lichamelijk gebied hebben. Dus dan worden we wel op een bepaalde manier aangekeken en dat voelt niet prettig. Dat ze kijken van wat zijn dit voor mensen. Er zitten ook drie vrouwen in de groep met maar een borst en die vinden het ook akelig dat die kleedkamerdeur steeds open en dicht kan gaan vanuit andere sporten. Niet alleen voor hen zelf maar ook voor anderen om dat dan te zien. En dat vind ik ook vervelend voor hen en niet prettig.''* (Sporter 7, chronische handicap, rolstoelgebruiker)

De kleedkamer is tevens een veld waarin de sporters met een fysieke beperking zich dus ''anders'' kunnen voelen. Binnen deze ruimte wordt hun beperking namelijk beter zichtbaar en voelen zij zich vaak aangekeken. Met name het veelvuldig open gaan van de deur zorgt voor deze zichtbaarheid en schaamte, zo voelt het voor hen niet fijn om zich om te kleden in een gemeenschappelijke kleedkamer. De consequenties hiervan zijn dat de sporters met een beperking zich vaak thuis douchen en omkleden. Zo sluiten zij zichzelf eigenlijk buiten voor het gebruik van een openbare ruimte, dit terwijl de kleedkamer ook een ruimte is waar sporters gemakkelijk een praatje met elkaar aanknopen.

5.2.5. Faciliteiten

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de faciliteiten binnen een sportaccommodatie ook een subveld is waar aandacht aan wordt gegeven. Zo wordt in deze subparagraaf ingegaan op deelvraag 1.3.4 (zie pagina 8).

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de respondenten over het algemeen niet geheel tevreden zijn over het gebruik van de aanwezige faciliteiten binnen een sportaccommodatie. Dit komt voornamelijk doordat deze faciliteiten niet fysiek zijn aangepast aan sporters met een fysieke beperking,, waardoor zij geen profijt hebben van deze voorzieningen. Specifieke belemmeringen die zij tegen komen zijn bijvoorbeeld:

- Te weinig stopcontacten binnen een sportveld om de elektrische rolstoelen op te laden.
- Het ontbreken van braille op de kluisjes, waardoor slechtzienden deze kluisjes niet kunnen gebruiken.
- Zwemmers die geen gebruik kunnen maken van de overige faciliteiten, zoals de sauna en het bubbelbad. Doordat deze niet bereikbaar zijn vanwege de hoogte of trapjes en drempeltjes.
- De rolstoelgebruikers die hun tweede sportrolstoel niet op de locatie kunnen laten staan wegens een gebrek aan opslagruimte.

Bovenstaande fysieke belemmeringen hebben echter weinig effect op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking. De meesten begrijpen dat dergelijke aanpassingen veel geld kosten en zij passen zich zodoende aan de situatie aan.

Samenvattend kan er gesteld worden dat er op verschillende manieren betekenis gegeven wordt aan de velden binnen de sportaccommodatie, wat mede te maken heeft met de verschillende soorten handicaps. Wat echter opvalt en overeenkomt is dat de sporters met een fysieke beperking op de sportaccommodatie behoorlijke belemmeringen tegenkomen op zowel fysiek, sociaal als mentaal gebied waardoor zij zich niet vrij kunnen bewegen binnen de sportaccommodatie. Om te gaan sporten moeten zij beduidend meer moeite doen dan een valide sporter. Door gemotiveerde sporters met een fysieke beperking wordt hier actief mee omgegaan, doordat zij opkomen voor hun eigen belang en omdat zij verbeterpunten aankaarten op het gebied van toegankelijkheid. In de meeste gevallen wordt dit gedaan door een gesprek aan te gaan met de beheerders van de sportaccommodatie of door in het bestuur van een vereniging te stappen. De achterliggende motivatie is om het bewustzijn onder de valide sporters te verhogen en zodoende hun eigen sportplezier te vergroten.

In de meeste gevallen leggen sporters met een fysieke beperking zich neer bij de situatie, wat uiteindelijk invloed heeft op hun sportplezier en motivatie om door te gaan met sporten. Deze passieve houding komt tot stand doordat zij niet altijd zin hebben om de rol van ‘zeurkous’ of ‘betweter’ aan te nemen. Sporters met een fysieke beperking hebben niet het gevoel gelijke mogelijkheden te hebben als valide sporters om te sporten binnen de sportaccommodatie en zij proberen zich doorgaans naar de –beperkte- mogelijkheden te schikken. Dit heeft vaak tot gevolg dat sporters met een fysieke beperking zichzelf buitensluiten van de mogelijkheden die de sportaccommodatie hen aanbiedt.

5.3. Thuis

In de volgende paragraaf wordt vanuit de onderzoeksresultaten ingegaan op de beweegmogelijkheden voor mensen met een fysieke beperking in hun eigen woonomgeving. Uit de interviews is gebleken dat de thuisomgeving een belangrijk veld is waar betekenis wordt gegeven aan sporten en bewegen. Het is een ruimte die mensen met een fysieke beperking gebruiken als beweegomgeving. In dit veld wordt er onderscheid gemaakt in thuis als sportaccommodatie en als beweegomgeving om te revalideren.

5.3.1 Thuis als sport- of beweegaccommodatie

De resultaten geven weer dat de respondenten thuis omschrijven als een veilige plek om in te leven. In deze vertrouwde omgeving is de situatie aan hun eigen handicap aangepast, waardoor zij zich vrij en veilig kunnen bewegen in deze ruimte. Dit is voor hen belangrijk, doordat zij in hun dagelijks leven vaak geconfronteerd worden met fysieke ontoegankelijkheden, zoals obstakels, drempels en trappen. Dergelijke ontoegankelijkheden confronteren hen met het eigen beweeggedrag, dat vaak trager en minder vrij is dan bij valide mensen. In hun eigen woonomgeving hebben ze hier geen last van en dit is hierdoor dus een ideale mogelijkheid om sport- of bewegingsoefeningen te doen zonder dat ze daarvoor naar buiten of een sportaccommodatie hoeven. Zo kunnen zij zelf bepalen wanneer zij willen bewegen en in welke hoeveelheid.

> *"Voorheen wel ja, toen ik in een rolstoel zat en bezig was met het proberen zelfstandig te lopen deed ik dat liever thuis. Aangezien ik het dan in een grote hoeveelheid elke dag kan doen en wanneer ik er zin in heb. Dus dan is het fijn als je in je eigen omgeving kan sporten en bewegen. Er zit dan ook geen druk van de buitenwereld op."* (Niet-sporter 3, verlamd)

Uit bovenstaand citaat blijkt dat thuis op deze manier ook als sport- of beweegaccommodatie gezien kan worden. Opvallend is dat de sporter 'geen druk van de buitenwereld' voelt. Ook uit eerdere interviews blijkt dat juist in openbare sportaccommodaties de confrontatie met het eigen 'andere', zichtbare en opvallende lichaam onprettig wordt gevonden. Thuis is dan een plek waar mensen met een fysieke beperking zich gewoon en onopvallend voelen en waar ze veilig kunnen oefenen in een ongedwongen sfeer. Het voordeel van deze ruimte is bovendien dat ze geen extra moeite hoeven te doen om ergens naar toe te gaan, wat vaak gepaard gaat met veel kracht en inspanning. Het nadeel van deze ruimte is dat het geen echte fysieke sportaccommodatie is en dat ze thuis niet in aanraking komen met andere mensen, waardoor er geen sprake is van de sportaccommodatie als sociale ontmoetingsplaats.

5.3.2. Beweegomgeving om te revalideren

Uit de onderzoeksresultaten aan thuis als sport- en beweegaccommodatie komt ook naar voren dat de eigen woonomgeving vaak wordt gebruikt als ruimte om te revalideren. Mensen met een verworven handicap worden gedurende hun revalidatieperiode bijgestaan door revalidatiecentra, die hen nieuwe sportmogelijkheden aanreiken. Uit de resultaten blijkt dat de gemotiveerde mensen met een verworven handicap hun eigen woonomgeving of thuis als een kans zien om hun lichaam zo snel mogelijk aan te sterken. Zij gebruiken deze ruimte om te revalideren, zodat zij zo snel mogelijk weer aansluiting kunnen vinden bij een sportvereniging.

> *"In het revalidatiecentrum in de Hoogstraat ging ik dan toch andere sporten proberen die ik nog kon doen en toen bleek tennis toch leuk te zijn. Ze hebben me toen geholpen met adresjes waar je kon tennissen en toen zijn wij het eigenlijk gaan uitproberen. Thuis ben ik toen aan de slag gegaan met oefeningen, waardoor ik zo snel mogelijk weer kon aansluiten bij een tennisvereniging. "* (Sporter 5 , lichamelijke handicap, rolstoelgebruiker)

Uit de resultaten blijkt echter ook dat niet iedere sporter met een verworven handicap gemotiveerd is om het sporten weer op te pakken. Vaak heeft dit te maken met de ervaringen uit het verleden die zij hebben met sport. De sport, zoals zij die gewend waren, kunnen zij nooit meer op dezelfde manier beoefenen en daarom vinden ze het te pijnlijk om het weer te proberen. Zij gebruiken hun eigen woonomgeving dus alleen om te revalideren, waardoor zij bewegingen kunnen maken die ze nodig hebben in het dagelijks leven. Dit valt terug te zien in onderstaand citaat:

> *"Die momenten zijn meer als je ergens rustig zit en je gaat nadenken over hoe je leven is gelopen en hoe het ook had kunnen zijn. Dat is confronterend. Dat zijn dingen waar je niet te lang bij stil wilt blijven staan, maar toch ontkom je er niet altijd aan, want die gedachtes spelen wel is. Ja dan zal ik liegen als ik zeg dat ik nooit denk, kon ik maar boksen. Maar tijdens mijn revalidatie-periode heb ik er zelf voor gekozen om hier van af te zien. Ik wilde me richten op de bewegingen die ik in het dagelijks leven moet kunnen uitvoeren. En een andere sport dan boksen vond ik niet interessant."* (Niet-sporter 2, verlamd, rolstoelgebruiker)

5.3.3. Van thuis naar een sportvereniging

Uit de resultaten blijkt tevens dat de niet-sporters met een fysieke beperking de stap niet durven te maken naar een sportvereniging, doordat ze het eng vinden om met hun beperking in een groep te participeren.

Zij zijn bang dat zij bepaalde oefeningen niet mee kunnen doen of dat ze het niveau van de groep niet aan kunnen. Uit het volgende citaat blijkt dat zij dan liever thuis hun bewegingen en oefeningen doen dan bij een sportvereniging in groepsverband:

> *"Dat betekent dat als ik zou willen sporten, er rekening mee gehouden moet worden met mijn handicap, dat gaat niet in een groep. Dus dan moet het iets individueels zijn. Dat is eigenlijk de reden waarom ik zo lang nog thuis aan de gang ben gegaan met oefeningen."* (Niet-sporter 3, verlamd)

De mensen met een fysieke beperking die wel sporten proberen dit beeld te nuanceren. Zij stellen dat het wél of niet sporten vaak te maken heeft met motivatie en karakter. Deze twee elementen zorgen ervoor dat je op een bepaalde manier positie inneemt binnen het sportveld. De resultaten geven weer dat vooral topsporters hier erg uitgesproken over zijn. Zij vinden dat de niet-sporters een gebrek hebben aan motivatie en zelfvertrouwen en geven aan dat deze eigenschappen niet passen in de sportwereld.

> *"Kijk sommige gehandicapten zien zich zelf ook als gehandicapt, ze vinden zich zelf zielig. Dat heb ik vaak genoeg gezien. Maar die worden juist gepamperd en voor hen wordt alles op een zilveren presenteerplaatje aangegeven. Maar in de sport leer je jezelf dan wel kennen, dan kom je jezelf wel tegen. Sport is geen zilveren presenteerblaadje, daar zal je zelf dingen moeten overwinnen en daarom denk ik dat de sterkere persoonlijkheden met een beperking sporten."* (Sporter 3, lichamelijke beperking, rolstoelgebruiker, topsporter)

Een andere factor die invloed heeft op het wél of niet maken van de stap naar een sportvereniging is de sociale invloed. Uit de resultaten blijkt dat de sociale invloed een belangrijke impact heeft op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking. In het dagelijkse leven ervaren zij namelijk ook dat zij ''anders zijn'' doordat mensen hen aankijken op hun beperking. Dit geeft hen een kwetsbaar en ongemakkelijk gevoel, waardoor zij zichzelf minder graag in het openbaar willen begeven. De topsporters met een fysieke beperking zien dit anders. Zij denken inderdaad dat de niet-sporters met een beperking deze stap niet durven te maken doordat zij zich te veel laten beïnvloeden door hun sociale omgeving. Zij stellen dat wanneer zij deze stap wel zouden maken, ze vanzelf zullen ervaren hoe goed en leuk het is om te sporten en wat voor positieve effecten dit op je sportbeleving heeft. De topsporters ervaren deze sociale invloed van het ''anders zijn'' zelf ook in mindere mate. Zij worden niet alleen als 'anders' gezien, maar krijgen doorgaans veel complimenten voor hun prestaties en doorzettingsvermogen en dit is voor hen een stimulans om te blijven sporten.

Afsluitend kan geconcludeerd worden dat thuis een ruimte is voor sport en bewegen die mogelijk nog onderontwikkeld is, maar wel veel voordelen heeft en beweegmogelijkheden biedt voor mensen met een fysieke beperking. Zo kan het gebruikt worden als een veilige sportaccommodatie, maar ook als een plek waar gerevalideerd kan worden op weg naar een sportvereniging. Duidelijk is geworden dat er in bredere zin nagedacht kan worden over sporten en bewegen voor mensen met een fysieke beperking dan alleen bij de sportaccommodaties. De thuissituatie zou als sport- en beweegaccommodatie verder ontwikkeld kunnen worden aangezien het diverse belemmeringen uitsluit die sporters met een beperking wel tegen komen op weg naar en binnen een sportaccommodatie.

Hoofdstuk 6: Analyse

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten geanalyseerd aan de hand van het theoretisch kader en de literatuurstudie. Op basis van de resultaten wordt geanalyseerd hoe gedrag te verklaren is vanuit de context waarbinnen de betekenisgeving plaatsvindt. Dit wordt geanalyseerd middels drie concepten van Bourdieu: veld, habitus en position-taking (zie 2.2). De analyse is opgesteld uit de verschillende velden, waarin de sporters met een fysieke beperking betekenis geven: de weg naar de sportaccommodatie, op de sportaccommodatie en thuis.

6.1 Op weg naar de sportaccommodatie

De weg naar de sportaccommodatie wordt in dit onderzoek gezien als het veld waarin de sporters met een fysieke beperking onderweg zijn naar de sportaccommodatie. Uit het onderzoek van von Heijden et al.(2013) komt naar voren dat er binnen dit veld veel verschillende omgevingsfactoren zijn die belemmerend werken op het sportgedrag van mensen met een beperking, zoals bijvoorbeeld vervoer en financiële middelen. Waterman(2004) geeft juist aan dat de afstand en bereikbaarheid belangrijke factoren zijn die de weg naar een sportaccommodatie toegankelijk maken. Uit de onderzoeksresultaten blijkt echter dat deze factoren kunnen worden aangevuld met het openbaar vervoer, informatiestromen en de entree van een sportaccommodatie. In de beleving van mensen met een fysieke beperking ondervinden zij veel hinder bij invalide parkeerplaatsen, het openbaar vervoer en de deur bij de entree van een sportaccommodatie. Het blijkt dat deze specifieke kenmerken van dit veld van invloed zijn op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking, doordat zij dergelijke plekken ontwijken of willen vermijden.

De verschillende betekenissen die de sporters met een fysieke beperking aan deze specifieke kenmerken geven, komen voort uit hun habitus. Bourdieu geeft aan dat iedereen wordt beïnvloed door zijn sociale omgeving, waarin hij/zij participeert (Calhoun et al., 2012). Zo ontwikkelen sporters met een fysieke beperking veelal een overeenkomstige habitus, doordat zij zich vaak binnen dezelfde sociale kringen bevinden die gerelateerd zijn aan hun soort beperking. Door hun ervaringen uit het verleden te delen binnen deze sociale kringen creëren zij een gemeenschappelijk frame over de belemmeringen die zij ondervinden op weg naar de sportaccommodatie (Weick, 1995). Bourdieu (Calhoun et al., 2012) gaat er echter ook vanuit dat de positie die een sporter met een beperking binnen dit veld inneemt ook van invloed is op de betekenisgeving. De positie die zij innemen bepaalt namelijk hoe zij zich binnen deze ruimte bewegen (Calhoun et al., 2012).

De meerwaarde van dit onderzoek onder meer in de inzage hoe sporters met een fysieke beperking positie innemen binnen de velden in de sport.

Zo ervaren sporters met een fysieke beperking dat ze meer moeite moeten doen op de weg naar de sportaccommodatie om te gaan sporten c.q. bewegen dan valide sporters. Dit komt doordat zij meer last hebben van praktische belemmeringen die zij tegen komen, bijvoorbeeld het niet binnenkomen van een sportaccommodatie door de aanwezige trappen, drempels of hellingen.

Naast deze praktische belemmeringen, ervaren de sporters met een beperking binnen dit veld ook dat zij 'anders' zijn, doordat zij zich meer zichtbaar voelen en hierdoor meer opvallen. Volgens het onderzoek van von Heijden et al. (2013) zijn er vier verschillende persoonlijke factoren die belemmerend werken op hun sport- en beweeggedrag. Mijn onderzoek laat zien dat deze persoonlijke belemmeringen ervoor zorgen dat een sporter met een beperking meer moeite moet doen om te sporten en door haar eigen identiteit een andere positie inneemt dan een valide sporter. Nixon(2007) stelt dat stigma en sociale handicap ontmoedigend werken voor mensen met een beperking om te gaan sporten. Zij ervaren namelijk dat zij niet tot de reguliere stroom behoren. Brittain(2004) voegt hieraan toe dat de ontstane beeldvorming ervoor zorgt dat de blik op mensen met een beperking als eerst gericht is op hun handicap en dat dit invloed heeft op hun sociale identiteit. De resultaten geven weer dat zij dit stigma en deze ontstane beeldvorming veelal tegenkomen op de weg naar de sportaccommodatie, bijvoorbeeld doordat zij nadrukkelijk worden aangekeken tijdens het reizen met het OV of bij het inparkeren bij een invalide-parkeerplaats. Kooijker (2006) geeft aan dat dit stigma belemmerend werkt om te sporten, doordat mensen met een beperking zich gaan schamen voor hun eigen lichaam. Uit de resultaten blijkt dat deze schaamte ervoor zorgt dat mensen met een fysieke beperking het reizen met het OV proberen te ontwijken. Dit weerhoudt hen ervan om te gaan sporten in verenigingsverband.

Het veld heeft als het ware een belichaamde norm, die gericht is op mensen zonder een beperking. Coakley & Pike (2014) geven weer dat deze belichaamde norm de macht heeft om te beschrijven welk lichaam belangrijk is en welk niet. Uit de verschillende betekenissen lijkt het erop dat sporters met een fysieke beperking voelen dat zij niet tot de dominante factor behoren waarop dit veld is ingericht. De manier waarop zij zich positioneren, laat zien dat zij zich binnen dit veld zo goed mogelijk proberen aan te passen. Wanneer dit echter te confronterend wordt of niet gaat kiezen de sporters met een fysieke beperking om uit dit veld weg te blijven.

6.2. Op de sportaccommodatie

De sportaccommodatie is het veld waarin de sporters met een fysieke beperking sporten c.q. bewegen. In dit veld valt onderscheid te maken in verschillende ruimtes, zoals het sportveld, de weg door de sportaccommodatie, de kantine, de kleedkamer en de faciliteiten.

De betekenisgeving van een sporter met een beperking is een onderdeel van zijn/haar habitus, zo geeft de sporter vanuit zijn habitus betekenis aan een ruimte (Calhoun et al., 2012). Uit de resultaten blijkt dat de sporters met een beperking veel waarde hechten aan de fysieke omgeving van een sportaccommodatie en dan met name de sociale toegankelijkheid en de mogelijkheid om andere mensen te ontmoeten. Volgens Mobach (2009) kan een doordachte inrichting van de sportaccommodatie mensen stimuleren om met elkaar te communiceren. In tegenstelling tot deze theorie blijkt dat dit in de praktijk nog weinig gebeurt. De resultaten geven weer dat vooral mensen met een visuele en auditieve handicap meer behoefte hebben aan iemand die hen kan helpen en de weg kan wijzen bij aankomst. Uit de betekenisgeving blijkt dat deze begeleiding en ontmoeting nog vaak wordt gemist. Dit is zonde, aangezien de theorie van Latour (2005) eveneens aangeeft dat de fysieke omgeving invloed kan uitoefenen als actor op de interactie tussen mensen met en zonder beperking binnen dit veld.

Naast de sociale toegankelijkheid is de fysieke toegankelijkheid tevens van grote waarde voor de sporters met een beperking, doordat zij zich zelfstandig door de ruimtes willen bewegen. Dale & Burrell (2008) stellen dat de fysieke kenmerken binnen een ruimte, in dit geval de sportaccommodatie, ervoor kunnen zorgen dat er onderhandeling, conflicten, dominantie en weerstand kan ontstaan. De betekenisgeving aan deze fysieke kenmerken binnen een ruimte komt tot stand door ervaringen uit het verleden (Weick, 1995). Hierin hebben sporters met een fysieke beperking vaak gemerkt dat hun eigen identiteit niet aansluit bij de beschikbare materialen, faciliteiten en voorzieningen (Weick, 1995). De resultaten geven weer dat deze verschillende betekenissen weerstand opleveren, doordat sporters met een fysieke beperking niet overal gebruik van kunnen maken vanwege het ontbreken van aanpassingen voor hun beperking. Dit komt overeen met onderzoek van Nixon (2007, die stelt dat het sport- en beweeggedrag wordt gehinderd vanwege de afwezigheid van aanpassingen in faciliteiten en accommodaties. Coakley en Pike (2009) sluiten zich hierbij aan en geven weer dat de sportfaciliteiten disproportioneel verdeeld worden en dat er te weinig aandacht gegeven wordt aan de toegankelijkheidseisen voor mensen met een beperking om te sporten. De resultaten geven inderdaad weer dat de fysieke ontoegankelijkheid in- en uitsluitingsmechanisme met zich mee brengt. Zo maken sporters met een fysieke beperking bijvoorbeeld niet altijd gebruik van de kleedkamer, douches, kantine, voorzieningen en specifieke faciliteiten in een sportaccommodatie, doordat deze niet zijn aangepast. Deze invloed op hun sport- en beweeggedrag is volgens Breedveld et al. (2012) te verklaren vanuit het feit dat een sportaccommodatie meestal is ingericht op een bepaalde sport en niet op een bepaalde doelgroep.

Janssen(2014) stelt dat sport binnen de sportaccommodatie vaak gescheiden van elkaar beoefend wordt. Hierdoor wordt er weinig gebruik gemaakt van mogelijke samenwerking of ontmoeting (Janssen, 2014), zoals bijvoorbeeld voor mensen met en zonder een beperking. In tegenstelling tot deze theorie blijkt dat sporters met een beperking niet allemaal zitten te wachten op geïntegreerd sporten. Vooral recreatieve sporters met een beperking sporten liever in hun eigen aangepaste groepje, doordat dit een veilig, vertrouwd en gelijkwaardig gevoel geeft. Deze betekenissen komen voornamelijk tot stand door de invloed van hun sociale omgeving, achtergrond en eigen ervaringen (Weick, 1995). Zij worden binnen het aangepast sporten namelijk veel minder geconfronteerd met hun beperking. Vanuit Bourdieu's interpretatiekader vallen bovenstaande resultaten te verklaren doordat sporters met een fysieke beperking vaak vanuit dezelfde habitus betekenis zullen geven. Dit komt doordat zij zich vaak binnen dezelfde sociale kringen bevinden en hierdoor een vergelijkbare habitus en verschillende soorten kapitaal zullen ontwikkelen (Calhoun et al., 2012). Zo geven de resultaten ook weer dat de sporters met een fysieke beperking in de kantine vaak apart zitten en vooral sociaal contact hebben met de mensen uit hun eigen groep, terwijl zij wel meer contact met anderen zouden willen. Dit komt overeen met het onderzoek van Elling et al.(2001) die stelt dat het voor een buitenstaander moeilijk is om toe te treden binnen een homogene club.

Zo merken de sporters met een fysieke beperking in de interactie met hun omgeving dat zij een zichtbare buitenstaander zijn in de ruimte. Zij voelen zich 'anders', doordat de ruimtes waarin zij zich begeven niet zo toegankelijk zijn als voor de meeste sporters zonder beperking. Puwar(2004) benoemt dat een sporter met een fysieke beperking een 'space invader' is. Zij behoren volgens haar niet tot de somatische norm, wat inhoudt dat zij binnen deze velden tot de minderheid behoren en dat hun lichaam afwijkt van de rest. Fitzgerald (2012) en Anderson (2009) bevestigen dit beeld door te stellen dat mensen met een beperking 'anders', 'eng' en 'minder' zijn. Uit de betekenissen komt naar voren dat sporters met een beperking zich kwetsbaar kunnen voelen, doordat zij vaak worden nagestaard. Zij ervaren dat hun lichaam extra opvalt en niet de norm is binnen de sportaccommodatie. Puwar (2004) benoemt dit als 'marked bodies', de lichamen die niet tot de norm horen en veroordeeld worden op hun zichtbaarheid. Puwar(2004) bevestigt dit door te stellen dat valide sporters via bewegingen, houdingen of blikken duidelijk maken aan de sporters met een beperking dat ze anders zijn. Zij doen dit onbewust, maar de sporters met een fysieke beperking ervaren dit als vervelend doordat zij zich niet anoniem over de sportaccommodatie kunnen bewegen. Sporters met een beperking worden op deze manier vanwege hun uiterlijk gemarginaliseerd (de Pauw, 1997) en gerelateerd aan hun incompetentie en onmogelijkheden (Brittain, 2004).

Aan de hand van hun habitus nemen de sporters met een beperking positie in binnen een veld, deze positie inname heeft ook te maken met de inrichting van de ruimte (Calhoun et al., 2012). Uit de resultaten komt naar voren dat een sporter met een fysieke beperking binnen de sportaccommodatie zichzelf anders positioneert dan een valide sporter. Dit komt doordat zij veel meer belemmeringen tegenkomen binnen de sportaccommodatie op zowel fysiek, sociaal en mentaal gebied. Voorbeelden hiervan zijn dat zij binnen de sportaccommodatie niet overal gebruik van kunnen maken, niet overal aansluiting bij kunnen vinden en dat zij zich 'anders' voelen dan de valide sporters. Puwar (2004) omschrijft in dit proces dat de sporter met een fysieke beperking binnen de sportaccommodatie een 'space invader' is. Zij voelen dat hun positionering in deze ruimte niet dominant is, doordat de ruimte is ingericht op de valide sporter. Volgens Bourdieu bepaalt de positie van het individu in het veld de mogelijkheden om de dominante discourse in het veld te veranderen (Calhoun et al., 2012). De resultaten geven weer dat de sporters met een beperking inzien dat de sportaccommodatie niet voor hun gemaakt is, maar dat zij zich zo goed mogelijk proberen aan te passen terwijl er genoeg belemmeringen zijn. De verschillende betekenissen geven aan dat het voor hen lastig is om verbeteringen wel of niet aan te geven. Deze keuze is te verklaren vanuit het gedragsmodel van de Vries (1988). Hij geeft aan dat de intentie om gedrag te veranderen voort komt uit drie determinanten, attitude, eigen effectiviteit en de sociale omgeving (de Vries, 1988). Deze eigenschappen hebben invloed op de positie die de sporter met een beperking inneemt en zorgen ervoor dat hij zich wel of niet sterk genoeg voelt om de belemmeringen aan te kaarten. Welke vervolgens weer invloed uitoefent op het sport- en beweeggedrag van sporters met een fysieke beperking. Wanneer een sporter gemotiveerd en instaat is om de verbeterpunten aan te kaarten resulteert dit vaak in een oplossing. Maar in de resultaten zien we vaak terug dat de sporters met een beperking de dilemma's niet zichtbaar maken, doordat zij zich geen 'betweter' of 'zeurkous' willen voelen. Het lijkt erop dat zij niet gestimuleerd worden vanuit hun eigen houding, kwaliteiten en sociale omgeving om actie te ondernemen. Dit zal uiteindelijk hun gedrag beïnvloeden, doordat zij bepaalde ruimtes binnen de sportaccommodaties ontwijken en hierdoor hun eigen sportplezier verlagen.

Eerder onderzoek liet zien dat de opkomst van commerciële partijen in de sport ervoor zorgen dat sportaccommodaties steeds meer worden ingericht op de wensen en behoeften van de consument (Waterman, 2014). Dit onderzoek laat zien dat deze stelling niet opgaat voor de gehandicaptensport. Volgens Bourdieu heeft dit te maken met de dominante machtsstructuren die binnen een veld heersen (Calhoun et al., 2012), waarin het lijkt dat binnen de sportaccommodaties de valide mens de dominante factor is.

Uit de resultaten komt echter wel naar voren dat de topsporters met een fysieke beperking hier een uitzondering in zijn. Het lijkt erop dat zij op een andere manier positie innemen binnen de sportaccommodatie. Coakley & Pike(2014) stellen dat dit komt doordat sporters met een beperking die winnen worden gezien als superhelden, zij leveren inspirerende sportprestaties en krijgen veel waardering en complimenten. Doordat zij een dominantere positie innemen binnen de sportaccommodatie durven zij wel verbeterpunten aan te kaarten.

6.3. Thuis

Uit de onderzoeksresultaten kwam thuis tevens naar voren als een veld waar mensen met een fysieke beperking beweegmogelijkheden hebben en gebruikt kan worden als plek om te revalideren. De verschillende betekenissen geven weer dat zij dit als een veilige en vertrouwde plek zien, doordat zij zich hier vrij kunnen bewegen en alles is aangepast op hun eigen beperking. Tevens kunnen zij zelf bepalen wanneer zij willen sporten, hoe vaak en hoe lang. Hierdoor nemen zij binnen dit veld anders positie in, dan binnen de sportaccommodatie. Bourdieu geeft aan dat de positie die een individu binnen een veld inneemt bepaalt hoe iemand in deze ruimte beweegt en dat zij gerelateerd gedrag vertonen aan hun positie (Calhoun et al., 2012). Zo lijkt het erop dat de eigen woonomgeving meer gebruikt zou moeten worden als ‘sportaccommodatie’, doordat de mensen met een fysieke beperking hier geen hinder ondervinden van belemmeringen.

Resume

Door gebruik te maken van de theoretische perspectieven (veld, habitus, position-taking) van Bourdieu heeft dit onderzoek nieuwe inzichten geboden op het gebied van toegankelijkheid in de sport voor mensen met een fysieke beperking. Zo laat het concept ‘veld’ ons zien, dat sport niet alleen binnen de sportaccommodatie plaatsvindt. De onderzoeksresultaten geven weer dat de eigen woonomgeving tevens gezien kan worden als een plaats waar mensen met een fysieke beperking kunnen sporten c.q. bewegen. De meerwaarde van dit theoretische perspectief is dat er in bredere zin naar sporten voor mensen met een beperking gekeken kan worden, waarin de focus niet alleen op de sportaccommodatie ligt.

Daarnaast heeft het gebruik van de theoretische perspectieven van habitus (Bourdieu) en betekenisgeving (Weick) nieuwe informatie ten toon gesteld over hoe sporters met een beperking handelen binnen de ‘sportvelden’. Dit laat zien dat ieder individu met een handicap tegen andere beperkingen en belemmeringen aanloopt, waardoor het bijna onmogelijk is om een sportaccommodatie te bouwen die toegankelijk is voor ieder individu.

Zo geven de onderzoeksresultaten weer dat de focus meer moet liggen op wat belangrijk is voor sporters met een beperking en hoe de beweegmogelijkheden hieraan gekoppeld kunnen worden. In plaats van te kijken naar de belemmeringen die sporters met een beperking hinderen om te sporten c.q. bewegen.

Hoofdstuk 7: Conclusie

Dit onderzoek gaat in op de verschillende betekenissen die mensen met een fysieke beperking geven aan sportaccommodaties, gericht op met name de fysieke en sociale toegankelijkheid en faciliteiten. Aan de hand van observaties, documentanalyse en semigestructureerde diepte-interviews zijn deze data geanalyseerd. In dit hoofdstuk staat de beantwoording van de centrale hoofdvraag centraal. Voorafgaand zal er eerst antwoord worden gegeven op de opgestelde deelvragen (zie 1.3.)

7.1. Deelconclusies

I. *Hoe ervaren (potentiële) sporters met een fysieke beperking de toegankelijkheid in de weg naar de sportaccommodatie toe, op het gebied van bereikbaarheid, vervoer, informatie en entree?*

Uit het onderzoek blijkt dat de betekenissen van de (potentiële) sporters met een fysieke beperking op de weg naar de sportaccommodatie verschillend van aard zijn. Enerzijds worden er positieve geluiden gegeven over de verbetering van de bereikbaarheid en informatie in de afgelopen jaren, terwijl er anderzijds nog veel belemmeringen worden genoemd, zoals het ontbreken van guidelines, geen toegankelijke ingang vanwege trappetjes, zware deuren of drempels en te weinig invalide parkeerplaatsen. Samenvattend kan echter gesteld worden dat de (potentiële) sporters met een fysieke beperking binnen dit veld meer moeite moeten doen dan valide sporters om een sportaccommodatie te bereiken, doordat zij meer belemmeringen op hun weg tegenkomen. Vanuit sociaal oogpunt ervaren de (potentiële) sporters met een fysieke beperking zich ook kwetsbaar op dit terrein. Zo wordt hun beperking bijvoorbeeld in het openbaar vervoer, op de invalide parkeerplaats en bij de entree van een sportaccommodatie goed zichtbaar voor andere personen. Dit kan resulteren in gevoelens van schaamte of dat hen het gevoel bekruipt dat ze ‘’anders zijn’’ dan de rest. Zij voelen dat zij niet de dominante factor zijn binnen deze aspecten. Dit kan gevolgen hebben op het sport- en beweeggedrag van mensen met een beperking doordat zij niet meer de stap willen maken naar een sportaccommodatie toe. Doordat er teveel belemmeringen aan vast zitten, zowel op fysiek, sociaal, mentaal als economisch gebied.

II. *Hoe ervaren mensen met een fysieke beperking hun sport- en beweeggedrag binnen een sportaccommodatie en waar hebben zij behoefte aan?*

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat er vier belangrijke velden zijn waar mensen met een fysieke beperking betekenis aan geven binnen de sportaccommodatie, het sportveld, de weg door de sportaccommodatie, de kantine en de kleedkamer. De verschillende betekenissen geven weer dat de respondenten veel waarde hechten aan de fysieke omgeving van een sportaccommodatie. Deze moet uitnodigend zijn om er te komen sporten.

Er zijn al veel positieve geluiden over het gebruik van de ruimte, innovatie en de aanwezigheid van aangepaste materialen om de sport toegankelijker te maken.

Binnen het sportveld ervaren mensen met een fysieke beperking de meeste hinder vanuit de fysieke ontoegankelijkheden, bijvoorbeeld de temperatuur, ondergrond, akoestiek of verlichting. Deze punten maken het voor de respondenten veel moeilijker om zich vrij door het sportveld te kunnen bewegen. In het sportveld is er ook sprake van geïntegreerd sporten. Topsporters en mensen met een visuele beperking zijn hier voorstanders van. Recreatieve sporters met een lichamelijke of chronische handicap zien dit echter anders. Geïntegreerd sporten geeft hen namelijk een beperkt en kwetsbaar gevoel, zij voelen zich niet veilig en vertrouwd. Een gevoel dat ze wel hebben binnen hun eigen aangepaste groepje.

In de weg door de sportaccommodatie komen de betekenissen grotendeels overeen. Sporters met een fysieke beperking ervaren binnen dit 'subveld' voornamelijk hinder in de fysieke toegankelijkheid. Fysieke obstakels belemmeren hun beweeggedrag. De sociale toegankelijkheid is voor alle respondenten van belang, om een veilig en vertrouwd gevoel te krijgen binnen de sportaccommodatie. Zij hebben behoefte aan iemand die hen ontvangt en de weg wijst, met name bij een eerste bezoek aan de accommodatie.

Uit de resultaten blijkt dat de kantine wordt ervaren als een belangrijke plek binnen de sportaccommodatie, vanwege haar sociale functie. Hun sport- en beweeggedrag wordt gestimuleerd door de kantine doordat deze plek synoniem staat voor gezelligheid. Hier vindt veel sociale ontmoeting plaats, voornamelijk met sporters uit de eigen sportgroep. De respondenten hebben nog behoefte aan meer sociale ontmoeting, ook met mensen buiten hun eigen sportgroep.

De kleedkamer wordt ervaren als een ruimte waar de sporters met een fysieke beperking veilig en zichzelf moeten kunnen zijn. Zo zijn de respondenten over het algemeen tevreden over de inrichting van deze ruimte. Binnen dit subveld hebben zij nog behoefte aan verbeteringen in de douches en invalide toiletten en ervaren zij het als vervelend dat kleedkamers voor mensen met een beperking nog weleens worden gebruikt als opslaghok.

III. Hoe ervaren de sporters met een fysieke beperking de faciliteiten van de sportaccommodaties, denk hierbij aan zwembaden, sporthallen en sportvelden?

De onderzoeksresultaten geven weer dat de sporters met een fysieke beperking over het algemeen niet geheel tevreden zijn over de beschikbare faciliteiten binnen de sportaccommodaties. Zij ervaren te vaak dat ze geen gebruik kunnen maken van de beschikbare faciliteiten. Dit komt doordat deze vaak niet zijn aangepast op hun beperking.

Zo kunnen rolstoelers bijvoorbeeld niet gebruik maken van toestellen en sauna's in een fitnesscentrum en is het voor slechtzienden lastig om gebruik te maken van openbare kluisjes, wegens het ontbreken van braille. Een ander probleem dat naar voren komt is dat er te weinig opslagruimte is, waardoor rolstoelers hun sportrolstoel niet op de sportlocatie kunnen laten staan. Het niet kunnen gebruiken of ontbreken van de juiste faciliteiten, materialen of voorzieningen lijkt echter geen directe invloed te hebben op het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking. Zij ervaren dat zij in een 'valide-wereld' wonen en begrijpen dat dergelijke aanpassingen veel geld kosten. Zodoende passen zij zich aan de situatie aan.

IV. *Op welke manier levert de betekenisgeving (van de toegankelijkheid en faciliteiten) aan sportaccommodaties consequenties op voor het sport- en beweeggedrag van sporters met een fysieke beperking?*

Uit de verschillende betekenissen is gebleken dat sporters met een fysieke beperking beduidend meer moeite moeten doen dan een valide sporter om te gaan sporten c.q. bewegen buiten de deur. De resultaten laten zien dat de (potentiële) sporters met een fysieke beperking hier op twee manieren mee om kunnen gaan: zij proberen de verbeterpunten aan te kaarten of zij accepteren de situatie zoals die is.

Voor de gemotiveerde sporters met een fysieke beperking resulteert de betekenisgeving aan sportaccommodaties in een pro-actieve houding. Zij zetten zich in om de mogelijkheden binnen en op de weg naar de sportaccommodatie te verbeteren zodat zij nog meer plezier krijgen tijdens het sporten c.q. bewegen. Dit doen zij bijvoorbeeld door verbeterpunten aan te kaarten bij de beheerders van de sportaccommodatie of door zelf in het bestuur te stappen. Naast het vergroten van het eigen sportplezier willen zij het bewust zijn onder de valide sporters verhogen.

De betekenisgeving aan sportaccommodaties roept echter ook belemmeringen op bij de sporters met een fysieke beperking. Dit kan ervoor zorgen dat zij niet meer gemotiveerd zijn om de strijd aan te gaan en hun eigen sportplezier te vergroten. Hierdoor accepteren zij de situatie zoals die is. Deze meer accepterende houding nemen zij aan, doordat zij geen zin hebben om de rol van 'zeurkous' of 'betweter' aan te nemen. Het kost hen te veel kracht en energie om dit proces telkens weer aan te gaan. Deze energie steken ze liever in andere prioriteiten, waar ze meer invloed op hebben. Doordat sporters met een fysieke beperking het gevoel kan bekruipen dat ze geen gelijkwaardige mogelijkheden hebben om te sporten als een valide sporter, kan dit een negatieve invloed hebben op hun sport- en beweeggedrag. Zo sluiten zij zichzelf bijvoorbeeld buiten binnen de mogelijkheden die de sportaccommodatie hen aanbiedt, zoals bijvoorbeeld de kantine, kleedkamers en sportvelden.

7.2. Centrale hoofdvraag

Na de beantwoording van de deelvragen wordt er nu een antwoord geformuleerd op de centraal gestelde hoofdvraag:

''Welke betekenissen geven volwassen (potentiële) sporters met een fysieke beperking uit Utrecht en omstreken aan (de toegankelijkheid en faciliteiten van) sportaccommodaties en welke consequenties heeft dit voor hun sport- en beweeggedrag?''

De deelvragen geven weer dat de betekenissen aan sportaccommodaties voor de volwassen (potentiële) sporters met een fysieke beperking afhangen van de soort handicap van een persoon en hoe zijn attitude t.o.v. sport is. Zo ervaart ieder individu andere positieve punten of belemmeringen binnen de sportaccommodaties. Over het algemeen kan wel vastgesteld worden dat sporters met een fysieke beperking meer moeite moeten doen dan valide sporters op de weg naar en binnen de sportaccommodatie. Zij ondervinden meer belemmeringen op zowel fysiek, sociaal als mentaal gebied. Hierdoor hechten zij meer waarde aan de fysieke en sociale toegankelijkheid binnen de sportaccommodatie. In deze velden lijken zij ook op een andere manier positie in te nemen dan de valide sporter. De sporters met een beperking ervaren dat zij 'anders zijn' doordat zij niet overal aan mee kunnen doen en gebruik van kunnen maken. Daarnaast geven valide sporters hen het gevoel dat ze 'anders zijn', door nadrukkelijk naar hen te kijken. Zo merken zij dat ze niet de dominante factor zijn binnen de sportaccommodatie. Dit ervaren zij zowel op de weg naar de sportaccommodatie als binnen de sportaccommodatie in het sportveld, de kleedkamer en de kantine. Deze positionering heeft consequenties op het sport- en beweeggedrag van de sporters met een fysieke beperking. Zo kunnen zij extra gemotiveerd raken om verbeterpunten aan te kaarten op het gebied van toegankelijkheid of accepteren zij de situatie die binnen de sportaccommodatie bestaat. Dit laatste kan resulteren in het ontwijken van ruimtes binnen de sportaccommodatie, wat een negatieve impact heeft op het sport- en beweeggedrag. Doordat zij zich niet vertrouwd voelen om zich overal vrij te kunnen bewegen. In het onderzoek is tevens naar voren gekomen dat de eigen woonomgeving wel wordt gezien als een plek waar men veilig en vertrouwd kan sporten en waar zij geen belemmeringen van de buitenwereld ondervinden. Dit komt doordat het huis al volledig is aangepast aan hun beperking. Op deze manier kan in de toekomst het sport- en beweeggedrag van mensen met een fysieke beperking gestimuleerd worden zonder dat zij een grote strijd moeten aangaan om te gaan sporten c.q. bewegen.

De meerwaarde van dit onderzoek is dat er nieuwe inzichten aan het licht zijn gekomen waardoor er een nieuwe manier van nadenken over sport en bewegen voor mensen met een beperking is ontstaan.

Deze zienswijze denkt breder dan sportaccommodaties, door ook in te gaan op de beweegmogelijkheden die er zijn in de eigen woonomgeving. Zo revalideren sporters met een beperking liever thuis. De theoretische perspectieven van Bourdieu en Weick hebben geholpen om in bredere zin na te denken over toegankelijkheid in de sport voor mensen met een beperking. Hierin moet er meer focus gelegd worden op wat de sporters met een beperking belangrijk vinden en hoe we de beweegmogelijkheden hierop kunnen aanpassen.

Hoofdstuk 8: Discussie en aanbevelingen

In deze paragraaf wordt er gereflecteerd op het onderzoek, door middel van een discussie. Er worden meerdere aspecten aangesneden, waarin bediscussieerd wordt hoe deze invloed hebben gehad op het onderzoek en de uiteindelijke conclusie. Tenslotte worden er zowel praktische als actieve aanbevelingen gedaan, naar aanleiding van de onderzoeksresultaten.

8.1. Beperkingen respondenten

Dit onderzoek geeft inzicht in de betekenisgeving van volwassenen potentiële sporters met een fysieke beperking aan sportaccommodaties binnen Utrecht en omstreken. Binnen de gehandicaptensport is er sprake van diversiteit, door de verschillende soorten handicaps. Om deze context zo goed mogelijk weer te geven is gekozen voor een grote verscheidenheid aan respondenten. Tegelijkertijd kan dit zorgen voor een beperking, doordat er relatief weinig personen worden ondervraagd, waardoor we geen goed beeld krijgen van de beperkingen per soort handicap. Hierdoor is de waarde van de gegevens kleiner, dan wanneer er was gekozen voor een specifieke handicapgroep. Hiervoor is niet gekozen, doordat de onderzoeker een beeld wilde schetsen over alle mensen met een fysieke handicap en de diversiteit hierdoor goed zichtbaar wilde maken. Dezelfde beperking geldt voor het aantal sporten die getoetst zijn. Niet iedere sport komt aan bod, terwijl het onderzoek laat inzien dat iedere sport haar eigen belemmeringen binnen de sportaccommodatie met zich mee brengt.

8.2. Afbakening van het onderzoek en omvang van het probleem

Van te voren zijn er bewuste keuzes gemaakt in het kiezen van de topics. Deze zijn opgesteld aan de hand van de deelvragen voor het onderzoek. Door de hoeveelheid verkregen data (semigestructureerde diepte-interviews en observaties) zijn bepaalde thema's bewust niet meegenomen. Zo werd er veel gesproken over de grote van de rol van de sportaccommodatie t.o.v. alle andere belemmeringen om te gaan sporten voor mensen met een beperking. Het weglaten hiervan heeft geen invloed op de uitkomsten aan de betekenisgeving aan sportaccommodaties. In de literatuurstudie zijn de andere belemmeringen, persoonlijke- of omgevingsfactoren, echter wel meegenomen. De cijfers tonen daarin aan dat andere belemmeringen een grotere invloed hebben op het sport- en beweeggedrag van mensen met een beperking. Zo werd in de onderzoekdata ook veelal gesproken over financiële redenen, waarin respondenten aangaven dat de kosten om te sporten en voor de aangepaste materialen wel erg hoog waren. Wellicht is het interessant om deze verhoudingen eens kwalitatief te meten binnen de gehandicaptensport.

8.3. Aanbevelingen

- De weg naar de sportaccommodatie kan voor mensen met een fysieke beperking makkelijk en snel verbeterd worden door als sportaccommodatiebeheerder rekening te houden met drempels, trappetjes, invalide parkeerplaatsen, hellingbanen en een toegankelijke informatiestroom.
- De sociale toegankelijkheid kan door een sportaccommodatie gemakkelijk vergroot worden door iemand bij de entree te positioneren als er een groep mensen met een beperking komt sporten. Deze persoon kan hen helpen en de weg wijzen.
- In de huidige literatuur is er veel aandacht voor het sporten in sportaccommodaties. Er zou ook eens onderzocht moeten worden welke sport- en beweegmogelijkheden een eigen woonomgeving voor mensen met een beperking allemaal kan bieden en hoe vaak ze hiervan gebruik zouden maken.
- Dit onderzoek zou tevens uitgevoerd kunnen worden bij mensen met een verstandelijke handicap of bij de anderen actoren binnen de sportaccommodatie, zoals sportaccommodatie - beheerders, valide sporters, gemeente etc.
- In de toekomst zou er onderzoek gedaan kunnen worden naar karakterologische kenmerken van een sporter met een beperking, om te kijken welke karaktereigenschappen sport- en beweeggedrag beïnvloeden.

Hoofdstuk 9: Literatuurlijst

Aller, H. van. (2014). *Richtlijnen toegankelijkheid indoor sportaccommodaties.* Onbeperkt Sportief. Nieuwegein/Utrecht: Arko Sport Media.

Aller, H.van. (2015). Richtlijnen toegankelijkheid buitensportaccommodaties. Onbeperkt Sportief en BSC. Bunnik/Houten. Geraadpleegd via: http://www.bsnc.nl/wp-content/uploads/2015/12/Richtlijnen-Toegankelijkheid-Buitensportaccomodaties.pdf (bezocht op: 22-12-2015).

Amsterdam, N. van, A. Knoppers, & M. Jongmans (2013*). "It's actually very normal that I'm different". How physically disabled youth discursively construct and position their body/self.* Sport, Education and Society, 13(3), 259-276.

Anderson, D. (2009). *Adolescent Girls involvement in disability sport: implications for identity development ,* Journal of Sport and Social Issues.

Anderson, E. (2010). Sport, Theory and Social problems: A critical Introduction. London: Routledge.

Boeije, H. (2008). Analyseren in kwalitatief onderzoek. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Breedveld, K., H. van der Poel, A. Elling (2012). *10 jaar sportonderzoek en –beleid*. Utrecht: Mulier Instituut.

Breedveld, K (2015). Sport & Strategie: *Pierre Bourdieu: sport als leefstijl.* Geraadpleegd via: http://www.sportenstrategie.nl/2015/sportdeelname/betekenisgeving-en-beleving/pierre-bourdieu-sport-als-leefstijl/ (bezocht op: 21-12-2015)

Brittain, I. (2004*). Perceptions of disability and their impact upon involvement in sport for people with disabilities at all levels.* Journal of Sport and Social Issues, 28, 429-452.

Cassidy, T., Jones, R. & Potrac, P. (2009). *Understanding athletes identities.* London, Routledge p. 93-12.

Calhoun,C., Gerties, G., Moody, J., Pfaff, S. & Indermohan, V. (2012). *Contemporary Sociological Theory Third Edition.* Oxford: Willey-Blackwell.

Coakley, J. & Pike, E. (2009). *Sports in society: Issues and controversies (1st ED).* London: McGraw-Hill.

Coakley, J. & Pike, E. (2014). *Sports in society: Issues and controversies (2nd ED).* London: McGraw-Hill.

Consult Actief (2014). *Kansen NISB rondom sportaccommodaties en sportaccommodatiebeleid.* Consult Actief, Ede.

Dale, K. & Burrell, G. (2008). *The spaces of organisation & the organisation of space. Power, Identity & Materiality at Work.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Edwards, A. & Skinner, J. (2009). Qualitative research in sport management. Oxford: Elsevier.

Elling, A., Knop, P de., Knoppers, A. (2001). *The social integrative meaning of sport: a critical and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands.* Sociology of Sport Journal, 18, 414-434.

Fitzgerald, H. (2012). Paralympic athletes and "knowing disability". International Journal of Disability, Development and Education, 59, 243-259.

Geertzen, J.H.B. (2008). *Gehandicaptensport moet meer geïntegreerd worden in de samenleving.* Geraadpleegd via: http://www.rug.nl/Corporate/nieuws/opinie/2008/opinie30_08 (bezocht op: 27-10-2015)

Gemeente Rotterdam, Dona Daria & Spior (2011). *Voor de verandering.* Geraadpleegd via: http://donadaria.nl/wp-content/uploads/2013/05/Voordeverandering.pdf (bezocht op: 21-12-2015).

Goossens, R. & G. Roording (2006). *Sportinfrastructuur: Organisaties en Accommodaties*. In: K. Breedveld& A. Tiessen- Raaphorst(eds.),Rapportage Sport 2006, pp. 139–174. The Hague: Social and Cultural Planning Office.

Gratton, C., Jones, I. & Robinson, T. (2011). *Onderzoeksmethoden voor Sportstudies*. London: Routledge.

Heijden, A. von, Van den Dool, R., Van Lindert, C., Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt sportief. Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap 2013***.** Nieuwegein/Utrecht: Arko Sport Media/Mulier Instituut.

Hoekman, R., Hoenderkamp, K. & Poel, H. van der (Red.). (2013). *Sportaccommodaties in beeld.* Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Hoekman, R., F. Knol, H. van der Poel (2010). *Ruimte en accommodaties voor sport*. In: Tiessen-Raaphorst, A. (2010). Sport een leven lang: rapportage sport 2010, 1568 (1262), pp. 204-218. Den Haag [etc.]: Sociaal en Cultureel Planbureau [etc.].

Jaarsma, E*. (2014). Sports participation and physical disabilities: taking the hurdle?!,* Rijksuniversiteit Groningen, Groningen.

Janssen, K.H.T. (2014). *Multifunctionele sportaccommodaties: meer dan slechts het delen van een gebouw?* Faculty of Law, Economics and Governance Theses (Master thesis).

Kooiker, S.E. (2006). *Jeugd met beperkingen. Rapportage gehandicapten 2006*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Latour,B. (2005). *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2014). Beleidsbrief sport. Kamerbrief hoofdlijnen gehandicaptensportbeleid. Geraadpleegd via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2014/10/16/kamerbrief-hoofdlijnen-gehandicaptensportbeleid (bezocht op: 10-11-2015).

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2015). Beleidsbrief sport. Kamerbrief over gehandicaptensportbeleid. Geraadpleegd via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/4/23/kamerbrief-over-gehandicaptensportbeleid (24-11-2015).

Mobach, M. (2009). *Een Organisatie van vlees en steen*. Assen: Van Gorcum.

Nixon, D. (2007). *Constructing Diverse Sports Opportunities for People With Disabilities.* Journal of Sport and Social Issues.

NOS Redactie (2016). *Kamer: vanaf 2017 verplicht toegankelijk voor gehandicapten.* Geraadpleegd via: http://nos.nl/artikel/2081783-kamer-vanaf-2017-gebouwen-verplicht-toegankelijk-voor-gehandicapten.html (bezocht op 16-02-2016)

Page, S.J., O'Connor, E. & Peterson, K. (2001). *Leaving the disability ghetto: a qualitative study of factors underlying achievement motivation among athletes with disabilities*. Journal of Sport and Social Issues, 25, 40-55.

Pauw, K. P. de (1997). *The (in)visibility of disability: cultural contexts and sporting bodies*. Quest, 49, 416-430.

Purdue, E.J. & Howe, P.D. (2012). *Empower, inspire, achieve: (dis)empowerment and the Paralympic Games.* Disability & Society.

Puwar, N. (2004). *Space Invaders: Race, Gender and Bodies Out of Place*. New-York: Berg.

Sebregts,P.R.A.(2010). *Sportaccommodaties in verandering: mismatch tussen maatschappij en ruimtelijke ordening,* Faculty of Geosciences Theses (Master thesis).

Tiessen-Raaphorst, A.(2014). *Sociaal Cultureel Planbureau: Rapportage Sport 2014.* Geraadpleegd via: http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2015/Rapportage_Sport_2014 (bezocht op: 24-11-2015).

Verenigde Naties. (2007). *Verdrag in zake de rechten van personen met een handicap.* Geraadpleegd via: http://www.vnverdragwaarmaken.nl/vnverdragwaarmaken/images/vninfo/VN-Verdragtekst.pdf (bezocht op: 12-11-2015).

Voestermans, P. & Verheggen, T. (2007). *Cultuur & lichaam. Een cultuurpsychologisch perspectief op patronen in gedrag*. Oxford/UK: Blackwell Publishing.

Vries, H. de, Dijkstra, M., Kuhlman, P. (1988). *Self-efficacy: the third factor besides attitude and subjective norm as a predictor of behavioural intentions*. Health education research 3, nr.3, pp. 273-282.

VSU (2013). *Wat is Utrecht Sport op Maat?* Geraadpleegd via: http://www.sportutrecht.nl/over-sporten-utrecht/sportaanbod/sport-op-maat/wat-utrecht-sport-op-maat (bezocht op 2-2-2016).

Waterman, M.A.(2014). *Bovenlokale sportaccommodaties: van motivatie naar reisbereidheid* Faculty of Geosciences Theses (Master thesis).

Weick, K.E. (1995). *Sensemaking in Organizations*. London: Thousand Oaks.

Yin, R.K. (2013). *Case study research. Design & methods.* Los Angeles, California: Sage Publications.

Bijlage

Bijlage 1 Topiclist:

Voor de semigestructureerde diepte-interviews is dezelfde topiclijst gemaakt voor zowel sporters als niet sporters. Op deze manier beoordelen zij dezelfde thema's. Alle interviews zijn gestart om meer inzicht te krijgen in de context over de persoon die geïnterviewd wordt.

Topic-list:

Vragen vooraf opsturen:

- Wat is uw naam?
- Wat is uw geslacht?
- Wat is uw leeftijd?
- Waar komt u vandaan?
- Wat is u achtergrond in de sport? / Wat is u geschiedenis als sporter?
- Wat voor handicap/beperking heeft u?
- Bent u met deze handicap geboren of is deze in de loop van u leven verworven?
- Sport u op dit moment nog?
- In welke mate belemmert uw handicap sport- of beweegdeelname?

Sporters:

- Individueel of teamsport?
- Binnen of buitensport?
- Sport u bij een vereniging of in individueel verband?
- Hoe vaak sport u in de week?
- Beoefent u sport op recreatief niveau of heeft u hogere ambities?
- Sport u in de gemeente Utrecht?
- Waar sport u in de gemeente Utrecht?
- Wat voor soort sportaccommodatie is dit*(bijv. indoor/outdoor sporthal, zwembad etc.)?*
- Sport u onder begeleiding of zelfstandig? Is er iemand waar u eventueel hulp aan kunt vragen?

Niet-sporters:

- Heeft u in het verleden gesport? Wat is de reden dat u nu niet sport of nooit gesport heeft?
- Zou u momenteel willen sporten? Zo ja, wat en hoe?
- Wat belemmert u om te gaan sporten? Hoe ziet u ideale sportaccommodatie eruit?
- Wat vindt u van de mogelijkheden voor mensen met een beperking om te sporten?
- Wat zijn uw ervaringen en herinneringen aan sport in het verleden?

Topic	Voorbeeldvragen
Betekenis geven aan sportaccommodaties *(theorie van Weick en de Vries, hoofdvraag)*	• Wat vindt u van de sportaccommodaties voor mensen met een beperking? • Hoe kijkt u sociale omgeving hier tegenaan? • Wat zijn uw ervaringen uit het verleden met sportaccommodaties? • Wat voor barrières komt u tegen bij het bezoeken van een sportaccommodatie? Kunt u voorbeelden geven?
Sport- en beweeggedrag binnen een sportaccommodatie *(Dale & Burrel, Latour & Mobach, deelvraag 2)*	• Kunt u uw sport- en beweeggedrag beschrijven vanaf het moment dat u van huis naar de sportaccommodatie gaat en weer terug? Zowel de weg er naar toe, als het bewegen in de accommodatie. • Hoe beweegt u zich in de sportaccommodatie? Is dit vergelijkbaar met andere sporters met een beperking? Is dit anders dan valide sporters ? • Welke zaken maken het voor u lastig om te sporten? • Heeft dit invloed op de manier hoe u zich binnen een sportaccommodatie manifesteert/beweegt? • Wat zou u aan de sportaccommodatie willen veranderen? (en waarom) • Hoe kijkt u aan tegen geïntegreerd sporten? • Is er sprake van veel ontmoeting met andere mensen(met of zonder een beperking) binnen de sportaccommodatie?
Toegankelijkheid *(Weick, deelvraag 4)*	• Wat verstaat u onder de toegankelijkheid van een sportaccommodatie? • Wat verstaat u onder een ontoegankelijke sportaccommodatie? • Wat is uw ervaring met sportaccommodaties die ontoegankelijk zijn voor mensen met een beperking? • Hecht u meer waarde aan sociale of fysieke toegankelijkheid en waarom?(*Sociale toegankelijkheid gaat over contact, ontvangst en het vragen om hulp, fysieke toegankelijkheid over materialen en ruimtes)* • Welk cijfer zou u geven voor de bereikbaarheid van een sportaccommodatie voor mensen met een beperking? Kunt u dit toelichten? *(denk aan: toegang tot gebouw, hellingen, parkeerplaatsen, trappen, liften*) • Welk cijfer zou u geven voor de voorzieningen van een sportaccommodatie voor mensen met een beperking? Kunt u dit toelichten? (*denk aan: bewegwijzering, leuningen, zitgelegenheden, materialen)* • Welk cijfer zou u geven voor de informatie over sportaccommodaties? Kunt u dit toelichten? *(denk aan: beschikbaarheid en toegankelijkheid)*
Faciliteiten (*Weick, deelvraag 5)*	• Wat vindt u van de faciliteiten die beschikbaar zijn voor mensen met een beperking in een sportaccommodatie? • Wat vindt u van de sportruimte zelf (de zaal, ondergrond,

	belijningen, ruimte)? • Heeft u ervaring met faciliteiten die u niet kunt gebruiken? • Welk cijfer zou u geven voor de bruikbaarheid van nevenruimten*(kleedkamers, toiletten, douches)* voor mensen met een beperking? Kunt u dit toelichten?
Belemmeringen *(de Vries, deelvraag 3)*	• Wat zijn volgens u de grootste belemmeringen die ervoor zorgen dat mensen met een beperking niet sporten? Zijn dit vooral belemmeringen die persoonlijk zijn of ontstaan door omgevingsfactoren? • Hoe verhoudt de (on)toegankelijkheid van een sportaccommodatie zich tot andere belemmeringen om te sporten? Denkt u dat deze een grote rol hebben in het sport- en beweeggedrag voor mensen met een beperking? • Heeft uw sociale omgeving invloed op uw sport- en beweeggedrag? Zo ja, Wie doet dit en is dit belemmerend of stimulerend? • Hoe gaat uw om met belemmeringen die het moeilijker maken om te sporten c.q. bewegen?
Invloed betekenisgeving op gedrag *(Puwar en Bourdieu, deelvraag 5)*	• Heeft u als sporter met een beperking het gevoel dat er op een andere manier tegen u wordt aangekeken als bij een valide sporter? Waar merk je dit aan? Hoe beïnvloedt dat je? • Heeft u het gevoel dat u zich anders gedraagt als een valide sporter binnen een sportaccommodatie? • Welke betekenis heeft toegankelijkheid op u sport- en beweeggedrag? *Zo nee, kunt u dit bij andere wel voorstellen?* • Stel dat u jaarlijks 10.000 euro kreeg om te besteden aan accommodatie, faciliteiten, trainingen, teams etc. (om uw eigen sportplezier te vergroten) waar zou u dit aan besteden? En waarom?
Toekomst	• Verwacht u dat de toegankelijkheid en faciliteiten van sportaccommodaties de aankomende jaren gaan veranderen? Zal dit iets beteken voor uw eigen sport- en beweeggedrag? • Zou je willen dat er iets veranderd? • Verdrag VN wordt in Nederland geratificeerd. Wat betekend dit voor jullie?

Quote:

''Doordat de sportaccommodatie bij mij in de buurt niet toegankelijk is voor mensen met een beperking heb ik besloten om mijn vrije tijd niet meer te besteden aan sporten, maar ga ik andere leuke dingen doen''

- Wat vindt u van deze quote en welke reacties roept dit bij u op?

Afsluiting:

- Zou u nog iets willen toevoegen aan dit interview? Heeft u zelf nog vragen naar aanleiding van dit interview?

Bijlage 2: Codeboom

De codeboom is opgebouwd uit drie hoofdthema's. Dit zijn de velden waarin de sporters en niet-sporters betekenis geven aan sportaccommodaties

<u>Weg naar de sportaccommodatie</u>

- Bereikbaarheid
- Vervoer
- Informatie
- Entree

<u>Op de sportaccommodatie</u>

- Sportveld
- Weg door de sportaccommodatie
- Kantine
- Kleedkamer
- Faciliteiten

<u>Thuis</u>

- Thuis als sportaccommodatie
- Revalidatie

De betekenisgeving aan bovenstaande punten wordt vanuit verschillende perspectieven gecodeerd:

- Fysiek
- Sociaal
- Economisch
- Logistiek
- Mentaal

Bijlage 3: Observaties

Donderdag 17 december 2015: Revalidatiecentrum De Hoogstraat, Utrecht,

Op uitnodiging van Els Duijn, sportconsulent aangepast sporten, ben ik langs gegaan bij Revalidatiecentrum de Hoogstraat in Utrecht. Om te kijken wat voor aanpassingen er allemaal zijn in een sportaccommodatie voor mensen met een beperking. Ze gaf mij een rondleiding door de accommodatie. We begonnen bij het zwembad, deze heeft een luie trap, een lift, een inloopgoot en een loopbad. Daarnaast is de temperatuur aangepast, deze is warmer. De kleedruimte zijn aangepast op rolstoelen en ook is het mogelijk gemaakt om een doucherolstoel te douchen, Verder zijn er rolstoelen en rollators aanwezig om te bewegen door de zwemruimte. In de douche is er extra veel ruimte gemaakt zodat rolstoelers makkelijk kunnen keren. Dit geldt ook voor de wc, die ook nog hulpsteuntjes heeft aan de zijkant. De gymzalen zijn allemaal toegankelijk gemaakt, doordat deze geen drempels hebben. Er is ook een looplab, voor het analyseren van het lopen en hardlopen van de revalidanten. Er zijn in de accommodatie liften aanwezig om naar de volgende verdieping te gaan. De punten waarop gelet moet worden is de beschikbaarheid van de gymzaal op het moment dat ze er aangepast sporten in willen hebben. Dit komt doordat de gymzaal ook gebruikt wordt voor competitiesporten, zoals rolstoelrugby. Er komen veel mensen uit de buurt helpen.

Observaties Rolstoeltennis 17 februari 2015

In het racketcentrum in Houten zijn er aparte lessen voor rolstoeltennissers. Deze beginnen al vanaf een uur of 17.00 uur, er zijn hier zoveel rolstoeltennissers dat deze in meerdere groepen worden ingedeeld. In de tweede groep zitten zes rolstoeltennisers en is er één leraar. Toen de respondent binnen kwam in het racketcentrum kwam hij binnen met zijn sportrolstoel. Om de kantine te betreden moest hij door een dubbele klapdeur heen. Dit was voor hem erg lastig. De bewegingsruimte hierna was ook niet groot vanwege de vele tafels en stoelen die overal stonden. Hierop vroeg hij aan de barmedewerker of er wat meer ruimte gemaakt kon worden in het looppad aangezien er straks nog meer rolstoelers aan zouden komen. Deze reageerde positief en enkele minuten later werd het gedaan. Tijdens het sporten werd er goed geluisterd naar de leraar die de oefeningen veelal rustig en vaak voordeed. Na een aantal slagen gingen alle rolstoelers ballen rapen, dit neemt wel meer tijd in beslag dan bij het reguliere tennis. Tijdens het tennissen is er wel ruimte voor een dolletje hier en daar maar de echte interactie vindt na afloop in de kantine plaats. De rolstoelers bewegen zich makkelijk door de accommodatie, doordat de tapijten op het sportveld makkelijk rollen en de vloer ook glad is.

Observaties Zwembad 10 maart

Vanavond zijn er drie aangepaste zwemgroepen in het zwembad van de Hoogstraat. Deze hebben allen een ander niveau. Wat opvalt als ik binnenkom is dat de kantine al helemaal vol zit met zwemmers van de vorige groep. Het lijkt erop dat ze het zeer gezellig hebben doordat ik veel gelach hoor. In de tweede groep zitten ongeveer 8 zwemmers en twee docenten. De meeste zwemmers gaan zelf het zwembad in, terwijl er wel een lift is om het zwembad mee in getild te worden. Tijdens het sporten moeten er veel oefeningen nagedaan worden, dit zorgt voor veel hilariteit in de groep. Waardoor er tijdens het zwemmen al veel gelachen wordt. Tijdens het sporten wordt er door de docenten rekening gehouden met verschillende handicaps, zo differentiëren ze het niveau erg goed. De deelnemers lijken dit prima te vinden en het acceptatiegehalte is erg hoog. Er doen mensen van alle leeftijden mee. In de weg naar het zwembad toe zijn er ook genoeg hulpmiddelen aanwezig om mee naar het zwembad te komen, zoals rolstoelen en rollators. Na het sporten kleden de zwemmers zich om en gaan ze ook naar de kantine. Hierin wordt vooral door besproken hoe de afgelopen week is gegaan en wat ze hebben meegemaakt. Ze nemen zelf koekjes mee. Ze zitten wel afgezonderd als groep en maken zo niet erg contact met de anderen. Als ik iemand hier naar vraag krijg je wisselende antwoorden van: '' Ik vind het prima zo, het is gezellig in onze groep'' en '' ja je hebt gelijkt het valt me eigenlijk niet zo op, maar nu je het zegt is het wel zo.''

Observaties Showdown 22 maart:

In een kantoor is vanavond de showdowntraining van een club uit Nieuwegein. Voor de training komen twee spelers wat eerder om alvast de tafel klaar te zetten en de koffie op te zetten. In de loop van 7 uur komen er steeds meer spelers met een visuele beperking binnen druppelen. De sporters komen vaak met begeleiding naar de locatie toe. Op de locatie is er geen ruimte om je om te kleden of te douchen. Het is een kantoorpand die normaal gebruikt wordt om in te vergaderen etc. Tijdens het sporten is er geen geluid te horen, zodat de sporters zich kunnen richten op de bal. Tijdens pauzes zijn er momenten om te praten. Wat opvalt is dat mensen dit vaak met dezelfde mensen doen. Er zitten ook personen bij met een meervoudige handicap, als iets aan hun gevraagd wordt antwoorden zij vaak nukkig en hierop reageren de ouders dan weer.

Observaties Dansen 12 april:

Vanavond is er in de kelder een avond waarop Grieks gedanst wordt. Er zijn ongeveer 10 dansers. De ruimte waarin gedanst wordt is een kelder van een Grieks restaurant. De tafels en stoelen zijn aan de kant geschoven, zodat er ruimte is om te bewegen. Er danst één persoon tussen met een auditieve beperking. De bewegingen en het dansen gaan de persoon goed af. Deze persoon positioneert zich zo dat ze altijd de dansleraar kan zien en de informatie die zij geeft kan ontvangen door lip te lezen.

In sommige situaties is dit erg lastig, doordat de leraar niet altijd rekening ermee houdt en haar gezicht vaak kantelt. Tijdens het dansen is er veel interactie, maar niet heel veel met de persoon met een auditieve beperking. De rest van de dansers is valide. Deze hebben meer interactie met elkaar tijdens het dansen. Na het dansen is er wel genoeg sociale interactie. De persoon met een auditieve beperking wordt volledig opgenomen in de groep en maakt ook met een ieder een praatje. Wat wel opvalt is dat sommige langer met haar praten en anderen bijna niet. Dit kan echter ook met persoonlijke voorkeur te maken hebben.

Bijlage 4: Belangrijkste Resultaten uit interviews

Weg naar de sportaccommodatie:

- Bereikbaarheid
- De invalide-parkeerplaatsen zijn verbeterd de afgelopen jaren, maar het zijn er vaak nog. steeds te weinig of ze zijn niet ruim genoeg, waardoor rolstoelgebruikers lastig kunnen in- en uitstappen.
- Voor mensen met een visuele handicap zijn de sportaccommodaties moeilijk te bereiken vanwege het ontbreken van guidelines (ribbeltegels).
- Vervoer
- Sporters met een visuele handicap spreken vaak samen af bij het OV om naar de sportlocatie te gaan.
- Het meenemen van een tweede sportrolstoel in het OV is een belemmering voor rolstoelgebruikers doordat het niet praktisch is.
- De afstand naar de sportaccommodaties voor mensen met een beperking is vaak verder.
- Informatie
- Voor mensen met een auditieve handicap is de informatiestroom over sportaccommodaties en binnen sportaccommodaties sterk verbeterd door het gebruik van digitale boorden
- De informatie stroom verloopt veel via internet en via apps, de controle van de informatie wordt alleen niet up-to-date gehouden.
- Entree
- De entree van een sportaccommodatie is ideaal als er schuifdeuren aanwezig zijn.
- De entree van een sportaccommodatie is lastig wanneer de deuren zwaar zijn, er drempels of heuveltjes zijn en er geen hellingbaan is om naar binnen te rollen.
- Mensen met een visuele handicap willen graag geholpen worden bij de entree van een sportaccommodatie door iemand die hen wegwijs kan maken.

Op de sportaccommodatie

- Sportbeoefening

- De fysieke toegankelijkheid is voor rolstoelgebruikers het meest van belang, om zich zelfstandig door een ruimte te kunnen begeven.
- De sporters met een beperking zijn tijdens het sporten positief over de ruimtes waarin zij sporten.
- De zwemmers met een beperking zijn tevreden over de manier hoe zij hun sport kunnen beoefenen, door gebruik te maken van een lift om het water in te gaan.
- De tennissers zijn ontevreden over de ondergrond smashcourt, die het tennissen voor hen niet meer toegankelijk maakt, zij zien zich verplicht van locatie te wisselen.
- De temperatuur in een sportaccommodatie is voor mensen met een chronische handicap van belang en niet overal goed geregeld, zij kunnen hun spieren niet zelf warm maken.
- Mensen met een visuele handicap ondervinden hinder aan de akoestiek van nieuwe sportaccommodaties, deze galmen heel erg waardoor zij niet goed kunnen oriënteren waar zij zelf of de bal zijn.
- De fysieke omgeving van een sportaccommodatie moet er volgens de sporters met een fysieke beperking uitnodigend uit zien. Dit kan gerealiseerd worden door de fysieke ontoegankelijkheden eruit te halen en de ruimte in te richten op sociale ontmoetings mogelijkheden.
- Zwembad moet specifiek worden afgehuurd voor mensen met een beperking, dit ervaren zij als belemmerend.
- Mensen met een auditieve en visuele handicap hechten veel waarde aan sociale toegankelijkheid.
- De topsporters en rolstoelgebruikers willen niet afhankelijk zijn van hulp, maar zelfstandig kunnen door de accommodatie kunnen bewegen.
- Topsporters en sporters met een visuele handicap zijn voorstander van geïntegreerd sporten binnen de sportaccommodatie. Zij zien sport als een ideaal middel om samen te werken.
- De recreatieve sporters met een beperking zijn geen voorstander van geïntegreerd sporten, zij willen apart sporten doordat dit voor hun een veiliger en vertrouw gevoel geeft en ze even niet ‘’anders zijn’’.
- Ervaringen uit het verleden m.b.t. sport hebben een grote invloed op de motivatie van zowel de niet-sporters als de sporters.

- Sporters met een beperking merken tijdens het sporten dat ze ‘’anders zijn’’, veel mensen kijken hun na en dit maakt hen kwetsbaar, terwijl ze tijdens sport juist gelijkwaardig willen zijn.
    - Weg door de sportaccommodatie
- Sporters met een beperking worden steeds meer betrokken bij bouw nieuwe sportaccommodaties.
- Sporters met een beperking komen niet meer terug als een accommodatie niet toegankelijk is, zij zoeken vaak wel een alternatief.
- Andere redenen zijn meer belemmerend(vervoer, financieel, persoonlijk) om niet te sporten dan de toegankelijkheid van sportaccommodaties, doordat er alternatieven zijn.
- Voor rolstoelgebruikers zijn drempels, trappetjes, heuveltjes smalle gangen en geen gladde vloeren fysieke ontoegankelijkheden binnen een sportaccommodatie.
- Voor mensen met een visuele handicap zijn het ontbreken van guidelines, openslaande elektrische deuren, markeringen op trappen en glazen wanden fysieke ontoegankelijkheden binnen een sportaccommodatie.
- Sociale toegankelijkheid is voor de hele doelgroep belangrijk om een veilig en vertrouwd gevoel te krijgen bij een sportaccommodatie.
- Voor mensen met een visuele en auditieve handicap is de sociale toegankelijkheid belangrijker dan de fysieke toegankelijkheid.
    - Kantine
- Kantines zijn goed bereikbaar, behalve de kantines waar je met een trap naar boven moet gaan voor de rolstoelgebruikers
- In de kantine is er het meest sprake van sociale ontmoeting, hier worden ze deel van de vereniging.
- Sociaal contact is er voornamelijk binnen de eigen groep en zelden met andere van de vereniging.
    - Voorzieningen
- De faciliteiten worden door de sporters met een beperking goed beoordeeld, de meeste kunnen ze gebruiken.
- Zwemmers kunnen geen gebruik maken van sauna’s en bubbelbaden
- Rolstoelgebruikers kunnen hun sportrolstoel niet op de locatie laten staan
- Aangepaste materialen zijn bijna overal beschikbaar en zorgt voor een veiliger gevoel
    - Nevenruimte

- Rolstoelgebruikers zijn ontevreden over invalide-toiletten, vaak ontbreken deze, zijn het er te weinig of kunnen ze zich hierin niet eens keren
- De douches worden niet veel gebruikt door de sporters met een handicap.
- De kleedkamers voor mensen met een beperking worden veelal gebruikt als opslaghok.
- In de kleedkamer voelen mensen met een lichamelijke handicap zich vaak bekeken, doordat zij ''anders zijn''.

Consequenties

- Strijd

- Sporters met een beperking vinden dat zij een grotere strijd aan moeten gaan om te sporten dan valide sporters, doordat het voor hen meer kracht en energie kost en ze meer belemmeringen op hun weg tegenkomen.
- De grootste strijd om te gaan sporten wordt gevoerd op mentaal vlak, bij de niet-sporters ontbreekt de motivatie om deze strijd aan te gaan.
- Mensen met een beperking zijn zich niet bewust welke mogelijkheden er allemaal voor hen zijn in de sport, de gehandicaptensport zou beter op de kaart gezet kunnen worden, rolmodellen kunnen hier een belangrijke rol in vervullen.
- De consequenties van deze strijd is dat belemmeringen resulteren in actieve acties of passieve acties van mensen met een fysieke beperking.

- Actieve acties

- De actieve acties komen van de sporters met een fysieke beperking die willen opkomen voor hun eigen belang. Zij willen iets veranderen op het gebied van toegankelijkheid bij de sportaccommodatie of binnen het sporten zelf, dit doen zij door in gesprek te gaan of bijvoorbeeld in het bestuur plaats te nemen.
- De gemeente is de partij die het meest genoemd wordt om verbeterpunten bij aan te geven.
- Topsporters zetten zich graag in om sportaccommodaties te verbeteren en de sportparticipatie te verhogen.

- Passieve acties

- Andere sporters met een beperking gaan passief om met belemmeringen die zij tegen komen bij sportaccommodaties, dit zorgt er uiteindelijk voor dat hun sportplezier en motivatie verminderd.
- Wanneer sporters met een beperking de strijd niet willen aangaan stoppen zij vaak met sporten.
- Sporters met een beperking zijn passief, doordat ze niet als zeurkous of betweter willen overkomen.

Thuis:

- Thuis als sportaccommodatie

- Thuis is een veilige plek om te bewegen voor mensen met een fysieke beperking.
- Thuis is aangepast op hun handicap, waardoor ze hier vrij kunnen bewegen.

- Revalidatie

- Thuis wordt als sportaccommodatie gebruikt om te revalideren, voor mensen met een verworven handicap.
- Niet-sporters sporten met een verworven handicap sporten niet verder, omdat sport niet meer dezelfde waarde heeft als voorheen. Zij richten zich op bewegingen die zij nodig hebben in hun dagelijks leven.
- Sporters met een verworven handicap gebruiken revalidatie-oefeningen thuis om zo snel mogelijk hun lichaam weer op te trainen om te kunnen sporten in verenigingsverband.

- Het beweeggedrag

- Het beweeggedrag van mensen met een beperking is minder vrij, trager en minder explosief.
- Het beweeggedrag wordt vaak gehinderd door fysieke ontoegankelijkheden in het dagelijks leven
- De niet-sporters willen zich niet in een groep begeven, waardoor zij alleen nog thuis en individueel bewegen, dit komt vaak doordat ze bang zijn voor de confrontatie m.b.t. hun eigen handicap.

- Belemmeringen

- Een sterke persoonlijkheid helpt om de strijd om te gaan sporten te overwinnen. Mensen met een schuchter karakter en een fysieke beperking hebben hier meer moeite mee.
- De invloed van de sociale omgeving heeft veel invloed op de niet-sporters en sporters met een handicap die op recreatief niveau sporten, dat zij worden aangekeken en ‘’anders zijn’’ geeft hen een kwetsbaar gevoel.
- De topsporters met een beperking gaan anders om met deze sociale invloed, zij ervaren dat iedereen gelijk is.

Bijlage 5: Documentanalyse

Partij	Document	Intern/Extern	Auteur
Gehandicaptensport Nederland	Jaarverslag 2015	Intern	GSN (2015)
Mulier Instituut	Sportaccommodaties in beeld (2013)	Intern	Hoekman et al.(2013)
Mulier Instituut	Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap 2013.	Intern	Von Heijden et al. (2013)
Onbeperkt Sportief	Richtlijnen toegankelijkheid indoor sportaccommodaties	Extern	Van Aller (2014)
Onbeperkt Sportief	Richtlijnen toegankelijkheid buitensportaccommodaties	Extern	Van Aller (2015)
Gemeente Rotterdam	Voor de verandering	Extern	Dona Daria & Spior (2011)
Ministerie VWS	Beleidsbrief sport. Kamerbrief hoofdlijnen gehandicaptensportbeleid.	Extern	VWS(2014)
Ministerie VWS	Beleidsbrief sport: Kamerbrief over gehandicaptensportbeleid	Extern	VWS(2015)
Consult Actief	Kansen NISB rondom sportaccommodaties en sportaccommodatiebeleid	Extern	Consult Actief (2014)
Verenigde Naties	Verdrag in zake de rechten van personen met een handicap	Extern	Verenigde Naties (2007)